

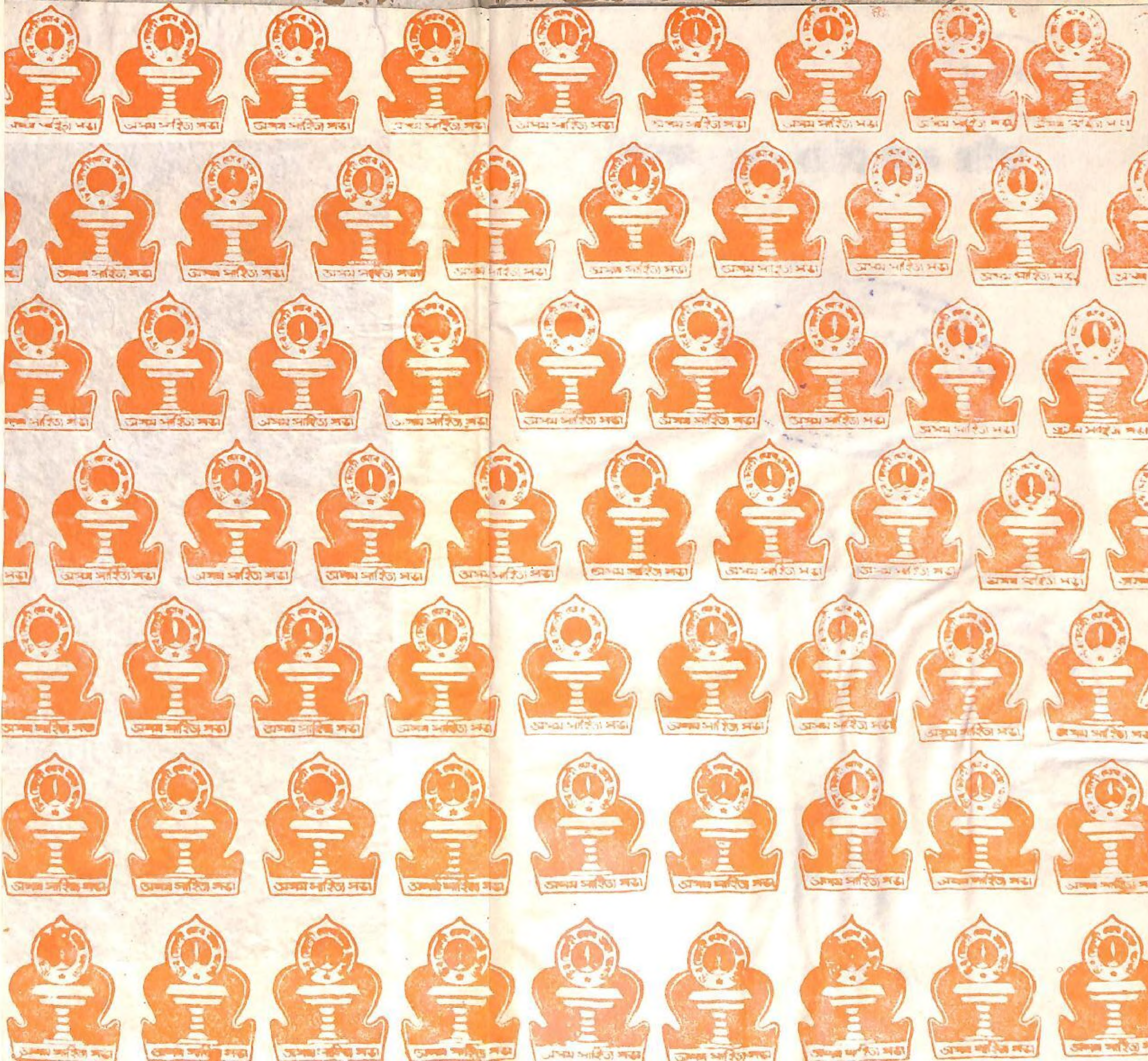
10894

বিহুৰাম বড়োৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভা

অসম সাহিত্য সভা

10894

বিহ্বাম বড়োৰ ব্যক্তি আৰু প্ৰতিভা

সম্পাদনা :

শ্ৰী সতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

শ্ৰী জগদীশ পাটগিৰি

অসম সাহিত্য সভা

"Bihuram Boro : Byaktitwa Aru Pratibha": a biography on Late Bihuram Boro, the Ex-General Secretary, Bodo Sahitya Sabha and a Pioneer of "Bhasha Samannaya Manch : ASAM": Edited by Satish Chandra Choudhury and Jagadish Patgiri and Published by Satish Chandra Choudhury, General Secretary, Asam Sahitya Sabha, Chandrakanta Handique Bhawan, Jorhat—785001. 1st Edn. January 1995, Price Rs. 20.00 only.

বিহুৰাম বড়ো : ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভা

প্ৰকাশক : শ্ৰী সতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত হান্ডিকৈ ভৱন,

যোৰহাট—৭৮৫০০১

প্ৰথম প্ৰকাশ : ১ জানুৱাৰী, ১৯৯৫ খ্ৰীষ্টাব্দ

মূল্য : ২০.০০ টকা

মুদ্ৰক : দৰং প্ৰিণ্টাৰ্চ, ওবাং

প্ৰধান সম্পাদকৰ একাধাৰ

বড়ো ভাষা, সংস্কৃতি, লোকজীৱন, লোকসাহিত্যৰ কথা বাদ দি আমাৰ সামগ্ৰিক জীৱনধাৰাক পূৰ্ণাংগ বুলি ক'ব পৰা নাযায়। সুকীয়া জাতীয় সংস্কৃতিৰ পৰিচায়ক হিচাপে বড়োসকলে আদিৰে পৰা বৰ্তমানলৈ অসমৰ বুকুত পৰিচয় দি আহিছে যদিও বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠনত তেওঁলোকৰ অৱদান অতুলনীয়।

বড়ো ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ উত্তৰোত্তৰ উন্নতি আৰু সৰ্বতোপ্ৰকাৰৰ বিকাশৰ বাবে জীৱনৰ প্ৰতিটো মুহূৰ্তত ত্যাগ কৰিছিল প্ৰয়াত বিহুৰাম বড়ো ডাঙৰীয়াই। তেখেতৰ এই কষ্টকল্প ত্যাগৰ বাবে বড়ো ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ একমাত্ৰ অনুষ্ঠান "বড়ো সাহিত্য সভা"ই বহু বছৰ ধৰি তেখেতক সাধাৰণ সম্পাদকৰ গধুৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰিছিল। অকল সেয়াই নহয়, তেখেতৰ চিন্তাৰ মূল কেন্দ্ৰবিন্দু আছিল নিজস্ব জাতি-সহাৰ উন্নতিৰ লগতে অসমৰ সকলো জনগোষ্ঠীৰ ঐক্য-সংহতি অটুত ৰখাৰ ঐকান্তিক প্ৰচেষ্টা। একমাত্ৰ সেইবাবেই তেখেতে ১৯৮৩ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ আহ্বানত গঠিত "ভাষা সমন্বয় মঞ্চ অসম"ৰ গঠনত আগ-ভাগ লৈছিল আৰু "উমৈহতীয়া অসমীয়া ভাষাই আমাৰ সাংস্কৃতিক বান্ধোনক জীয়াই ৰাখক"—এই বুলি প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হৈছিল। এই সুবহল মনৰ বাবেই তেখেতে নিজে বাটকুৰি বাই অসমত বাৰটি ভাষা সাহিত্যৰ অনুষ্ঠানক সন্মিলিত কৰাত সততে আগভাগ লৈছিল। ১৯৮৯ চনত অসমৰ বিভিন্ন অংশত সংঘটিত হোৱা সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ সময়ত তেখেতে আমাৰ লগত সকলো অঞ্চলতে ভ্ৰমণ কৰিছিল।

মহানুভৱ ব্যক্তিগৰাকীৰ এই মনোবলৰ বাবেই সংকীৰ্ণ ৰাজনৈতিক চিন্তাৰ বশৱৰ্তী অজ্ঞাত আততায়ীৰ গুলিত তেখেত স্বৰ্গগামী হয়।

অসম সাহিত্য সভাৰ অন্তৰ্গত ভাষা সমন্বয় অসমে স্বৰ্গীয় বড়ো ডাঙৰীয়াৰ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশক সামৰি এখনি গ্ৰন্থ প্ৰণয়নৰ সিদ্ধান্ত

গ্ৰহণ কৰে আৰু তেতিয়াৰ প্ৰধান সম্পাদক ড° বামচৰণ ঠাকুৰীয়াই আমাৰ লগতে প্ৰবক্তা শ্ৰী জগদীশ পাটগিৰিৰ ওচৰত এই দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। এই ছেগতে আমি প্ৰাক্তন প্ৰধান সম্পাদক ড° ঠাকুৰীয়াই কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। গ্ৰন্থখনি সম্পাদনা কৰি উলিয়াওতে সহায় আগবঢ়োৱা বাবে আমাৰ সহপাঠী শ্ৰী পাটগিৰিয়ে যথেষ্ট কষ্ট স্বীকাৰ কৰিছে। আমি তেখেতলৈকো ধন্যবাদ জনালোঁ। সভাৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত সভাপতি শ্ৰী বিশ্ব বৰুৱাদেৱে আমাক বিভিন্ন দিশেৰে পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। তেখেতলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। ওৰাওৰ দৰং প্ৰিন্টাৰ্চে গ্ৰন্থখনি অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে ছপা কৰি আমাক কৃতজ্ঞতা পাশত বন্দী কৰিছে। ছপাশালৰ স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰীভবেন শইকীয়াইলৈও আমাৰ ধন্যবাদ ব'ল।

পঢ়ুৱৈ সমাজৰ লগতে বড়ো ডাঙৰীয়াৰ গুণমুগ্ধ বাইজে গ্ৰন্থখনি আদৰি ললে আমি আনন্দিত হ'ম।

॥ চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী ॥

১ জানুৱাৰী ১৯৯৫

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন,

যোৰহাট-১

শ্ৰী সতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

সম্পাদনাৰ বিষয়ে

অসম সাহিত্য সভাৰ “ভাষা সমন্বয় মঞ্চ অসম”ৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰি সভাৰ প্ৰকাশন সমিতিয়ে বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰয়াত সাধাৰণ সম্পাদক শ্ৰীবিহুৰাম বড়ো ডাঙৰীয়াৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভা সম্পৰ্কে এখনি গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিবলৈ আমাৰ ওপৰত দায়িত্ব অৰ্পণ কৰিছিল। স্বৰ্গীয় বড়ো ডাঙৰীয়া গুণমুগ্ধ বাইজ অসমৰ সৰ্বত্ৰতে বিৰাজমান। বড়ো ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতি স্বৰ্গীয় বড়ো ডাঙৰীয়া যেনেদৰে আগ্ৰহী আছিল একেদৰে তেখেতৰ ব্যক্তিত্বৰ অন্যতম দিশ আছিল পৰোপকাৰ। আমি স্বৰ্গীয় বড়োৰ গুণমুগ্ধ কেইগৰাকীমানক ব্যক্তিগত ভাৱে লগ ধৰাৰ লগতে তেওঁৰ ওপৰত ইতিমধ্যে লিখা কেইটিমান বচনা ইয়াৰ লগত সংলগ্ন কৰা “বিহুৰাম বড়োৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভা” শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনি প্ৰণয়ন কৰিছোঁ। আমাৰ ওপৰত এই দায়িত্ব অৰ্পণ কৰাৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ ১৯৯৩-৯৪ বৰ্ষৰ প্ৰধান সম্পাদক ড° বামচৰণ ঠাকুৰীয়াৰ লগতে অন্যান্য বিষয়ববীৰা আৰু কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ সদস্য সকললৈ আমাৰ অসীম কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। বড়ো ডাঙৰীয়াৰ পত্নী তথা পৰিয়ালৰ অন্যান্য সকলে আমাক যথাসাধ্য সহায় আগবঢ়াইছে। শ্ৰীতৰেণ বড়ো, শ্ৰীবীৰেশ্বৰ ব্ৰহ্ম, শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰী, শ্ৰীধৰণীধৰ ওৱাৰী আদি বড়ো ডাঙৰীয়াৰ সহপাঠী বন্ধু সকললৈও আমাৰ ধন্যবাদ ব'ল। অসম সাহিত্য সভাৰ মহৎ প্ৰচেষ্টা অব্যাহত ৰওক— “ভাষা সমন্বয় মঞ্চ অসম”ৰ যোগে সভাই অসমৰ সমূহ জনগোষ্ঠীকে সন্মিলিত কৰি ৰাখিবলৈ সমৰ্থ হওক আৰু অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত সাংস্কৃতিক বৈশিষ্ট্যসমূহ অটুত ৰওক—ইয়াকে আন্তৰিকতাৰে কামনা কৰিলোঁ।

শ্ৰীসতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

শ্ৰীজগদীশ পাটগিৰি

ਸ੍ਰੁਚੀ-ਅੱਤ

	বিষয়	লিখক	পৃষ্ঠা
১।	মই জনাত বিহুৰাম বড়ো মানুহজন	ৰামচৰণ ব্ৰহ্ম	১
২।	৮বিহুৰাম বড়োৰ সৌৰৰণত	মনিৰাম মচাৰী	২৫
৩।	জাতীয় কৰ্মবীৰ ৮বিহুৰাম বড়োৰ স্মৃতি অৰ্ঘ্য	তৰেণ বড়ো	৩৩
৪।	কৰ্মবীৰ বিহুৰাম বড়ো : এটি সৌৰৰণ	ৰামদাস বড়ো	৩৮
৫।	প্ৰয়াত বিহুৰাম বড়োক সৌৰৰি-ছআম্বাৰ ড° কামেশ্বৰ ব্ৰহ্ম		৪১
৬।	৮বিহুৰাম বড়োদেৱৰ জীৱনী	ললিতা বড়ো	৪৪
৭।	প্ৰয়াত কৰ্মবীৰ বিহুৰাম বড়োৰ সৌৰৰণিত	ৰামদাস বসুমতাৰী	৫৪
৮।	বড়ো জাতিৰ মহান সন্তান বিহুৰাম বড়োৰ পৱিত্ৰ স্মৃতিত	খুদিৰাম কছাৰী	৫৯
৯।	ফেবেঙ্গা দাও	বনশ্ৰী ডবজি	৬১
১০।	শিক্ষক বন্ধু প্ৰয়াত বিহুৰাম বড়োক মই কিমান জানো ?	অনিমা বায়ন	৬৯

সং-বিষয়

ক্ৰম	কৰ্মী	বৰ্গ
১	সভাপতি	সভাপতি
২	সভাপতি	সভাপতি
৩	সভাপতি	সভাপতি
৪	সভাপতি	সভাপতি
৫	সভাপতি	সভাপতি
৬	সভাপতি	সভাপতি
৭	সভাপতি	সভাপতি
৮	সভাপতি	সভাপতি
৯	সভাপতি	সভাপতি
১০	সভাপতি	সভাপতি
১১	সভাপতি	সভাপতি
১২	সভাপতি	সভাপতি
১৩	সভাপতি	সভাপতি
১৪	সভাপতি	সভাপতি
১৫	সভাপতি	সভাপতি
১৬	সভাপতি	সভাপতি
১৭	সভাপতি	সভাপতি
১৮	সভাপতি	সভাপতি
১৯	সভাপতি	সভাপতি
২০	সভাপতি	সভাপতি
২১	সভাপতি	সভাপতি
২২	সভাপতি	সভাপতি
২৩	সভাপতি	সভাপতি
২৪	সভাপতি	সভাপতি
২৫	সভাপতি	সভাপতি
২৬	সভাপতি	সভাপতি
২৭	সভাপতি	সভাপতি
২৮	সভাপতি	সভাপতি
২৯	সভাপতি	সভাপতি
৩০	সভাপতি	সভাপতি
৩১	সভাপতি	সভাপতি
৩২	সভাপতি	সভাপতি
৩৩	সভাপতি	সভাপতি
৩৪	সভাপতি	সভাপতি
৩৫	সভাপতি	সভাপতি
৩৬	সভাপতি	সভাপতি
৩৭	সভাপতি	সভাপতি
৩৮	সভাপতি	সভাপতি
৩৯	সভাপতি	সভাপতি
৪০	সভাপতি	সভাপতি
৪১	সভাপতি	সভাপতি
৪২	সভাপতি	সভাপতি
৪৩	সভাপতি	সভাপতি
৪৪	সভাপতি	সভাপতি
৪৫	সভাপতি	সভাপতি
৪৬	সভাপতি	সভাপতি
৪৭	সভাপতি	সভাপতি
৪৮	সভাপতি	সভাপতি
৪৯	সভাপতি	সভাপতি
৫০	সভাপতি	সভাপতি
৫১	সভাপতি	সভাপতি
৫২	সভাপতি	সভাপতি
৫৩	সভাপতি	সভাপতি
৫৪	সভাপতি	সভাপতি
৫৫	সভাপতি	সভাপতি
৫৬	সভাপতি	সভাপতি
৫৭	সভাপতি	সভাপতি
৫৮	সভাপতি	সভাপতি
৫৯	সভাপতি	সভাপতি
৬০	সভাপতি	সভাপতি
৬১	সভাপতি	সভাপতি
৬২	সভাপতি	সভাপতি
৬৩	সভাপতি	সভাপতি
৬৪	সভাপতি	সভাপতি
৬৫	সভাপতি	সভাপতি
৬৬	সভাপতি	সভাপতি
৬৭	সভাপতি	সভাপতি
৬৮	সভাপতি	সভাপতি
৬৯	সভাপতি	সভাপতি
৭০	সভাপতি	সভাপতি
৭১	সভাপতি	সভাপতি
৭২	সভাপতি	সভাপতি
৭৩	সভাপতি	সভাপতি
৭৪	সভাপতি	সভাপতি
৭৫	সভাপতি	সভাপতি
৭৬	সভাপতি	সভাপতি
৭৭	সভাপতি	সভাপতি
৭৮	সভাপতি	সভাপতি
৭৯	সভাপতি	সভাপতি
৮০	সভাপতি	সভাপতি
৮১	সভাপতি	সভাপতি
৮২	সভাপতি	সভাপতি
৮৩	সভাপতি	সভাপতি
৮৪	সভাপতি	সভাপতি
৮৫	সভাপতি	সভাপতি
৮৬	সভাপতি	সভাপতি
৮৭	সভাপতি	সভাপতি
৮৮	সভাপতি	সভাপতি
৮৯	সভাপতি	সভাপতি
৯০	সভাপতি	সভাপতি
৯১	সভাপতি	সভাপতি
৯২	সভাপতি	সভাপতি
৯৩	সভাপতি	সভাপতি
৯৪	সভাপতি	সভাপতি
৯৫	সভাপতি	সভাপতি
৯৬	সভাপতি	সভাপতি
৯৭	সভাপতি	সভাপতি
৯৮	সভাপতি	সভাপতি
৯৯	সভাপতি	সভাপতি
১০০	সভাপতি	সভাপতি

মই জনাত বিহুৰাম বড়ো মানুহজন

—ৰামচৰণ ব্ৰহ্ম

সিদিনা আছিল ১৯৯০ ইং চনৰ ২৭ চেপ্তেম্বৰ। নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন উপ-সভাপতি তথা সম্পাদক বিহুৰাম বড়োক মানুহৰ মূল্য বুজা কোনোবা অচিনাক্ত পাগল আততায়ীয়ে দৰঙৰ বোতা চাৰিআলিত গুলীয়াই হত্যা কৰিলে।

আকাশবাণী গুৱাহাটী কেন্দ্ৰৰ সন্ধিয়াৰ আঞ্চলিক বাতৰিৰ যোগেদি কথাটো জানিব পাৰি বড়োৰ গুণমুগ্ধ বড়ো-অবড়ো সকলোৱেই মৰ্মাহত হৈ পৰিল। আমিও হ'লোঁ। নীৰৱে চকুপানী টুকিলোঁ। চকুৰ আগত ভাঁহি উঠিল তেখেতৰ সংস্পৰ্শত অহা দিনবোৰৰ কথা। আজিও সদায়েই মনত পৰে তেখেতৰ অক্লান্ত কৰ্মবাজিৰ কথা। মনত পৰে কিদৰে মানুহ জনে অহবহ বড়ো জাতিৰ ভাষা, সভ্যতা, সংস্কৃতিৰ উত্থান, বিকাশ আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে কামত বস্তু আছিল সেইবোৰ কথা। মনত পৰে নিজাববীয়াকৈ সিবোৰৰ ওপৰত তথ্যসমৃদ্ধ গৱেষণা চলাই থকাৰ কথা। আকৌ মনত পৰে নানা সংঘাতৰ মাজেৰে নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ যোগেদি সদৌ বড়ো সমাজখনক সূচক ৰূপে পথালি-পথ (cross road) অতিক্ৰম কৰোৱাৰ লগতে বড়ো-অবড়োৰ মাজত অপ্ৰত্যাশিতভাৱে উদ্ভৱ হোৱা পৰস্পৰ বিশ্বাসৰ সঁকট (crisis of faith) মোকনৰ বাবে কিদৰে অসম সাহিত্য সভাকে খৰি বিভিন্ন অৰাজনৈতিক-সাংস্কৃতিক আৰু ছাত্ৰ-সংগঠন সমূহৰ লগ লাগি পৰস্পৰ ভ্ৰাতৃত্ববোধৰ বৰ্তা বিলাই ফুৰিছিল, সেই সমস্তকে।

নিখিল বড়ো সাহিত্য সভা হৈছে সদৌ বড়ো জাতিৰ অতি মৰমৰ এক উমৈহতীয়া মঞ্চ। কত অখ্যাত লোক এই মঞ্চৰ যোগেদি খ্যাতিমান, দীপ্তিমান হৈছে তাৰ হিচাব নাই। এই মঞ্চৰই এসময়ৰ কাণ্ডাৰী স্বৰূপ

৩বিহ্বাম বড়ো যে সদৌ বড়ো সমাজৰ নিতান্ত প্ৰিয়পাত্ৰ আছিল তাক তলৰ তথ্যখিনিৰ পৰাই অনুমান কৰিব পাৰি। নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ জন্ম দিন ১৯৫২ ইং চনৰ ১৬ নৱেম্বৰৰ পৰা ১৯৬৬ ইং চনৰ ৬ ফেব্ৰুৱাৰীলৈকে হাফলঙৰ নানাদিছাৰ উজ্জল জ্যোতিষ্ক স্বৰূপ ৩জয়ভদ্ৰ হাগজেৰে (অসমৰ ভূতপূৰ্ব শিক্ষামন্ত্ৰী) সভাপতিত্ব কৰা আৰু ১৯৫২ ইং চনৰ ১৬ নৱেম্বৰৰ পৰা ১৯৫৬ ইং চনলৈ উত্তৰ কাছাৰৰ ডিমাছা নায়ক সোলাৰাম খাউছেনে সম্পাদক হিচাবে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাখনৰ যথাক্ৰমে সম্পাদক, উপ-সভাপতি আৰু পুনঃ সম্পাদক হিচাবে বহুবছৰ ধৰি কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা ৩বিহ্বাম বড়োৰ জনপ্ৰিয়তাৰ উমান পোৱা যায় তলৰ অভিলেখৰ পৰাই।

১৯৭১ ইং চনৰ ১১, ১২ আৰু ১৩ ফেব্ৰুৱাৰীত লক্ষীমপুৰ জিলাৰ শিমলুগুৰিত এড্‌ভোকেট গোৰীকান্ত ব্ৰহ্মৰ সভাপতিত্বত অনুষ্ঠিত নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ দ্বাদশ অধিবেশনৰ প্ৰতিনিধি সভাই প্ৰথমবাৰৰ বাবে দৰঙৰ ৰৌতা চাৰিআলিৰ বিহ্বাম বড়োক বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদকৰ বাব সৰ্বসন্মতভাৱে প্ৰদান কৰে। তাৰ পাছত দৰঙৰ খেলমাটিত ১৯৭৩ ইং চনৰ ১৫, ১৬, ১৭ মাৰ্চত অনুষ্ঠিত পঞ্চদশ অধিবেশনত প্ৰতিনিধি সভাই নলবাৰী জিলাৰ মুছলপুৰৰ শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীক সভাপতি আৰু বিহ্বাম বড়োক উপ-সভাপতি পাতে। প্ৰধান সম্পাদক পাতে বৰপেটা জিলাৰ শ্ৰীৰামেশ্বৰ বসুমতাৰীক। এই খেলমাটি অধিবেশনতেই বড়ো সাহিত্য সভাই বড়ো ভাষাৰ বাবে ৰোমান লিপিৰ স্বীকৃতিৰ দাবীত এটি প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰে।

সেয়েহে বড়ো সাহিত্য সভাৰ ৰোমান লিপি আন্দোলন চলোৱাৰ দায়িত্বও মূৰপাতি ল'ব লগা হৈছিল সভাপতি শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰী, উপ-সভাপতি বিহ্বাম বড়ো, সম্পাদক শ্ৰীৰামেশ্বৰ বসুমতাৰী আৰু কোষাধ্যক্ষ শ্ৰীধানেশ্বৰ বড়োই (কোষাধ্যক্ষ শ্ৰীৰডো সেইসময়ত গুৱাহাটীৰ বি বৰুৱা কলেজৰ শিল্প বিভাগৰ অধ্যাপক আছিল আৰু পৰৱৰ্তী কালত এ, জি, পিৰ মহন্ত চৰকাৰৰ আমোলত মন্ত্ৰীও হৈছিল)। এই আন্দোলনৰ সংগ্ৰাম পৰিষদৰ সভাপতি আছিল বামুণীও বৰুৱাইশামৰ শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ কুমাৰ

বসুমতাৰী আৰু উপ-সভাপতি আছিল দুখনে দৰংগিৰীৰ শ্ৰীজগত চন্দ্ৰ পাটগিৰী (পৰৱৰ্তীকালত হিতেশ্বৰ শইকীয়া চৰকাৰৰ মন্ত্ৰী)। অৱশ্যে আদিতে শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰী আৰু শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ কুমাৰ বসুমতাৰী দুয়ো অসমীয়া লিপিৰ নিষ্ঠাবান সমৰ্থকহে আছিল। উল্লেখযোগ্য যে ১৯৫৪ ইং চনত পশ্চিমবঙ্গৰ জনপাইগুৰি জিলাৰ মহাকালগুৰিত অনুষ্ঠিত নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ তৃতীয় অধিবেশনৰ প্ৰতিনিধি সভাত বড়োভাষাৰ লিপি অসমীয়া বা বঙালীৰ পৰিবৰ্তে ৰোমানলিপিৰ সমৰ্থনত প্ৰশ্ন উত্থাপন হোৱাত, অসমীয়া লিপিৰ সমৰ্থনত কেইবাগৰাকী বিশিষ্ট প্ৰতিনিধিয়ে সভাকক্ষ ত্যাগ কৰিছিল বুলি জনা যায়। আকৌ অসমীয়া লিপিৰ সমৰ্থনতে শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীয়েও অসমৰ বাতৰি কাকতত গুৰুত্বপূৰ্ণ নিবন্ধ লিখিছিল। পৰৱৰ্তীকালত অৱশ্যে তেখেত সকলেও পৰিস্থিতিৰ লগত খাপ খাই চলিছিল। তদুপৰি কৌশলগত কাৰণতে বড়ো সাহিত্য সভাই লিপি আন্দোলন তদানীন্তন প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীৰ মধ্যস্থতাত সামৰিব লগা হয় আৰু চৰ্ত সাপেক্ষে নাগৰী লিপি গ্ৰহণৰ সিদ্ধান্ত লয়।

সি যিকি নহওঁক, শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীৰ সভাপতিত্বত ১৯৭৭ ইং চনৰ ১৭, ১৮ আৰু ১৯ ফেব্ৰুৱাৰীত কোঁক্ৰাঝাৰৰ গোৰাং নদীৰ পূবপাৰত নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ ২৫ বছৰ পূৰ্ণ হোৱা বাবে ইয়াৰ অষ্টাদশ অধিবেশনখনক 'কপালী জয়ন্তী অধিবেশন' হিচাবে অনুষ্ঠিত কৰা হয়। এই অধিবেশনৰ প্ৰতিনিধি সভাই বিজনী কলেজৰ অধ্যাপক লক্ষেশ্বৰ ব্ৰহ্মক সভাপতি আৰু বিহ্বাম বড়োক পুনঃ বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক পাতে। সিদিনা ধৰি ৩বড়োই আমৃত্যুকাল এই দায়িত্ব পালন কৰে।

প্ৰধান সম্পাদক হিচাবে ৩বিহ্বাম বড়োই কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন সমূহ হ'ল—

ক) এড্‌ভোকেট শ্ৰীগোৰীকান্ত ব্ৰহ্মৰ সভাপতিত্বত :

১। ত্ৰয়োদশ অধিবেশন : লাংহিন তিনি আলি, কাৰ্বি আংলং : ৪, ৫, ৬ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৭২ ইং।

২। চতুৰ্দশ অধিবেশন : শালবাৰী, অবিভক্ত কামৰূপ : ১, ২, ৩ মাৰ্চ ১৯৭৩ ইং।

৩। পঞ্চদশ অধিবেশন : খেলমাটি, অবিভক্ত দৰং : ১৫, ১৬, ১৭ মাৰ্চ;
১৯৭৪ ইং।

খ) অধ্যাপক লক্ষ্মেশ্বৰ বৰুৱাৰ সভাপতিত্বত :

৪। উনবিংশতিতম অধিবেশন : গড়চুক - আহোমগাঁও, গুৱাহাটী,
কামৰূপ : ১৭, ১৮, ১৯ মাৰ্চ; ১৯৭৮ ইং।

৫। বিংশতিতম অধিবেশন : ছোনাই, বেতবাৰী, ধেমাজি, লক্ষীমপুৰ
১৬, ১৭, ১৮ মাৰ্চ; ১৯৭৮ ইং।

৬। একবিংশতিতম অধিবেশন : লাংহিন তিনি আলি, কাৰ্বি আংলং
১৪, ১৫, ১৬ মাৰ্চ; ১৯৮০ ইং।

গ) শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীৰ সভাপতিত্বত :

৭। দ্বাবিংশতিতম অধিবেশন : ছুখনৈ, গৌৰালপাৰা : ৯, ১০, ১১
এপ্ৰিল; ১৯৮১ ইং।

৮। ত্ৰয়োবিংশতিতম অধিবেশন : গোবেশ্বৰ, কামৰূপ : ৯, ১০ এপ্ৰিল;
১৯৮২ ইং।

৯। চতুৰ্বিংশতিতম অধিবেশন : ওদালগুৰি, দৰং : ১২, ১৩, ১৪ মে';
১৯৮৩ ইং।

ঘ) শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ কুমাৰ বসুমতাৰীৰ সভাপতিত্বত :

১০। পঞ্চবিংশতিতম অধিবেশন : গোঁসাই গাঁও, কোক্ৰাঝাৰ : ৬, ৭,
৮ এপ্ৰিল; ১৯৮৪ ইং।

১১। ষষ্ঠ বিংশতিতম অধিবেশন : বকো, কামৰূপ : ৩, ৪, ৫, ৬ এপ্ৰিল;
১৯৮৫ ইং।

১২। সপ্ত বিংশতিতম অধিবেশন : শালবাৰী, বৰপেটা জিলা : ৪, ৫,
৬ এপ্ৰিল; ১৯৮৬ ইং।

১৩। অষ্ট বিংশতিতম অধিবেশন : তামুলপুৰ, নলবাৰী জিলা : ১৭, ১৮,
১৯ এপ্ৰিল; ১৯৮৭ ইং।

১৪। উনবিংশতিতম অধিবেশন : ঢেকীয়াজুৰি, শোণিতপুৰ জিলা :
২২, ২৩, ২৪ এপ্ৰিল; ১৯৮৮ ইং।

১৫। দ্বিংশতিতম অধিবেশন : কোক্ৰাঝাৰ : ২১, ২২ জুন; ১৯৯০ ইং।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ সংবিধান মতে ইয়াৰ প্ৰতিখন কাৰ্যনিৰ্বাহক
সমিতিৰ কাৰ্যকাল তিনি বছৰ। এই সূত্ৰ অনুসৰি ৮বিহ্বাম বড়োই
উপ-সভাপতি হিচাপে এটা কাৰ্যকাল আৰু প্ৰধান সম্পাদক হিচাবে মুঠতে
পাঁচটা কাৰ্যকাল কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। অসমৰ বিভিন্ন সাহিত্য সভা সমূহৰ
ভিতৰত নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ এই দৃষ্টান্ত অতুলনীয়। তদুপৰি
সাহিত্য সভাৰ দৰে এটি অৰাজনৈতিক অনুষ্ঠানৰ একনিষ্ঠ কৰ্মী প্ৰধান
সম্পাদকজনক আততায়ীয়ে গুলীয়াই হত্যা কৰাৰ দৰে ঘৃণনীয় তথা
বেদনাদায়ক ঘটনাও অন্য এক বিৰল উদাহৰণ।

বিহ্বাম বড়োৰ দৰে অক্লান্ত কৰ্মী এজনক কি কাৰণত আততায়ীয়ে
হত্যা কৰিলে তাক হত্যাকাৰীয়েহে জানিব। আনৰ জনাৰ
কোনো উপায় নাই। নিপি আন্দোলনৰ সময়ত, 'আহু'ৰ বিদেশী
নাগৰিক বিতৰণ আন্দোলনৰ সময়ত, বড়োভাষাক যথাযোগ্য মৰ্যাদা
দিওঁ আন্দোলনৰ সময়ত তাক বড়োজাতিৰ জীৱন-মৰণৰ প্ৰশ্ন সমূহত
কঠোৰ পৰিশ্ৰমেৰে আত্মনিয়োগ কৰা লোক এজনৰ বিৰুদ্ধেও যে অজ্ঞাত
আততায়ীৰ মাৰনাত্ৰ গৰজি উঠিব পাৰে, এই কথা আমি সপোনতো ভবা
নাছিলোঁ। অথচ বিভিন্ন সভা-সমিতি আৰু লিখনী ইত্যাদিৰ মাজেদি
আমি সদায়েই চিঞৰি আহিছোঁ, — "পৰিয়ালৰ কামত, সমাজৰ কামত,
দেশৰ কামত, পৃথিৱীৰ কামত অহাকৈ এগৰাকী মানুহ তৈয়াৰ হ'বলৈ
হ'লে মানুহজনক কমেও ২০/২৫ বছৰৰ প্ৰয়োজন হয়। এই সময় ছোৱাৰ
ভিতৰত থাকে মানুহজনৰ ব্যক্তিগত কঠোৰ সাধনা, পৰিয়াল আৰু সমাজৰ
অৱদান। কিন্তু কিবা কাৰণত মানুহজনৰ লগত মতৰ অমিল হ'ল বুলিয়েই,
নিমিষৰ উত্তৰৰ বশবৰ্তী হৈ মানুহজনৰ বিৰুদ্ধে প্ৰাণনাশৰ দৰে অঘটন
ঘটালে অহাকালি পাবলগা সমৰ্থনৰ অঞ্চটো আজিয়েই চৰম মূৰ্থামিৰে
হেৰুৱাই পেলোৱা হৈছে। অথচ দেখ দেখ কথা যে মানুহৰ মন পৰিৱৰ্তন-
শীল। গতিকে অহাকালিলৈ অপেক্ষা কৰিব নোৱাৰাটো অজ্ঞানী আৰু
অদূৰদৰ্শীৰহে কাম। তেনেলোকে নিমিষতে হয়তো কোনোবাক নিধন
কৰিব পাৰে; কিন্তু নোৱাৰে মাথো এজন 'মানুহ' সৃষ্টি কৰিব।"

যিয়ে নহওঁক, ৩বিহ্বাম বড়ো আছিল এগৰাকী বিপ্লৱী। বড়োজাতিৰ সৰ্বাঙ্গীন বিকাশ ঘটোৱাই আছিল তেখেতৰ বিপ্লৱী ধাৰা। সমাজত শান্তি, সুখমা আৰু সমৃদ্ধি প্ৰতিষ্ঠাৰ মাজেৰেই বিপ্লৱৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাই আছিল তেখেতৰ জীৱন জোৰা সাধনা। দাৰিদ্ৰ আৰু নানা আনুষঙ্গিক বাধা তথা সমস্যাই তেখেতক কাবু কৰিব পৰা নাছিল।

১৯৬২ ইং চনতেই কোক্ৰাঝাৰত বড়োমাধ্যম প্ৰৱৰ্তনৰ কাম আৰম্ভ হৈছিল যদিও তদানীন্তন অবিভক্ত কামৰূপ আৰু দৰং জিলাত প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ পৰ্যায়ত বড়োমাধ্যম প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ লোৱা হয় ১৯৭০/৭১ ইং চনৰ পৰাহে। এই কাম আছিল অতি দায়িত্বপূৰ্ণ। চৰকাৰ আৰু বাইজৰ মাজত বিষয়বস্তুৰ সঙ্গতি ৰাখি কাম নকৰিলে নহয়। ইপিনে বাইজৰ কাম সুচাৰুৰূপে কৰিবই লাগিব। মজিয়াৰ পৰা আকাশৰ তৰা গণিব পৰা ঘৰৰ অৱস্থাই ৩বিহ্বাম বড়োক দমাব নোৱাৰিলে। সেয়ে ১৯৭১ ইং চনৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ শিমলুগুৰিত বহা নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ ১২ শ অধিবেশনৰ প্ৰতিনিধি সভাই প্ৰথমবাৰৰ বাবে তেখেতক যি সম্পাদকৰ বাব দিলে তেতিয়াৰে পৰা তেখেতে সাহিত্য সভাৰ মঞ্চৰ পৰা জিৰণিৰ বাবে এখন্তেকো আঁতৰি থকাৰ সময় নাপালে। ইপিনে সেই সময়ত ঘৰত দৰিদ্ৰতাৰ কৰাল গ্ৰাস। পিছে মানুহজন আছিল কঠোৰ পৰিশ্ৰমী। যি সামান্য মাটি আছিল তাত নিজেই গা-খাটি শস্য উৎপাদন কৰিবলৈ চেষ্টাৰ বিন্দু মাত্ৰও ক্ৰটি নকৰিছিল। তেতিয়ালৈ দৰঙৰ ৰোতা চাৰি-আলিত থকা তেখেতৰ ঘৰলৈ আমি গৈ পোৱা নাছিলোঁ। মাথো বড়ো সাহিত্য সভাৰ বাৰ্ষিক অধিবেশনবোৰৰ উপৰিও গুৱাহাটীৰ পণ্টন বজাৰৰ চোলাপাৰাত থকা জনজাতি জিৰণি চ'ৰাত সঘনাই বহা বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য্যকৰী সমিতিৰ বৈঠক সমূহত দেখিছিলোঁ মানুহজনে ফটা-চিৰা ধৃতিকেই গাঁঠি দি পিন্ধি অহা ৰূপত। কিন্তু মানুহজনৰ মুখমণ্ডলত মিচিকিয়া হাঁহি আৰু অসীম আত্মবিশ্বাস সম্পন্ন কৰ্তব্যনিষ্ঠাৰ গভীৰ ছাপ। মানুহজনৰ এনে বিৰল ব্যক্তিত্বৰ প্ৰতি যি এবাৰ মুগ্ধ হৈ পৰিলোঁ, সেয়া আমাৰ জীৱনত আমৃত্যুকাল অগ্নান হৈয়েই থাকিব।

১৯৭৫ ইং চনৰ ধিং অধিবেশনৰ আগতে বড়ো সাহিত্য সভাৰ

তদানীন্তন সভাপতি শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীয়ে আমাক আৰু তামূলপুৰৰ বৰখাটা গাঁৱৰ শ্ৰীঅনন্ত বসুমতাৰীক ৩বড়োক ঘৰতে গৈ লগ ধৰি বড়ো সাহিত্য সভাৰ জৰুৰী খবৰ এটা জনাবলৈ পাচিলত, ছয়ো গৈ ঠিক বেলি ডুবাৰ পাছতেই ওলালোঁগৈ। তেখেতৰ ঘৰলৈ যোৱা আমাৰ সেয়াই প্ৰথম। আমাক ছয়োকে ঘিটো কোঠাত বহিবলৈ দিলে সেয়া সাধাৰণতে মানুহ গ'লে বহা কোঠা। তাৰে একোণত ১০/১৫ মোন ধান থ'ব পৰা এটা ডুলি থোৱা আছে। অৱশ্যে তাত ধান নাই। সাং হৈছে হেনো। তত্পৰি আমি ছয়ো গৈ পোৱাৰ আগদিনাখন ৩বড়োৰ পৰিবাৰে 'এৰীয়াৰ বেতন' পাইছিল; কিন্তু বসুমলা চৰিত্ৰৰ কোনো লোকে সমস্তকে কাঢ়ি লৈ উখাও হৈছিল। কৈ থোৱা ভাল হ'ব যে ৩বড়োৰ পৰিবাৰ কোঁহৰ ঘৰৰ জীয়ৰী। তেখেতে নিবহ-নিপানীকৈ বড়ো ক'ব পাৰে আৰু সেয়ে তেখেত বড়োমাধ্যমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষয়িত্ৰী। অৰ্থাৎ শিক্ষয়িত্ৰী পৰিবাৰৰ চাকৰিৰ বেতনেৰেই কোনোমতে ৩বড়োৰ ঘৰখন চলিবলৈ লৈছেহে। পিছদিনাখন আমি গুৱাহাটীলৈ বাচেৰে আহিলোঁ। ৩বড়োও সজীক আছিল।

ইয়াৰ পাছৰে পৰা ৩বড়োৰ লগত আমাৰ বড়ো সাহিত্য সভাৰ মঞ্চৰ সীমা অতিক্ৰমি কেনেদৰে ব্যক্তিগত ধৰণেও অতি অন্তৰঙ্গ বন্ধুত্ব গঢ়ি উঠিবলৈ পালে সেয়া দিঘলীয়া মনোৰম কাহিনী। অৱশ্যে ইয়াৰ পৃষ্ঠভূমি তৈয়াৰ হৈছিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ লিপি আন্দোলনৰ সময় ছোৱাত গুৱাহাটীতেই আত্মগোপন কৰি থাকি বড়ো সাহিত্য সভাৰ পৰিচালনাৰ অৰ্থাৎ আন্দোলনৰ কাম সুচাৰু ৰূপে চলাই নিয়াৰ দায়িত্বত থাকোঁতেই।

তেতিয়া অসমৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আছিল শ্ৰীশৰৎ সিংহ ডাঙৰীয়া। শ্ৰীহিতেশ্বৰ শইকীয়া ডেকা বয়সৰ গৃহমন্ত্ৰী। ৩হৰেন্দ্ৰ নাথ তালুকদাৰ শিক্ষামন্ত্ৰী। তিনিওৰে মাজত অন্তঃসলিলা ত্ৰিভুজীয় বিবাদ। বলিৰ পঠা হ'ল বড়ো সাহিত্য সভা। ইপিনে লিপি আন্দোলন। গুৱাহাটীৰ চলাপাৰাত থকা জনজাতি জিৰণি চ'ৰাতেই বড়ো সাহিত্য সভাই সাময়িক কাৰ্যালয় পাতি বহিছে। তাতেই সদৌ অসম ট্ৰাইবেল সংঘৰো কাৰ্যালয়।

সংঘৰ সভাপতি তেতিয়া বিষায়ক ৩৮মেশমোহন কুলি। জনজাতি দপ্তৰৰ মন্ত্ৰী শ্ৰীউত্তম চন্দ্ৰ ব্ৰহ্ম। ইফালে এম, পি ৩৮বৰ্গীধৰ বসুমতাৰী। আনফালে অসম সাহিত্য সভাকে ধৰি দৰি মহন্ত, ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, ড° প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী, ড° গোলোক গোস্বামী, ড° মহেন্দ্ৰ বৰা, গোবী শঙ্কৰ ভট্টাচাৰ্য্য, ড° সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায় ইত্যাদিৰ লগত নানা আলাপ-আলোচনা। আনকি অনম সৰ্বোদয় মণ্ডলৰ কৰ্মকৰ্তা সকলৰ লগতো। এই ক্ষেত্ৰত শ্ৰীধাৰিকা বৰুৱা আৰু শ্ৰীযুতা অমলপ্ৰভা দাস বাইদেউৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য।

যিয়ে নহওঁক, বড়ো সাহিত্য সভাৰ কেইবাগৰাকী শীৰ্ষস্থানীয় কৰ্মীৰ ওপৰত তেতিয়া গ্ৰেপ্তাৰী পৰোৱনা। গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশিত দৈনিক বাতৰি সমূহত বড়ো সাহিত্য সভাৰ গৰম গৰম বিবৃতি প্ৰকাশ পাই আছে; অথচ গ্ৰেপ্তাৰী পৰোৱনা থকা সকলৰ এজনকো পুলিছে কৰায়ত্ত কৰিব পৰা নাই। গৃহমন্ত্ৰী শইকীয়া সেয়ে সৰুনাই পুলিচৰ সুৰকী বিষয়া সকলৰ লগত আলোচনা।

হঠাৎ এদিন বাতিপুৰা পুলিচৰ গাড়ী গৈ চলাপাৰাৰ জনজাতি ভিৰণী চ'ৰাত হাতিব। গাড়ীৰ পৰা তীব্ৰ বেগে চি, আই, ডি, ইন্সপেক্টৰ 'মুদৈ' ডাঙৰীয়াই ওলাই আহি আমাক থংমং খুৱাই দূৰৰে পৰাই স্থিতিত বুলি সোমাই আহিল "বিহ্বাম বাবু আছেনে নাই? তেখেতক আমি গ্ৰেপ্তাৰ কৰিবলৈ আহিছোঁ।" প্ৰত্যুত্তৰত তাত উপস্থিত কৰ্মীসকলে ক'লে- "এইমাত্ৰ বামদাস বসুমতাৰী, থানেশ্বৰ বড়ো আৰু বিহ্বাম বড়ো তিনিও মুখ্যমন্ত্ৰীক লগ ধৰিবলৈ দিছপুৰলৈ গৈছে।" পতিয়ন গৈ 'মুদৈ' ডাঙৰীয়া সতীৰ্থ পুলিচ বাহিনীটোক লৈ দিছপুৰলৈ গ'ল। তাৰপাছত বাধকমৰ পৰা বিহ্বাম বড়োক উলিয়াই আনি লগে লগে মালিগাওঁলৈ কাৰ্যালয় স্থানান্তৰ কৰা হ'ল। তাতে এদিন সন্ধিয়া বাতাত মঙ্গলদৈ থানাৰ দাৰোগাই ৩৮ডোক লগ পাই এনেদৰে ঢেঁক ঢেঁকলৈ হাঁহিলে যে তাৰ অৰ্থ "তই আজি ক'ত সাৰিবি? তোক মই এতিয়াই গ্ৰেপ্তাৰ কৰিব পাৰোঁ হয়নে।" গতিকে সেই নিশাতেই সদলবলে বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয় গোপনে গড়ুক আহোম গাঁৱলৈ স্থানান্তৰ কৰা হ'ল। তাতে ছিদিন

ধাক্কিৰ পৰা নহ'ল। মানুহবোৰে পুলিচৰ বোমত পৰাৰ ভয় কৰিছে। পুনঃ স্থানান্তৰ আমবাৰী ফটাশিললৈ। তাৰে পৰাও পাহাৰ বগাই বীকবাৰীলৈ। বীকবাৰীৰ পৰা আকৌ ৰূপনগৰলৈ। এনেদৰে বড়োসাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয়টোক চোং সলাই লৈ ফুৰিব লগা হৈছিল পুলিচৰ কৰলত পৰিলে সমস্ত হেৰুৱাব লগা হ'ব পাৰে ভাবিয়েই। লগত আছিল কেইটা-মান ফাইল আৰু এটা টাইপ বাইটাৰ। দূৰ দূৰান্তৰ পৰা, বিশেষতঃ গাঁও অঞ্চলৰ পৰা আন্দোলনৰ ভাল বেয়া সমস্ত খবৰ এই ভ্ৰাম্যমান কাৰ্যালয়লৈকে নিতৌ আহিয়েই আছিল। টেলেক্স, বেডিঅ' আৰু বাতৰি কাকতৰ কাৰ্যালয়লৈ অহাযোৱাৰ উপৰিও; মন্ত্ৰী, বিষায়ক ইত্যাদিক লগ ধৰিব যাবলৈ হ'লে দিনৰ পোহৰতো ছদ্মবেশ ধৰিব লগা হৈছিল। ছদ্মবেশ আন একো নাছিল। ৩৮ডোই পিন্ধিছিল খদ্দৰৰ পায়জামা আৰু পাঞ্জাৰী চোলা। মূৰত গান্ধী কেপ। তেখেতৰ সোঁহাত স্বৰূপে আমাৰো একে বেশ ভূষা। গান্ধীকেপ মাৰি বিক্ৰা, অটোবিক্ৰা, চিটিবাচ ইত্যাদিত উঠি গুৱাহাটী মহানগৰীৰ যত্ৰ-তত্ৰ নিৰ্বিল্পে ঘূৰি ফুৰিছিলোঁ। এবাৰ দুয়ো গৃহমন্ত্ৰী শইকীয়াক দিছপুৰৰ কোৱাৰ্টাৰত লগ ধৰিবলৈ গলোঁ। মন্ত্ৰীৰ ভৱনত সোমোৱাৰ আগতে টুপী খুলি মোনাত ভ'ৰালোঁ। আমি সোমাব খুজিছোঁহি, এনেতে মন্ত্ৰীৰ কোঠাৰ পৰা কেইবাগৰাকীও পুলিচ বিষয়া ওলাই আহিল। চিনি নাপালে। দুয়ো সোমাই গলোঁ। মাত্ৰ পাঁচ মিনিট মানৰ আলোচনা। গৃহমন্ত্ৰীৰ হয়তো ভাৱ "দুয়োকো এতিয়াই গ্ৰেপ্তাৰ কৰোৱাই এপীটন দিব পাৰোঁ। বিহ্বাম বড়ো, তই কিমান পানীৰ মাছ?" নমস্কাৰ জনাই আমি ওলাই আহিলোঁ। বহু দূৰলৈ মন্ত্ৰীয়ে আমালৈ নিৰ্নিমেষ দৃষ্টি ৰাখিলে। বিক্ৰাত উঠিলে দুয়ো পুনঃ গান্ধীটুপী পিন্ধিলোঁ আৰু মন্ত্ৰীৰ ভাৱৰ অনুমান কৰি ঢেঁক ঢেঁকাই হাঁহিলোঁ। এনেদৰে চোং সলাই ফুৰা সময়চোৱাত বড়ো সাহিত্য সভাক তদানীন্তন ভৈয়াম জনজাতি পৰিষদৰ বিষায়ক আৰু সাধাৰণ সম্পাদক শ্ৰীচৰণ নাৰ্জাৰী আৰু বড়ো সাহিত্য সভাৰ ট্ৰেজাৰাৰ অধ্যাপক শ্ৰীথানেশ্বৰ বড়োই যি বক্তৃ আৰু সেৱা আগবঢ়াইছিল তাক কেতিয়াও পাহৰিব পৰা নাযায়।

এদিন অসম সৰ্বোদয় মণ্ডলৰ লগত গুৱাহাটীৰ জনজাতি জিৰণী চ'ৰাত বড়ো সাহিত্য সভাৰ আলোচনা বহিল। সৰ্বোদয় মণ্ডলে নাগৰী লিপিৰ প্ৰস্তাৱ আনিলে। বড়ো সাহিত্য সভাৰ কৰ্মকৰ্তাসকলৰ মন সিদিনাই কিছু কুমলিল। যিয়ে নহওঁক আলোচনাৰ পাছত সিদিনাই ঘৰলৈ উভতি নাযাবলৈ আমি বিহ্বাম বড়ো আৰু মঙ্গল চণ্ডী ব্ৰহ্মক অনুৰোধ কৰিলোঁ। ছয়োৰে বিক্ৰমে ওৱাৰেট আছিল। কথা নুশুনি ছয়ো গ'লগৈ। পিছে মঙ্গলদৈতেই ছয়োকে গ্ৰেপ্তাৰ কৰি আৰু কিছু উঠ-কিল, বহ-কিল আৰু ধুম-কিল সোধাই পুলিচে গোৱালপাৰা জেললৈ চালান দিলে। ইতিমধ্যে জেলত কিছুসংখ্যক কম বয়সীয়া ল'ৰাকো ভৰাই থৈছিল আৰু সিবোৰৰ ওপৰত জেল কৰ্তৃপক্ষই অসঙ্গত আচৰণ চলাইছিল। আমাৰ ওবড়ো ডাঙৰীয়াই তাতো জেল কৰ্তৃপক্ষৰ লগত খকা-খুন্দা লাগিব লগা হ'ল।

ইপিনে বৰমাৰ শ্ৰীশুকুমাৰ বসুমতাৰীয়ে বহিঁদ বহী লৈ অসমৰ বড়ো অঞ্চলৰ ঠায়ে ঠায়ে ঘূৰি বড়ো সাহিত্য সভাৰ বাবে দান-বৰঙনি তুলি ফুৰিছিল। সন্দেহ বশতঃ এঠাইত পুলিছে কৰায়ত্ত কৰিলত নিজকে “বিহ্বাম বড়ো” বুলি কলত ‘তেনেহ’লে ইমান দিনেদি আমি বিচাৰি থকা জনকে পালোঁ” বুলি উধাই-মুখাই পীটিব ধৰিলে। শ্ৰীবসুমতাৰীয়ে ভাবিছিল যে বিহ্বাম বড়ো যিহেতু প্ৰখ্যাত লোক, চৰকাৰ ঘৰে তেখেতক সন্মান কৰে, তদুপৰি বড়ো সাহিত্য সভাৰ উজ্বল ভোটাভাষা স্বৰূপ, গতিকে তেখেতৰ নামত পৰিচয় দিলে সাধিব পাৰি। কিন্তু বিহ্বাম বড়োৰ প্ৰতি যে পুলিচ প্ৰশাসন কেনেদৰে জাঙুৰ খাই আছিল তাৰ খবৰেই নাছিল। ফলত জেললৈ প্ৰেৰণ।

তদানীন্তন অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি ড° মহেশ্বৰ নেওগৰ নেতৃত্বত অসম সাহিত্য সভাৰ পণ্ডিতমণ্য কেইগৰাকীমান প্ৰতিনিধি আৰু নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ তদানীন্তন সভাপতি শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীৰ মাজত গুৱাহাটীৰ কটন কলেজৰ ইউনিয়ন প্ৰেক্ষাগৃহত লিপি সমস্যা সন্দৰ্ভত যি পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ তথা বিশ্লেষণাত্মক তাত্ত্বিত আলোচনা অনুষ্ঠিত হৈছিল তাতো ওবড়ো ডাঙৰীয়াৰ ভূমিকা আছিল উচ্চস্তৰৰ। অসম সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক ড° নগেন শইকীয়াই ওবড়োৰ লগত বৈঠকস্থলিতেই

হৃদয় বিনিময় সূচক আলোচনা কৰিছিল। সদাহাস্য ওবড়োই মিচিকিয়া হাঁহিৰেই বড়োসকলৰ মনৰ কথা ব্যক্ত কৰিছিল। অৱশ্যে ওবড়োৰ কথাখিনি বেপি বেপি কাটি তাতে কলাখাৰ ঢলা যেন সুৰৰ হৈছিল।

সি যিকি নহওঁক, নানা সমস্যাত জিনি আহি বড়ো মাধ্যমে হাইস্কুল পৰ্যন্ত স্বীকৃতি পোৱাৰ পাছত কলেজ আৰু বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ অন্যতম শিক্ষনীয় আধুনিক ভাৰতীয় ভাষা হিচাবে বড়ো ভাষাৰ বাবে স্বীকৃতি আদায়ৰ বাবে বিহ্বাম বড়ো আৰু অধ্যাপক শ্ৰীধাৰেশ্বৰ বড়োৱে যি কষ্ট স্বীকাৰ কৰিব লগা হৈছিল সেয়া অন্য এক কাহিনী। ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, ড° প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী, ড° গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামী, ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা আৰু ওভবেন নাৰ্জী ইত্যাদিৰ উপৰিও গুৱাহাটী বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ উপাচাৰ্য্য, অসম চৰকাৰ আদিৰ লগত কেনেদৰে কাম কৰিব লগা হৈছিল সেয়া উল্লেখনীয় ঘটনা। অৱশেষত যেনিবা ঈঙ্গীত মৰ্যদা পোৱা হ'ল। ওপৰোক্ত পণ্ডিত সকলৰ উদাৰতাক সদৌ বড়ো সমাজে পাহৰিব নোৱাৰে।

তাৰপাছত আহিল বড়ো ভাষাক অসমৰ সহযোগী চৰকাৰী ভাষালৈ উন্নীত কৰাৰ দাবী। ইয়াতো ওবিহ্বাম বড়ো আৰু অধ্যাপক শ্ৰীধাৰেশ্বৰ বড়োই কৰিব লগা হ'ল কঠোৰ পৰিশ্ৰম। ভাষাটোৰ সমৰ্থনত যুক্তি আৰু তথ্য সংগ্ৰহ কৰা, অসম সাহিত্য সভাৰ পৰা সমৰ্থন আদায় কৰা ইত্যাদি অচাৰ্য্যকীয় কামত অহৰহ লাগি থাকিব লগা হ'ল। বড়ো সাহিত্য সভাৰ বিশেষজ্ঞ সমিতিয়ে প্ৰস্তুত কৰি উলিওৱা “যিজিবিলিটি অব বড়ো, এজ ডি এচোটিয়েট, অফিচিয়েল লেংগুয়েজ অব আসাম” নামক পুস্তিকাত প্ৰতিপাদিত তথ্যপাতিৰ আধাৰত অসমীয়া ভাষাতে এটি প্ৰৱন্ধ লিখি ‘অগ্ৰদূত’ কাকতত দিবলৈ ওবড়োই আমাক পাচিলত, আমিও তাকে কৰিলোঁ আৰু ‘অগ্ৰদূত’ও সেয়া প্ৰকাশ কৰিলে। অৱশ্যে আৰু দুখনমান কাকতেও। অৱশেষত তদানীন্তন মন্ত্ৰী ওবণেন্দ্ৰ নাৰায়ণ বসুমতাৰীয়েও বিয়টোত লাগি-ভাগি দিয়াত মুখ্যমন্ত্ৰী শ্ৰীহিতেশ্বৰ শইকীয়াই নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ ১৯৮৪ ইং চনত ২৫ তম, গৌসাইগাঁও অধিবেশনৰ মুকলি সভাত প্ৰস্তাৱৰ সপক্ষে মত প্ৰকাশ কৰে। এনেদৰে

‘প্ৰচে’ৰ দেওনাবোৰ পাৰ হৈ সৰ্বপ্ৰথমে কোক্ৰাঝাৰ জিলাত বড়োভাষাক সহযোগী চৰকাৰী ভাষা হিচাবে প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ দিহা কৰা হয়। অকল সেয়াই নহয়, বড়োমাধ্যমত মেট্ৰিক পাছ কৰি অহা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে যাতে কলেজত এম, আই, এল হিচাবে বড়ো পঢ়োৱা অধ্যাপক বা অধ্যাপিকা পাব পাৰে আৰু বিশ্ব-বিদ্যালয়তো যাতে ভাষাটোৱে যথোচিত মৰ্যাদা পায় তাৰো দিহা কৰিবৰ বাবে যি ছগৰাকী লোকে কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰিব লগা হৈছিল তেখেত সকল হ’ল ৩বিহ্বাম বড়ো আৰু অধ্যাপক শ্ৰীধানেশ্বৰ বড়ো। অৱশ্যে অধ্যাপক শ্ৰীমধুৰাম বড়ো, শ্ৰীৰাম দাস বসুমতাৰী আদিৰ নামো স্মৰণীয়।

কিন্তু কথা হ’ল বড়োভাষাৰ পূৰ্ণাঙ্গ অভিধান এখন নহ’লে জানো হ’ব? নিশ্চয় নহয়। তাহানিতে বা.জেন্দুলাল নাজ’ৰীয়ে ‘বড়ো অসমীয়া অভিধান’ এখন প্ৰকাশ কৰিছিল। পুথিখন আছিল যথেষ্ট সৰু। গতিকে পৰিসৰো ঠেক। সেয়েহে পূৰ্ণাঙ্গ বড়ো অভিধান প্ৰস্তুত কৰাৰ কথা ৩বিহ্বাম বড়োই আউটিলে। কিন্তু ইতিমধ্যে ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্ম (অৱসৰপ্ৰাপ্ত মাটি হাকিম) ই বড়ো সাহিত্য সভাক বহুদিনৰে পৰা কৈ আহিছিল যে সুদীৰ্ঘ ৩০ বছৰ ধৰি তেখেতে বড়ো শব্দবোৰ সংগ্ৰহ কৰি ৰোমাণ লিপিতে এখন অভিধানৰ পাণ্ডুলিপি প্ৰস্তুত কৰি থৈছে। ইয়াৰ শব্দ সংখ্যা ৬০,০০০। যদি বড়ো সাহিত্য সভাই গ্ৰহণ নকৰে তেতিয়াহ’লে সমস্তকে নষ্ট কৰি পেলাব।

৩বিহ্বাম বড়োৰ মূৰ কামোৰণি উঠিল। গুৱাহাটীৰ জিৰণি চ’ৰাত ছয়ো এনিশা পৰিকল্পনা কৰিলোঁ। পাণ্ডুলিপিখিনি বড়ো সাহিত্য সভাই লৈ লওক নীতিগত চুক্তিৰে। তাৰপাছত সাহিত্য সভাই বিচৰা ধৰণে অভিধানখন ছপাব বাবে উপযোগীকৈ লিখি উলিয়াওক। বচ। অভিধান লাগিবই। প্ৰথমেই পূৰ্ণাঙ্গ অভিধান। অ’ শ্বিলং নিবাসী, বড়ো সাহিত্য সভাৰ একনিষ্ঠ কৰ্মী শ্ৰীমনিৰাম নোছাৰীয়েও ১০,০০০ মান শব্দ সম্বলিত ৰোমাণ লিপিৰ এখন বড়ো অভিধানৰ পাণ্ডুলিপি প্ৰস্তুত কৰিছে। পিছে প্ৰমোদ ব্ৰহ্মৰ খনত ৬০,০০০ শব্দ আছে যেতিয়া সেইখনকেই লোৱা হওক।

কথামতেই কাম। ১৯৮১ ইং চনত ২২ তম ছৰ্ধনৈ অধিবেশনত সভাপতি ৰামদাস বসুমতাৰীৰ নেতৃত্বত আৰু সম্পাদক ৩বিহ্বাম বড়োৰ উদ্যোগত আভিধানিক ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মৰ লগত আলোচনা পূৰ্বক পাণ্ডুলিপি খিনি সাহিত্য সভাই গ্ৰহণ কৰিবলৈ ঠিক কৰা হয়। তৱশ্যে তেতিয়ালৈ আন কোনো দ্বিতীয় ব্যক্তিয়ে অভিধানখনৰ পাণ্ডুলিপি খিনি দেখাই নাই।

পাছত বড়ো সাহিত্য সভাই পাণ্ডুলিপি খিনিৰ স্বত্ব ৰেজিষ্টাৰ্ড দলিল কৰি কিনি ল’লে আৰু ইয়াৰ বাবে অভিধান উপ-সমিতি এখন গঠন কৰিলে। তত্পৰি এই প্ৰতিবেদকক নাগৰী লিপিত নতুন পাণ্ডুলিপি প্ৰস্তুত কৰি উলিওৱাৰ দায়িত্ব দিলে। কামৰ সহায়ৰ বাবে এটি নাগৰী মুদ্ৰালিখন যন্ত্ৰ, কিছু টকা আৰু মহীশূৰস্থ ‘চেণ্টেল ইন্‌ষ্টিটিউট অব ইণ্ডিয়ান লেংগুৱেজজ’ বা চমুকৈ ‘CHIL’ৰ বীডাৰ তথা ৰিছাৰ্চ অফিচাৰ ড’ৰাম আধাৰ সিং ডাঙৰীয়াক ‘গাইড’ হিচাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে বড়ো সাহিত্য সভাক দি দিলে। বড়ো সাহিত্য সভাই গুৱাহাটীৰ বেলতলাত থকা শ্ৰীধনীৰাম ৰংপীৰ দৰ এটা ভাড়াত লৈ তাতে বড়ো অভিধান কাৰ্যালয় পাতি কাম কৰিবলৈ এই লিখক, আভিধানিক ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্ম, শ্ৰীতৰিহাম বড়ো আৰু শ্ৰীমুনীল খেৰকটাৰী (টাইপিষ্ট)ক নিয়োগ কৰে। ১৯৯২ ইং চনৰ পৰা ১৯৯৪ ইং চনলৈ তাতে থকা সময়ত আমাৰ লগত ৩বিহ্বাম বড়োই ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক ৰাখিছিল। প্ৰায় প্ৰতি সপ্তাহতে এবাৰকৈ তালৈ আহি তেখেতে কামৰ অগ্ৰগতি আৰু বচদ-পাতিৰ খবৰ লৈছিল। চৰকাৰৰ পৰা টকা আনিব নোৱাৰা অৱস্থাত ৩বড়োই নিজে জিলাই জিলাই ঘূৰি ৰাইজৰ পৰা টকা-পইচা সংগ্ৰহ কৰিছিল। কিন্তু সমস্যা হৈছিল এইটোহে যে অভিধান বুলিলে পাণ্ডুলিপিটি যেনে ৰূপত সজোৱা খান্দিব লাগিছিল, ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মৰ পৰা সাহিত্য সভাই পাণ্ডুলিপি সমজি লওঁতে ঠিক তেনে অৱস্থাত নাছিল। বহুত আধুনিক শব্দ নাছিল আৰু থকা বিলাকৰো প্ৰায়ভাগৰেই ব্যাকৰণ বিখয়ক পৰিচয় আৰু অৰ্থ নাছিল। তত্পৰি ৰোমাণ (ইংৰাজী) আখৰৰ পৰা নাগৰী লিপিৰ ৰূপত ক্ৰমিক ভাৱে বৰ্ণ অনুসাৰে শব্দবোৰ পুনঃ

পৰিপাটীকৈ সজোৱাটো সহজ কাম নাছিল। ওবড়োই মাজে মাজে কামৰ তদাৰক কৰিবলৈ আহি সেইবোৰ দেখি তবধ মানিছিল। মহীশূৰস্থ CIIL ৰ পৰা ড° ৰাম আশাৰ সিং ডাঙৰীয়াই ছুৱাবকৈ আহি কামৰ দিহা-পৰামৰ্শ দিছিল। কৰ্মশালাও হৈছিল কেইবাবাৰো। অসম চৰকাৰৰ বিষয়া এচ, এচ, আহমেদ ডাঙৰীয়াকো ওবড়োই অভিধান কাৰ্যালয়লৈ সঘনাই মতাই নি যাৱতীয় কাঃকাজ সম্পাদন কৰোৱাইছিল। এই লেখকৰ শ্ৰীমতী দীপালী দাস নামৰ ভতীজা ছোৱালী এজনীক তাত নিয়োগ কৰা হৈছিল বন্ধা-বঢ়াৰ কামখিনি কৰিবৰ বাবে। ওবড়োই ছোৱালীজনীক নিজৰ জীয়েকৰ দৰে মৰম কৰিছিল। অধ্যাপক শ্ৰীমধুৰাম বড়োয়ো পাণ্ডুলিপি প্ৰস্তুতিৰ কামত তাত থাকি আত্মনিয়োগ কৰিছিল। বিশিষ্ট নেতা ওসমবৰদাস চৌধুৰীয়েও মাজে সময়ে আহি খবৰ লৈছিল।

সি যিকি নহওঁক এনেদৰেও কামৰ অন্ত নোহোৱাত ছুবছৰৰ পাছত কামৰ তৃতীয় পৰ্যায়ত চূড়ান্ত প্ৰেছ কপি কৰিবৰ বাবে কেইবাখনো জিলাত নিজে ঘূৰি কিছুমান নিৰ্দ্ধাৰিত লোকৰ মাজত পাণ্ডুলিপিৰ স্লিপবোৰ ভগাই দি যথাসময়ত কাম আদায় কৰিবৰ বাবে সম্পাদক ওবড়োই হাতে-ভৰিয়ে খৰিব লগা হৈছিল। ইতিমধ্যে বড়ো সমাজৰ তথা সদৌ অসমতেই পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থা অনুক্ৰমাৎ বেয়া হৈ আহিব ধৰিছিল। তাৰ মাজতে কামৰ বাবে শদীয়াৰ পৰা ধুবুৰীলৈ ঘূৰি ফুৰাটোও তেখেতৰ বাবে কষ্টকৰ হৈ পৰিছিল। তথাপি জাতিৰ স্বার্থতে থাপাই-খুপাই পাণ্ডুলিপিখিনি শ্ৰীদলেশ্বৰ বড়োক লগত লৈ মহীশূৰলৈ গৈ CIIL ত জমা দি আহিলগৈ। তাৰ কেইমাহমান পাছতে পৰিস্থিতিৰ বলি হ'ল ওবিহুৰাম বড়ো। আততায়ীৰ হাতত অকালতে প্ৰাণ বিসৰ্জন দিব লগা হ'ল। পাণ্ডুলিপিৰ চূড়ান্ত কপিৰ কামৰ বাবে তেখেতে আমাৰ ঘৰলৈ ছুৱাৰ আহোতেওঁ সান্ত্বন্য বিপদৰ কথা ৰব বেদনাৰে আমাৰ আগত প্ৰকাশ কৰিছিল।

মহীশূৰস্থ CIIL ৰ বীডাৰ তথা গৱেষণা বিষয়া ড° ৰাম আশাৰ সিং ডাঙৰীয়াৰ আহ্বান ক্ৰমে বড়ো সাহিত্য সভাই এই লিখক সমন্বিতে অধ্যাপক শ্ৰীমধুৰাম নাৰ্জাৰীৰ নেতৃত্বত, শ্ৰীদলেশ্বৰ বড়ো আৰু শ্ৰীমেঘনাথ

মোছাহাৰীক ১৯৯২ ইং চনৰ জুলাই মাহত মহীশূৰৰ মানস গঙ্গোত্ৰীত থকা “চেণ্ট্ৰেল ইনষ্টিটিউট অব ইণ্ডিয়ান লেংগুয়েজ”ত ড° সিঙৰ তলত ওপ্ৰমোদ ব্ৰহ্মৰ বড়ো অভিধানখনৰ চূড়ান্ত কাম কৰিবলৈ পঠায়। তাত আমি ৮-৭-৯২ ইং তাৰিখৰ পৰা ১৯-৯-৯২ ইং তাৰিখলৈ ওপৰোক্ত চাৰিওজনে অহৰহ কাম কৰো। মাজতে এদিন ড° সিঙে ওবিহুৰাম বড়োৰ গুণ ৰখানি স্মৃতি ৰোমন্থন কৰিলত “চাউডাৰ্ণ বিজ’নেল লেংগুয়েজ চেণ্টাৰ”ৰ গেষ্ট, হাউচৰ আমি থকা কোঠালিত ছুৱাৰ জপাই ওবড়োৰ স্মৃতিত আবেগ উখলি উঠিলত, বৰকৈ চকুপানী মুচিলোঁ। কিছু পাছতে তেখেতৰ বোতা চাৰিআলিৰ নিজা ঘৰত থকা ডাঙৰ ল’ৰা শ্ৰীমান সিমাংসা (ছিমাংছা) বড়োলৈ চিঠি এখন লিখিলোঁ। ল’ৰাজনৰ পৰা ১১-৮-৯২ ইং তাৰিখে এখন চিঠি আৰু “আংগ্ৰিথাং” (ইচ্ছা কৰ) নামক আলোচনী এখন পালোঁ। লিখিছে বোতাৰ পৰা ৩১-৭-৯২ ইং তাৰিখে। তাত তেওঁ লিখিছে—

“মানিনাং আয়ং,

..... আফানি লিৰথাইফাঁৰখো Anthology মহৰৈ জাঁং বিহুননো সানদোং। ..... দা বেয়াও আফানি life তাৰো Activities খো আবুও represent খালামনো হানায় বায়দি সানৈছো বিশেষ ব্যক্তিনি article হাঁফানো সানদোমোন আৰো বে হিগাবৈ নোংখোৰো সান্দোং। দা Problem আ বেনোদি নোংবা আফাখো মাৰে angle নি ফায় মিথিয়ো। জায়খিজায়া, Subject আ “Bodo Sahitya Sabha, Dictionary and Late B. R. Boro”। বড়ো, অসমীয়া এৰা ইংলিছ জায়খিজায়া মৌনসে ৰাওজাঁং লিৰজাগোন। Subject আ সানবাও জাগোন, সুবিধা বায়দি। ..... সমাজনো নাংথাৰগোৱা মালায় গাওবাগাও হিন্মজাঁং লিৰখাগোন। আংসো দাংগ্ৰোমৱা বায়নায়া উচিত জানায় নঙাখোমা। নোং মা মানো?” অৰ্থাৎ

“মাননীয় জেঠাদেউ,

“..... দেউতাৰ লিখনীবোৰক Anthology (সংগ্ৰহ) ৰ ৰূপত আমি উলিয়াবলৈ ভাবিছোঁ। ..... সেয়েহে এতিয়া

ইয়াত দেউতাৰ জীৱন আৰু কাৰ্যাৱলীক সম্পূৰ্ণৰূপে আলোকপাত কৰিব পৰাকৈ দুগৰাকীমান লোকৰ লিখনী সন্নিবিষ্ট কৰিবলৈ ভাৱিছিলো আৰু ইয়াৰ বাবে আপোনাকো ইয়াত সামৰিব খুজিছোঁ। পিছে সমস্যা হ'ল আপুনি বা দেউতাক কেনে দৃষ্টিকোণেৰে জানে! যেনে নহওঁক, বিষয়টো হ'ল “বড়ো সাহিত্য সভা, অভিধান আৰু প্ৰয়াত বি, আৰ, বড়ো” বড়ো, অসমীয়া অথবা ইংৰাজী যিকোনো এটা ভাষাৰেই লিখিব পাৰিব। সুবিধানুযায়ী বিষয়টো বিবেচনা-যোগ্য হ'ব। ..... সমাজক লাগিলে নিজে নিজে লিখিব। মইয়ে বিচাৰিবলৈ যোৱাটো উচিত নহ'ব কিজানি। আপুনি কি ভাবে?”

আমিনো ভাৱিম কি? বিহ্বাম বড়োৰ দৰে লোকক কেৱল বড়ো সকলেই নহয়, সমগ্ৰ অসমে অকালতে, তাকো আততায়ীৰ হাতত হেৰুৱাব লগা হোৱাটো চৰম বেদনাৰ কথা। কাৰণ দ্বিতীয় এগৰাকী বিহ্বাম বড়ো “নতুত ন ভৱিষ্যতি।”

হয়' সমাজক আৱশ্যক আছে বাবেইতো অসম সাহিত্য সভায়ে তেখেতৰ জীৱনীৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা বিভিন্ন জনৰ লিখনী সমূহেৰে সমৃদ্ধ সংকলন এটি প্ৰকাশৰ ব্যৱস্থা হাতত ল'লে। আশাকৰোঁ এই সংকলনটিত ওবড়োৰ জীৱনৰ সকলো দিশ সন্নিবিষ্ট হৈছে।

সি যিকি নহওঁক, বিহ্বাম বড়ো মানুহজন আছিল তীক্ষ্ণদী সম্পন্ন আৰু সমাজ সচেতন লোক। ‘আছু’ৰ বিদেশী নাগৰিক বিভাৰণ আন্দোলনৰ সময়ত অসম সাহিত্য সভাৰ তদানীন্তন কৰ্ম-কৰ্তা সকলৰ লগত একেলগে গহপুৰকে আদি কৰি সংঘৰ্ষ পীড়িত অঞ্চলত ঘূৰি পকি দিবাৰাত্ৰ শান্তি সময়ৰ বাণী প্ৰচাৰ কৰি ফুৰিছিল। ধনত্ৰী নদীৰ প্ৰলঙ্ঘনী বানে তাৰ উপত্যকাভূমিত কৰাল ৰূপ ধাৰণ কৰি প্ৰজাগণৰ বিস্তৰ ক্ষতিসাধন কৰাৰ পৰিণতিত মানুহবোৰৰ যি আলাই-আখানি হৈছিল, তেতিয়া একমাত্ৰ ওবিহ্বাম বড়োৰ প্ৰাণে নসহিছিল। মানুহ বিলাকৰ পুনৰ সংস্থাপনৰ বাবে তেখেতে হাতে কামে সমাজ সংগঠনৰ কামত লাগিছিল আৰু চৰকাৰৰ

ঘৰলৈ তাঁত-বাতি কাটিছিল।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ বাবে গুৱাহাটীত নিজাববীয়াকৈ কাৰ্যালয় ভৱন এটা নহ'লেই নহয় এই কথা তেখেতে মৰ্মে মৰ্মে উপলব্ধি কৰিছিল আৰু সেয়ে দিছপুৰৰ দিছৈ নদীৰ পাৰতে অলপমান মাটিৰ ব্যৱস্থা কৰি ‘জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ ভৱন’ নামৰ ঘৰ এটা কঠোৰ পৰিশ্ৰমেৰে সাজি উলিয়াবলৈ সক্ষম হয়। কোক্ৰাঝাৰতো সভাৰ প্ৰধান কাৰ্যালয় ভৱন নিৰ্মাণ কৰোঁৱাত প্ৰধান ভূমিকা লয়। বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম সভাপতি ওজয়ভদ্ৰ হাগজেৰৰ প্ৰতি তেখেতৰ ইমান শ্ৰদ্ধা আছিল যে ৰোতা চাৰিআলিত ওবড়োই নিজেপতা হাইস্কুল খনৰ নামো ৰাখিছিল “জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ মেমোৰিয়েল হাইস্কুল।” স্কুল খনৰ প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান শিক্ষক হিচাবে কিমান ৰামেলা সহ্য কৰিব লগা হৈছিল, সেইবোৰ কথা আমাৰ আগত মাজে মাজে কৈ আছিল। দৰঙৰ কেইখনমান হাইস্কুলত বড়োমাধ্যম প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ যাওঁতে ভোগ কৰিব লগা হোৱা অপ্ৰত্যাশিত বিৰক্তি আৰু অৱহেলাৰ প্ৰতিবাদতেই তেখেতে এই হাইস্কুলখন পাতিব লগা হৈছিল। পিছে তাতো বিভাগীয় উন্নতম বিষয়াৰ অনুকম্পাহীন আচৰণ। তথাপি সহজে ভাঙি পৰা লোক নহয় বিহ্বাম বড়ো বোলা মানুহজন। ইফালে বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদকৰ দায়িত্বৰ বোজা, আনফালে এখন ভেন্সাৰ হাইস্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষক, তাতে আকৌ উন্নতম কৰ্তৃপক্ষৰ কক্ষ আচৰণ। তথাপি কোনোপধ্যে কাৰু নহৈ মানুহজনে অহৰহ সংগ্ৰামতে ৰত হৈ থাকিল। তাৰ মাজতে নিজা-ববীয়াকৈ মজলদৈ বি, টি, কলেজৰ বি, টি পৰীক্ষাত বহিলত, নকল নেদেখুৱা বাবে অৰ্থাৎ ওবড়োৰ উত্তৰৰ বহীটো কাটি নি নকল কৰিবলৈ নোপোৱাৰ প্ৰতিশোধত পৰীক্ষাৰ্থী নামৰ কেইজনমান নিলাজে পৰীক্ষা গৃহৰ পৰা ওলালেই অস্ত্ৰেৰে আঘাত কৰিবলৈ পাং পাতিলে। নিৰীক্ষিকা অধ্যাপিকা এগৰাকীয়ে ওবড়োক সাউতকৈ পলুৱাই নি আন এটি বাটেৰে বিজ্ঞাত তুলি নিৰাপদ স্থানলৈ পঠালে। সুখ্যাতিৰে অৱশ্যে তেখেত পৰীক্ষাতো উত্তীৰ্ণ হ'ল।

নিজৰ জীৱনত ঘট। অনেক খুহুতীয়া আৰু লোমহৰ্ষক ঘটনাৰ কথা তেখেতে আমাৰ আগত প্ৰকাশ কৰিছিল। সেইবোৰৰ উল্লেখ কৰিবলৈ হ'লে এখন শুকীয়া গ্ৰন্থ হ'ব। এবাৰহেনো তেখেতে ওদালগুৰীত নিজে বচনা কৰা নাটক এখন অভিনয় কৰোৱালে। নাটকৰ বিষয় বস্তু হ'ল হৰিহৰৰ যুদ্ধ। ইমান দিনেদি মানুহে হৰিহৰৰ যুদ্ধত হৰিৰ (শ্ৰীকৃষ্ণৰ) জয় আৰু হৰৰ (মহাদেৱৰ) পৰাজয়ৰ দৃশ্যকেই উপভোগ কৰি আহিছে। কিন্তু সিদিনাৰ হৰি-হৰৰ যুদ্ধৰ পৰিণতি একেবাৰে বিপৰীত। ৩বিহ্বাম বড়োৰ দ্বাৰা ৰচিত নাটকৰ কাহিনীমতে এই যুদ্ধত জয়লাভ কৰিছে হৰে (মহাদেৱে) আৰু পৰাস্ত হৈ মূৰ্চা গৈছে শ্ৰীকৃষ্ণ (হৰি)। একাংশ দৰ্শকে ইয়াৰ প্ৰতিবাদ কৰিলে গদ্ গদ্ কঠেৰে নাট্যকাৰ ৩বড়োই ঘোষণা কৰিলে—“বাইজ। আপোনালোকে আচৰিত নহ'ব আৰু খঙা নকৰিব। হৰি-হৰৰ যুদ্ধ একততে আপোনালোকেও দেখা নাই আৰু ময়ো দেখা নাই। আকৌ যি সকলে যুদ্ধত মহাদেৱক অৰ্থাৎ হৰক পৰাস্ত হোৱাৰ কথা লিপিবদ্ধ কৰিছে তেওঁলোকেও দেখা নাই। গতিকে হৰি-হৰৰ যুদ্ধত হৰিহে পৰাজয় আৰু হৰৰ জয় হৈছিল বুলি মই বিশ্বাস কৰিলে তাৰ বিকল্পাচৰণ কৰাৰ অধিকাৰ বা যুক্তি আপোনালোকৰ নাই।”—বতাবলি কাঁহ পৰি জীণ গ'ল।

লিপি আন্দোলনৰ সময়ত ৩বিহ্বাম বড়ো আৰু অধ্যাপক শ্ৰীধানেশ্বৰ বড়ো গৈ কলিকতাত বিশ্ব-বিশ্ৰুত পণ্ডিত ড° সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ক লগ ধৰি ঘূৰি আহোতে ৰেলত একে ডবাতে ইউৰোপীয় চাহাবো উঠি ওচৰা ওচৰি আসনত বহিছিল। চীনা বাদাম কিনি লৈ চাহাবে সিহঁতৰ দুগুচোৱাকৈ খাবলৈ লোৱা দেখি আমাৰ দুয়ো গৰাকী বড়োই বাদামবোৰ বাকলি গুচাইহে খাবলৈ ক'লন্ত, চাহাবে টপবাই উত্তৰ দিলে—“আমাৰ দেশত ইয়াক বাকলি সহ খায়। বাকলিতহে অচল ভিটামিন আছে।”—দুয়োজন বড়ো হতবাক।

গুৱাহাটীৰ ৰেল ষ্টেশ্যনৰ ভিতৰৰ ফালৰ প্লেটফৰ্মৰ বুকুটল

এখনত ৩বড়োই এটা সন্ধিয়াত থিয় হৈ কিতাপ এখন চোৱাত ব্যস্ত। তেনেতে পিছফালৰ পৰা চোলাৰ বাওফালৰ মোনাত কোনোবাই হাত ভৰোৱা যেন পাই কিতাপৰ পৰা চকু নুঘু-বোৱাকৈয়েই বাওঁ হাতেৰে সেই হাতখনক ধাপ মাৰি কঠিন ভাৱে ধৰিলে আৰু ঘূৰিচাই দেখে সেইজন এজন টহলদাৰী ৰেলৰে পুলিচহে। কিন্তু ওলোটাই হেনো সিহে ৩বড়োক ধমকনি দি ক'লে—“চোৰি কৰতা হয় না? ছাজা মিলেগা, ছমকা নেহী?” পিছে দৃশ্যটো দেখি দুজনমান আন মানুহে পুলিচ জনক তাৰ চৰিত্ৰ উদঙাই গালি পাবলিতহে সি তাৰ পৰা বেগাই গুটি গ'ল। পুলিচ-জন অৱশ্যে অসমীয়াই আছিল।

এবাৰ হেনো মৰমতে ওচৰৰ মানুহ এবাৰ বাৰীত নিজৰ ঘৰৰ বাৰীৰ পৰা উভালি নি কলপুলি এটা কই দিলেগৈ। পিছে সীমা ঠেলাৰ মংলব, কৰা বুলি সিঘৰৰ মানুহে ৩বড়োক দকচি দকচি গালিহে পাবিলে। আকৌ এবাৰ হেনো আন এঘৰৰ মৰাপাটত কেনেকৈ জুই লগাত পানী ঢালি নুমুৱাই দিলেগৈ যদিও ওলোটাই পাবেমানে গৃহস্থই গালিহে পাবিলে।

এই লেখকৰ সাক্ষাততো ৩বড়োৰ নানা ঘটনা ঘটিছে। দিল্লীত হোৱা এচিয়ান গেমচৰ পাছৰে পৰা গুৱাহাটীত টি.ভি.ৰ জনপ্ৰিয়তা বৃদ্ধি পোৱাৰ সময়। দিছপুৰৰ হাউচিং কলনীত ৩বড়োৰ এগৰাকী বন্ধুৰ ঘৰলৈ দুয়ো টি.ভি. প্ৰগ্ৰাম চাবলৈ বুলি গ'লোঁ। বন্ধু গৰাকী ঘৰত নাছিল। বন্ধুপত্নী (৩বড়োৰেই এসময়ৰ ছাত্ৰী) আছিল। বন্ধুৰ উপাধি শইকীয়া। টি.ভি.ত প্ৰগ্ৰাম চলিয়েই আছিল। আসনলৈ আমি বহাৰ কেইমিনিটমান পাছতেই আন এগৰাকী আদৰ্শসীয়া ভদ্ৰ মহিলাও টি.ভি. চাবলৈকে সোমালহি। টি.ভি.ৰ পোনে পোনে থকা আসন খনৰ স্থিতি অনুমান কৰিব নোৱাৰাকৈ বহি দিয়াৰ ফলত আমাৰ সন্মুখতে ভদ্ৰ মহিলা গৰাকী ঠেকেচা খাই মজিয়াত চিংভঙা হ'ল। হাঁহি বন্ধা কৰিব নোৱাৰি আমি ওলাই আহিলোঁ। (৩বিহ্বাম বড়ো, নিত্যানন্দ বড়ো আৰু এই লিখক)।

ঘণ্টা খৰি বঁহি, টোপনি খতি কৰি হ'লেও সেইবোৰ নিয়াৰিকৈ লিখি ঠিক-ঠাক কৰাত তেখেতৰ লেশমানো বিৰক্তি বা হেলা নাছিল। পাছলৈ কাম পেলাই ধোৱাটো তেখেতৰ স্বভাৱ বিবোধ আছিল। ইংৰাজী, অসমীয়া, বড়ো তিনিওটা ভাষাৰ ওপৰত তেখেতৰ সূক্ষ্ম জ্ঞান আছিল। হিন্দী আৰু বঙালীও সলসলীয়াকৈ ক'ব পাৰিছিল। তেখেত দলিত আৰু নিষ্পেৰিত বা দৰিদ্ৰ সকলৰ প্ৰতি বৰ দয়ালু আছিল।

কেতিয়াবা কেতিয়াবা গুৱাহাটীৰ ছবিঘৰত ছয়ো ভাল চিনেমা আহিলে চাইছিলোঁ। ককণ দৃশ্যবোৰত তেখেতে কান্দি পেলাইছিল।

মানুহৰ প্ৰতি সহায় সহানুভূতি দেখুওৱাত তেখেতে তিলমানো কাৰ্পণ্য নকৰিছিল। ইতিহাস, ভাষা, সংস্কৃতি বিষয়ক তথ্যানুসন্ধান কৰাটো আছিল তেখেতৰ অধ্যয়নৰ প্ৰিয় বস্তু। পঞ্চানন শিৱৰ ওপৰত তেখেতে গভীৰ অনুসন্ধান চলাইছিল। “গিৰি বিধাই” তাৰে ফলশ্ৰুতি।

বড়ো ছাত্ৰ সন্থা, মিছিং ছাত্ৰ সন্থা, ৰাভা ছাত্ৰ সন্থা, সদৌ অসম ট্ৰাইবেল ছাত্ৰ সন্থা, মিছিং বানে কেবাং ইত্যাদিৰ উপৰিও বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ লগত আছিল তেখেত মধুৰ সম্পৰ্ক। নেপালৰ মৰং জিলাৰ বড়ো, উত্তৰ বঙ্গৰ জলপাইগুৰী জিলাৰ বড়ো, অসমৰ বড়ো, মেঘালয়ৰ বড়ো, নাগালেণ্ড-অৰুণাচলৰ বড়ো, ত্ৰিপুৰাৰ বড়ো—মুঠতে বড়োৰেই আছিল মানুহজন প্ৰিয় ভাজন। ত্ৰিপুৰাৰ ‘অলীন্দ্র-লাল, ত্ৰিপুৰা’কে খৰি অনেক ত্ৰিপুৰী বড়োক বড়ো সাহিত্য সভাৰ মঞ্চলৈ আনি বড়োভাষাৰ সাকো নিৰ্মাতা কৰোঁতা জন, সমগ্ৰ বড়োৰ মাজত হৃদয় সংযোজন কৰোঁতা, কৃতকাৰ্য ব্যক্তিজন ৷বিহ্বাম বড়ো। বড়ো ভাষা-সংস্কৃতিক “সাহিত্য অকাডেমী” আৰু “ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৮ম অনুসূচী”ৰ সিংহাসনত বহুওৱাৰ চিন্তাই যি গৰাকী লোকৰ অহৰহ মন-প্ৰাণ আলোড়িত কৰি আছিল, সেই গৰাকীয়েই হ'ল ৷বিহ্বাম বড়ো।

যিটো সত্য তাক সোঁৱৰাই দিয়াত তেখেতে মুঠেও হেলা

নকৰিছিল আৰু সচেতন হ'বলৈকো মনত পেলাই দিছিল। এবাৰ নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ ২৩শ তম গোবেশ্বৰ অধিবেশনৰ মুকলি সভা আৰম্ভ কৰি দি এই লিখকক লগত লৈ ৷বড়োই তেখেতৰ নিজৰ অস্থায়ী কাৰ্যালয়ৰ বিছনাত বহি ফাইল ঘুকটি আছিল। মুকলি সভাৰ উদ্বোধনী ভাষণ দি আছিল ড° বালীৰাম বড়োই। উদ্বোধকৰ ভাষণ শেষ নহয়হে নহয়। হঠাৎ সম্পাদক বড়োই কৈ উঠিল—“খালেহে খালে। মিটিংখনকে এতিয়া পণ্ড কৰিব। উদ্বোধকে ৩ ঘণ্টা বক্তৃতা দিলে সভাৰ বাকী কাম বোৰ হ'ব কেনেকৈ? ব'ব মই এতিয়াই বাধা দিওঁগৈ। বেয়া হ'ব নেকি ব্ৰহ্ম?”—আমি ক'লো—“বেয়া নহয়। সময় আৰু মনস্তাত্ত্বিক জ্ঞান নথকাজনক সোঁৱৰাই দিয়াটো নিশ্চয় কৰ্তব্য।”

মানুহজনে লগে লগে উঠি গৈ ভাষণ দি থকা উদ্বোধকক তেখেতে ক'লেগৈ—“নাংখাঙা অন্নানৈ গুশুং খালামদা”—“দয়াকৰি আপুনি চুটি কৰক।” তেতিয়াহে উদ্বোধকৰ চেতনা আহিল আৰু ভাষণ সামৰিলে।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ মঞ্চত এনেদৰে বিষয়টোক বিৰক্তিময় কৰি তোলা যি সকল বক্তা আছিল, সেই সকলক ৷বড়ো ডাঙৰীয়াই সময়ৰ জ্ঞানৰ বিষয়ে সতৰ্ক কৰি দিছিল।

হৃদয় উজাৰি জাতিক ভালপোৱাৰ দোলেৰে বান্ধিবলৈ আজি বিহ্বাম বড়ো ইহজগতত নাই। আততায়ী সেই নিষ্ঠুৰ নাথুৰামো হয়তো নাথাকিব। কিন্তু থাকি যাব যুগ যুগান্তৰলৈ বিহ্বামৰ শ্ৰুতি আৰু নাথুৰামৰ দুষ্কৃতিৰ কথা। কবিবৰ বন্ধু শ্ৰীযুত ধৰণীধৰ ওৱাৰীৰ ভাষাত—

বন্ধু,

তুমি বিদেহী;

অতৃপ্ত বাসনাৰে আমাৰ কান্ধত

দেশ, জাতি, ভাষা-ধৰ্ম, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ

সৌখ—মীনাৰ গঢ়াৰ
মেটমৰা বোজাটো এৰি থৈ
তুমি শাস্তিৰে শুই থাকিবগৈ পৰা নাই
মই নিশ্চিত।

সমাজত বাহুবল দেখুওৱা লোকৰ অভাৱ নহ'ব পাৰে, কিন্তু
মগজুৰ বলেৰে সমাজ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ 'বিহুৰাম বড়ো'ৰ দৰে নিস্বার্থ
তীক্ষ্ণ লোক হিচাপতনো কেইজন পোৱা যাব বাক ?

যিয়ে নহওঁক, 'বড়ো'ৰ প্ৰতি থকা আমাৰ পৰিয়ালটোৰ শ্ৰদ্ধা-
ফল স্বৰূপেই ১৯৭৯ ইং চনতেই কনিষ্ঠতম ল'ৰাজনৰ নাম বখা হৈছে
'বিহুৰাম'। মাঘ মাহত জন্মা 'বিহুৰাম বড়ো' চিৰ অমৰ হৈ অমৰ
কৃতী সন্তানৰূপে জিলিকি থাকক। শাস্তি: শাস্তি: শাস্তি: !!!

বিহুৰাম বড়োৰ সৌৰৰণত

শ্ৰীমনিৰাম মচাৰী

কলেজত পঢ়ি থাকোঁতে 'বিহুৰাম বড়ো'ৰে গুৱাহাটীত মোৰ
লগত এদিন হঠাৎ পৰিচয় হৈছিল। তেতিয়াৰ পৰাই মাজে সময়ে
লগ পাত্ৰতে কিছু কিছু মাত-বোল হৈছিল। কিন্তু ইং ১৯৬৭ চনলৈকে
আমাৰ দুয়োৰে মাজৰ সম্বন্ধ সীমানতে সীমিত আছিল। কলেজীয়া
শিক্ষা শেষ কৰি তেওঁ কিবা কিবি কাম কৰি আছিল। কিন্তু তেতিয়া-
লৈকে নিজকে বিশেষভাৱে কতো আত্মনিয়োগ কৰা নাছিল। উক্ত
বছৰৰ বহাগ মাহত মই তেওঁক দৰং জিলাৰ ওদালগুৰিত এটা ভাল
পৰিবেশতে লগ পাইছিলোঁ। সেইদিনা এখন চাহৰ দোকানত আমাৰ
দুয়োৰে মাজত বহুতো কথাৰ আলোচনা হৈছিল। তেওঁ কেনেকৈ
আৰ্থিক অনাটন, দুখ-কষ্টৰ মাজেৰে শিক্ষা জীৱন অতিক্ৰম কৰি-
লগীয়া হৈছিল মোক বিবৰি কৈছিল। সেই একে কাৰণতে বিগ্ন-
বিদ্যালয়ৰ শিক্ষা ল'ব নোৱাৰাৰ কথাও মোক জনাইছিল। ভাল
চৰকাৰী চাকৰি পালে চাকৰি কৰিবলৈ ইচ্ছা আছে বুলিও মোক
জনাইছিল। তেওঁ যেতিয়া শিক্ষা জীৱনৰ আৰ্থিক অনাটনৰ দুখ
কষ্টৰ কথা মোক বিবৰি কৈছিল তেতিয়া মই প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰা
দুখ অনুভৱ কৰিছিলোঁ। কাৰণ জীৱনত মই নিজেও একে পথৰ
পথিক আছিলোঁ। তেওঁ চৰকাৰী চাকৰিৰ কথা কোৱাত মই তেওঁক
A.C.S পৰীক্ষা দিবলৈ পৰামৰ্শ দিছিলোঁ। কাৰণ তেওঁ পঢ়া-শুনাত
চোকা আছিল। মই চাকৰি কৰি থকাৰ কথা তেওঁ জানিছিল।
চাকৰিত থাকিলেও মই যে বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাম কৰি আছিলোঁ
সেই কথাও তেওঁ জানিছিল।

নিজৰ কথা শেষ কৰাৰ পিছত তেওঁ মোক সুধিলে: চাকৰি

জীৱনত থাকি কেনে পাইছে ? চাকৰি জীৱনত থাকি সাহিত্য সভাৰ কাম কেনেকৈ কৰিব পাৰিছে ? প্ৰথম প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দি ক'লোঁ : সৰুৰে হওঁক বা ডাঙৰে হওঁক নিজ কৰ্মক সন্মান কৰা উচিত। সেই কাৰণে মই নিজৰ কামক সন্মান কৰোঁ আৰু তাক ভাল পাওঁ। মানুহে নিজৰ কামৰ লগত সন্তুষ্ট হ'ব লাগে। মই নিজৰ কামৰ লগত সন্তুষ্ট। দ্বিতীয় প্ৰশ্নৰ উত্তৰত কলোঁ : ইচ্ছা থাকিলে চাকৰি কৰিলেও অন্য কামো কৰিব পাৰি। সাহিত্য সভাৰ কাম কৰিলেও মই অফিচৰ কাম কেতিয়াও অৱহেলা কৰা নাই। তাৰ পিছত তেওঁ বড়ো সাহিত্য সভাৰ বিষয়ে ভালেমান কথা শুধিলে। তলত দিয়াৰ দৰে মই তেওঁক উত্তৰ দিলোঁ। পৃথিৱীৰ বহুত ভাষাৰ সাহিত্য সভা নাই। লিখক সকলে লিখে, প্ৰকাশক সকলে প্ৰকাশ কৰে আৰু তেনেকৈয়ে সাহিত্য হয়। আমাৰ ওচৰ চুবুৰীয়াবোৰে সাহিত্য সভা কৰাৰ কাৰণে আৰ্হিও কৰিবলগীয়া হৈছে। দৰাচলতে সাহিত্য সভাই সাহিত্য সৃষ্টি নকৰে। সাহিত্য সৃষ্টি ব্যক্তিগত লেখক সকলৰ পৰাহে হয় অৰ্থাৎ সাহিত্য অনুবাগী সকলৰ পৰাহে হয়। সাহিত্য সভাবোৰে বিলম্ব মেটেকাবোৰ গুচাই দি জালুৱৈ সকলক জাল মাৰিবলৈ সুবিধা কৰি দিয়াৰ দৰে কিছুমান কাম কৰে। তাৰ বাহিৰেও কেতিয়াবা সাহিত্য সভাৰ আৱশ্যক হয়। যেনে বাংলাভাষী সকলৰ প্ৰভাৱত পৰি বৃটিছ চৰকাৰে অসমীয়া ভাষাক স্বীকৃতি দিয়াত পলম কৰিছিল আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ আৱশ্যক হৈছিল। তেনেকৈয়ে বড়ো ভাষাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰিবৰ কাৰণে বড়ো সাহিত্য সভাৰ আৱশ্যক আছিল। প্ৰতিষ্ঠা হোৱা দিনৰে পৰা বড়ো সাহিত্য সভাৰ দায়িত্ব আজিলৈকে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ হৈ আছে। বড়ো ভাষাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰা, তাক পঢ়াশালীৰ মাধ্যম কৰা, পঢ়াশালীৰ মাধ্যমক কাৰ্যকৰী কৰা, বড়ো ভাষাৰ বিশ্ববিদ্যালয় পৰ্যায়ত স্বীকৃতি লাভ কৰা ইত্যাদিৰ দায়িত্ব এই সভাৰ ওপৰতে পৰিছে। নানা ৰাধা বিধিনিৰ মাজেদি হ'লেও বড়ো ভাষাৰ উন্নতি অৱশ্যন্তাৱীৰ কথাও তেওঁক কলোঁ। শিষ্টাৱান কৰ্মীৰ অভাৱৰ কথাও তেওঁক জনালে। তাৰ পিছত এৰা এৰি হ'লোঁ।

তাৰ এবছৰ পিছত ইং ১৯৬৮ চনত তেওঁ বড়ো সাহিত্য সভাত যোগদান কৰে। মই অতি আনন্দিত হ'লোঁ। সভাত যোগদান কৰাৰ তিনি বছৰৰ পিছত ইং ১৯৭২ চনত তেওঁ সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাবে মনোনীত হয়। তিনি বছৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ কাম কৰাৰ পিছত ইং ১৯৭৫ চনত তেওঁ উপ-সভাপতি হিচাবে নিৰ্বাচিত হয়। সভাৰ উপ-সভাপতি হিচাবে তিনি বছৰ কাম কৰাৰ পিছত ইং ১৯৭৮ চনত তেওঁ পুনৰ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাবে মনোনীত হয়। তেতিয়াৰ পৰাই তেওঁ একেৰাহে ইং ১৯৯০ চনৰ মে মাহলৈকে বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হৈ আছিল। ইয়াৰ পৰা দেখা যায় বিহ্বাম বড়োয়ে ১৫ বছৰতকৈ বেচি সময় বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাম কৰিছিল। দহ বছৰ জোৰা আন্দোলনৰ পিছত বড়ো ভাষাই ইং ১৯৬২ চনত প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ পঢ়াশালীৰ ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি লাভ কৰে আৰু ইং ১৯৬৩ চনত ইয়াক তেতিয়াৰ কোক্ৰাঝাৰ মহকুমাৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰত শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাবে দিয়া হয়। বিহ্বাম বড়োয়ে সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হোৱাৰ সময়ত বড়ো ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাবে আন মহকুমাৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰলৈ বিস্তাৰ হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। পৰ্যায়ক্ৰমে কাৰ্যকৰী হোৱাত মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ বিদ্যালয়বোৰতো বিস্তাৰ আৰম্ভ হৈছিল। বাড়া ভাষাৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাবে কাৰ্যকৰী কৰা সময়তো বড়ো ভাষাৰ কাৰণে এটা অগ্নি পৰীক্ষাৰ সময় আছিল। এই অগ্নি পৰীক্ষা অতিক্ৰম কৰিবৰ কাৰণে সমূহ বড়ো ৰাইজে বড়ো সাহিত্য সভাৰ মঞ্চত একগোট হৈ কাম কৰিবলগীয়া হৈছিল। বিহ্বাম বড়োৰে মন-প্ৰাণ দি আপোন পাহৰা হৈ কাম কৰিবলগীয়া হৈছিল। শ্বিলং তেতিয়া অসমৰ ৰাজধানী আছিল। মই শ্বিলঙত কাম কৰি আছিলোঁ। তেওঁ ঘনে ঘনে শ্বিলঙলৈ গৈ থাকিবলগীয়া হৈছিল। আমি দুয়ো চৰকাৰৰ কৰ্মকৰ্তা সকলৰ লগত যুজি যুজি বড়ো ভাষাৰ আৱশ্যকীয় কামবোৰ কৰিছিলোঁ। চৰকাৰৰ কৰ্মকৰ্তা সকলে আমাক কেনেকৈ বিভিন্ন সমস্যাতে পেলাইছিল, একেটা কামৰ কাৰণে আমাক কেনেকৈ বাৰংবাৰ ঘূৰাইছিল, আমাৰ

আবেদন পত্ৰবোৰক কেনেকৈ হেৰুৱাইছিল, বড়ো মাধ্যমৰ কাৰণে শিক্ষকৰ পদ কেনেকৈ অনুমোদন নকৰিছিল আৰু বড়ো মাধ্যমৰ কাৰণে অনুমোদন কৰা পদবোৰত কেনেকৈ বড়ো শিক্ষক নিযুক্তি নিদি বড়ো ভাষা নজনা অনা বড়ো শিক্ষক নিযুক্তি দি বড়ো মাধ্যমৰ পঢ়াশালীবোৰত ভৰ্তি হ'বলৈ পঠিয়াইছিল আৰু চৰকাৰৰ কৰ্মকৰ্তা সকলে তেনেবোৰ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰাত বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক ৩বিহ্বাম বড়োৱে কিমান দুখ-কষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছিল সেইবোৰ ক'লে এতিয়া বহুতৰে বিশ্বাসযোগ্য নহ'ব। মই তেওঁৰ লগত প্ৰায় আছিলোঁ। তেওঁ কিমান আৰু কেনেকৈ দুখ-কষ্ট ভুগিবলগীয়া হৈছিল সেইবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ মই ভাষা বিচাৰি নাপাওঁ। মাথোন ইয়াকে ক'ব পাৰোঁ যে তেওঁ বড়ো ভাষাৰ কাৰণে অশেষ দুখ-কষ্ট কৰি গৈছে।

বড়োসকলৰ লিপি আন্দোলনৰ কথা এতিয়াও বহুতৰে মনত আছে। আমি নিছ ভাষাৰ শব্দ উচ্চাৰণৰ বিশেষত্ব জীয়াই ৰাখিবলৈ বিচাৰোঁ। এতিয়াও বিচাৰি আছে। কোনো এটা ভাষাৰ শব্দ উচ্চাৰণৰ বিশেষত্ব জীয়াই ৰাখিবলৈ হ'লে উপযুক্ত লিপিৰ প্ৰয়োজন। শব্দ আৰু লিপিৰ মাজত পোনপতীয়া সম্বন্ধ (direct correspondence between sound and symbol) নাথাকিলে শব্দৰ উচ্চাৰণ সঠিকভাৱে কৰিব নোৱাৰি। সেই কাৰণে আমি ৰোমান লিপি ল'বলৈ বিচাৰিছিলোঁ। ৰাজ্য চৰকাৰে দিবলৈ ইচ্ছা নকৰাত আমি শান্তিপূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিলোঁ। কিন্তু ৰাজ্য চৰকাৰে আমাৰ সেই শান্তিপূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন চুৰমাৰ কৰিবৰ উদ্দেশ্যে আমাৰ ওপৰত অমানুষিক অত্যাচাৰ চলাইছিল—যেনে আমি বিদেশী শত্ৰুহে। সেই অমানুষিক অত্যাচাৰৰ কথা মনত পৰিলে এতিয়াও গাৰ নোম শিয়ৰি উঠে। আমাৰ সেই দুৰ্দিনৰ সময়ত আমি আমাৰ কোনো ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ পৰা প্ৰত্যক্ষভাৱে সহানুভূতি পোৱা নাছিলোঁ। নানা চল-চক্ৰান্ত কৰি বড়ো ভাষাৰ ওপৰত নাগৰী লিপি জাপি দি চৰকাৰে সন্তোষ লভিলে। বিতুষ্ট হৈয়ো বড়ো সকলে জাপি দিয়া নাগৰী লিপি ল'বলৈ বাধ্য

হ'ল। চৰকাৰৰ অভিসন্ধি বুজি অসমীয়া ভাই সকলে প্ৰত্যক্ষভাৱে সহানুভূতি আগবঢ়োৱা হ'লে খুব সম্ভৱ বড়ো সকলে নাগৰী লিপি নলৈ অসমীয়া লিপিকে ল'লেহেঁতেন। কাৰণ অসমীয়া লিপি এটা অপভ্ৰংশ লিপি হোৱা হেতুকে নাগৰী লিপিতকৈ বেচি সহজ। বড়ো ভাষাৰ উচ্চাৰণ জীয়াই ৰাখিব লাগিব আৰু সেইটো ৰোমান লিপিৰেহে সম্ভৱ বুলি ৩বিহ্বাম বড়োৰ দৃঢ় বিশ্বাস আছিল। সেই কাৰণে তেওঁ নাগৰী লিপি লোৱাৰ ঘোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। সেই সময় আমাৰ কাৰণে অতি ভয়াবহ আছিল। চাৰিওফালে কু-অভিসন্ধিয়ে দৈত্যৰূপ ধাৰণ কৰি ঠিয় দিছিল। ৰোমান লিপিৰ আন্দোলন চুৰমাৰ কৰাৰ নামত এথোজ আগবাঢ়ি গৈ আমাৰ অস্তিত্বকে বিনষ্ট কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। সেইবোৰ চিন্তা কৰি সদ্যহতে নাগৰী লিপি লোৱাৰ সাপেক্ষে মই মত দিলোঁ। তেনে মত দিয়াৰ কাৰণে ৩বিহ্বাম বড়ো আৰু মোৰ মাজত কিছু মনোমালিন্য ঘটিছিল। কিন্তু মই তেওঁৰ লগত বিশেষভাৱে আলোচনা কৰাৰ পিচত আমাৰ মাজত হোৱা সেই মনোমালিন্য দূৰ হ'ল আৰু আমি পুনৰ ভাই ককাইৰ দৰে সভাৰ কাম-কাজ কৰিলোঁ। সাধাৰণ সম্পাদক হোৱা হেতুকে ৰোমান লিপিৰ আন্দোলনৰ সময়ত ৩বিহ্বাম বড়োৱে আনতকৈ বেচি দুখ কষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছিল। লিপি আন্দোলনক সবল কৰি তুলিবৰ কাৰণে তেওঁ 'বনজাৰ' নামৰ সাপ্তাহিক বাতৰি কাকত এখনো উলিয়াইছিল।

শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাবে বড়ো ভাষাই খাপে খাপে উঠি বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ মাজ মজিয়া পালেগৈ আৰু M.I.L. ৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। সেই হিচাবে এই ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি হোৱা উচিত। গতিকে বড়ো ভাষাক ৰাজ্যৰ সহযোগী ৰাজ্যিক ভাষা কৰিবলৈ দাবী উত্থাপন কৰা হয়। ৰাজ্য চৰকাৰে এই দাবীৰ প্ৰতি আওকান কৰাত বড়ো সাহিত্য সভাৰ পতাকাৰ তলত আমি পুনৰ শান্তিপূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন কৰিবলগীয়া হওঁ। কেৱা বহুৰ আন্দোলন কৰাৰ পিচত ৰাজ্য চৰকাৰে বড়ো ভাষাক ইং

১৯৮৪ চনত অসমৰ সহযোগী ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰে। সদৌ বড়ো ছাত্ৰ সন্মিলনে ওপৰত উল্লেখ কৰি অহা ভাষাৰ সকলো আন্দোলনতে সক্ৰিয়ভাৱে সহায় কৰিছিল। এইখিনিতে উল্লেখ কৰা উচিত যে সহযোগী ৰাজ্যিক ভাষাৰ দাবীত All Assam Tribal Students' Union আৰু All Assam Tribal Protection Action Committee য়ে আমালৈ প্ৰত্যক্ষভাৱে সহায় আগবঢ়াইছিল। All Assam Tribal Students' Union নে আমাৰ দাবী মানিব লাগে বুলি নতুন দিল্লীলৈ গৈ ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীক স্মাৰক পত্ৰ দিছিল গৈ। All Assam Tribal Protection Action Committee য়েও বড়ো সকলৰ দাবী মানিব লাগে বুলি অসমৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আনোৱাৰা টাইমুৰক স্মাৰক পত্ৰ দিছিল। বড়ো সাহিত্য সভাই উক্ত অনুস্থান দুটালৈ বি কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'ব। ৩বিহ্বাম বড়োৱে উক্ত অনুস্থান কেইটাৰ লগত সু-সম্বন্ধ স্থাপনৰ মাজেদি তেনে সমৰ্থন লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। সদৌ বড়ো ছাত্ৰ সন্মিলনেও All Assam Tribal Students' Unionৰ সমৰ্থন লাভ কৰাত সহায় কৰিছিল।

বড়ো ভাষাত অভিধান এখনৰ অতি আৱশ্যক। সেই কাৰণে ইং ১৯৮২ চনত অভিধান এখন উলিয়াবলৈ বড়ো সাহিত্য সভাই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে আৰু ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মই সংগ্ৰহ কৰি থোৱা বড়ো শব্দবোৰ কিনি লোৱা হয়। তাৰ পিছত গুৱাহাটীত ঘৰ ভাৰা কৰি অভিধানৰ কাম কৰিবলৈ মানুহ নিয়োগ কৰা হয়। লগতে ৩ব্ৰহ্মকো নিয়োগ কৰা হয়। এই কামৰ চোৱা-চিতা কৰাৰ সকলো দায়িত্ব ৩বিহ্বাম বড়োৰ ওপৰতে আছিল। কেবা বছৰ কাম কৰিও অভিধানৰ কাম হৈ নুঠাত ৩বিহ্বাম বড়োৱে ৩প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মক নিজৰ ঘৰলৈ নি নিজ তদাৰকত কাম কৰাই অভিধানৰ কাম শেষ কৰিছিল। কাম শেষ হোৱাত অভিধানখন তেওঁ নিজে Mysore ত অৱস্থিত Central Institute of Languages of India লৈ নি দিয়েগৈ, Linguistic Expert ৰ পৰামৰ্শৰ কাৰণে। পৰামৰ্শ পোৱাৰ পিছত অভিধানৰ হস্তলিপিখন ঘূৰাই আনি পুনৰ চোৱা হ'ল। Linguistic

Expert ৰ অনুমোদন লৈ ছপাত দিব পৰা হৈ আছে। অভিধানৰ কাৰণে তেওঁ অশেষ চেষ্টা কৰিছিল আৰু কষ্টও কৰিছিল। কিন্তু দুখৰ কথা যে তেওঁৰ মূৰ্ছিত অভিধানখন দেখাৰ সৌভাগ্য নহ'ল। এইখন অভিধান ওলোৱাত পলম হ'ব পাৰে বুলি ভাবিয়েই মই দহ হেজাৰমান শব্দৰ এখন সৰু অভিধান ইং ১৯৮৪ চনত উলিয়াই দিছিলোঁ-উক্ত ডাঙৰ অভিধান খন ওলোৱালৈকে টোকা দিয়াৰ উদ্দেশ্যে। কাৰণ তেতিয়ালৈকে ব্যৱহাৰ যোগ্য কোনো অভিধান নাছিল। বড়ো ভাষা সহযোগী ৰাজ্যিক ভাষা হোৱাত প্ৰশাসনীয় পৰিভাষাবোৰ আৱশ্যক হ'ল। এই কামো সভাই ল'লে। ইয়াৰ দায়িত্বও ৩বিহ্বাম বড়োৰ ওপৰতে পৰিল। পৰিভাষাৰ কাৰণেও তেওঁ অশেষ যত্ন কৰি গৈছে। পৰিভাষা এতিয়া প্ৰায় সম্পূৰ্ণ হৈছে।

৩বিহ্বাম বড়োৱে সাধাৰণ সম্পাদক হৈ থকা সময় চোৱাত বড়ো সাহিত্য সভাই বহুতো জটিল সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছিল। সেইবোৰ সমস্যা ততীক্ৰম কৰিবৰ কাৰণে তেওঁ নিষ্ঠাৰে সকলো কৰ্তব্য পালন কৰিছিল আৰু সভাক সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰিছিল। সভাৰ ইমানবোৰ দায়িত্ব পালন কৰাৰ ওপৰিও তেওঁ অনেক প্ৰৱন্ধ পাতি লিখিছিল। তাৰোপৰি তেওঁ 'গিবি বিথায়' (আদিমূল) নামৰ এখন কাব্য প্ৰকাশ কৰি গৈছে। বড়োসকলৰ উপাস্য দেৱতা বাথোক (শিৱক) সকলোৰে আদিমূল হিচাবে, অ বাধনা কৰি কাব্যখন বচনা কৰিছে। এই 'গিবি বিথায়'খনেই বড়ো ভাষাৰ একমাত্ৰ কাব্য পুথি আৰু বড়ো মানুহে লিখা একমাত্ৰ কাব্য। ইয়াৰ বাহিৰেও তেওঁ আৰু দুটা কাম হাতত লৈছিল। সেইবোৰ হৈছে : 'আসাৰবা' (Five Fundamental Laws of the Bodos) আৰু An Introduction to the Bodos. উক্ত কিতাপ দুখন যুগুত কৰি আছে বুলি তেওঁ মোক জনাইছিল। ৩বিহ্বাম বড়ো আছিল অনুসন্ধিৎসু লোক। নজ্জনাৰ জানিবলৈ তেওঁৰ সদায় ধাউতি আছিল। তেওঁ নিজ জাতিৰ বিষয়ে জানিবলৈ আগ্ৰহী আছিল। নিজ জাতিৰ দুৰ্দশা আৰু অৱহেলীৰ কথা জানিব পাৰি তেওঁৰ অন্তৰ কান্দি উঠিছিল। জাতিৰ তেনে অৱস্থাৰ কথা উপলব্ধি কৰাৰ

লগে লগে তেওঁ চাকৰি কৰাৰ কথা বাদ দি জাতিৰ সেৱাত নিজকে আত্মনিয়োগ কৰিবলৈ ওলাল আৰু বড়ো সাহিত্য সভাত যোগদান কৰিলে। এই সভাত থাকি তেওঁ নিজ জাতিক আজীৱন সেৱা কৰি গ'ল। এই চুটি লিখনীত তেওঁৰ বহুমুখী কৰ্মৰাজিৰ খতিয়ান দাঙি ধৰা সম্ভৱ নহয়। তথাপি এইখিনি ক'ব পাৰোঁ যে বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক সকলৰ ভিতৰত তেওঁৱেই বড়ো সাহিত্য সভাক সবাতকৈ বেচি অৱদান দিছে আৰু এই সভাৰ মাজেদি তেওঁ নিজ জাতিক জীৱনৰ শেষ নিশ্বাসলৈকে সেৱা কৰি গৈছে। তেনে এজন লোকক বড়ো জাতিয়ে পাহৰিব নোৱাৰে। তেওঁ চিৰস্মৰণীয় হৈ থাকিব।

:::

জাতীয় কৰ্মবীৰ ৱিহুৰাম বড়োৰ স্মৃতি অৰ্থ্য

শ্ৰীতৰেণ বড়ো

বড়ো জনগোষ্ঠীৰ ভাষা-সাহিত্য সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ বাবে যিসকল ব্যক্তিয়ে নিঃস্বার্থভাৱে সেৱা আগবঢ়াই বড়ো জনগোষ্ঠীৰ জাতীয় বুৰঞ্জীত স্থিতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে; তেখেতসকলৰ তালিকাত নিঃসন্দেহে ৱিহুৰাম বড়োৰ নাম চিৰদিন স্থান পাব। তেখেতৰ নৈতিক প্ৰচেষ্টাৰ বলতে ১৯৭১ চনৰ পৰা ১৯৯০ চনলৈকে বড়ো সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা বড়ো ভাষা আৰু সাহিত্যৰ যথেষ্ট বিকাশ সাধন হয়।

ৱিহুৰাম বড়োদেৱে সাধাৰণ আৰু অতি দৰিদ্ৰ পৰিয়ালত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। তেখেতৰ জন্মস্থান হ'ল দৰং জিলাৰ বেছিমাৰী গাঁও। তেখেতে বালিশিহা প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ পৰা প্ৰাথমিক বিদ্যা গ্ৰহণ কৰি, দলগাওঁ উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ৰপৰা ১৯৬১ চনত স্নাত্যতিৰে প্ৰথম বিভাগত প্ৰবেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈছিল। উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে গুৱাহাটীৰ কটন কলেজত নামভৰ্তি কৰিছিল যদিও আৰ্থিক অনাটনৰ বাবে ঘৰৰ নিকটবৰ্তী মঙ্গলদৈ কলেজলৈ ঘূৰি আহে। যথাসময়ত মঙ্গলদৈ কলেজৰ পৰাই স্নাত্যতিৰে বি-এ পাচ কৰে। মৃত্যুৰ সময়লৈকে তেখেতে শিক্ষকতা কৰিছিল।

ৱিহুৰাম বড়ো অসমৰ বড়ো জনগোষ্ঠীৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ একাধাৰে সেৱক, গৱেষক, সংস্কাৰক তথা সংগঠক আছিল। তেখেতৰ নেতৃত্বই বড়ো ভাষা সাহিত্যক প্ৰকৃত বিকাশৰ পথেৰে আগুৱাই যোৱাত যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল।

তেখেতৰ সাংগঠনিক সিদ্ধান্তবোৰ আবেগপ্ৰবণ নহৈ যুক্তিসন্মত হোৱা হেতুকে বড়ো সাহিত্য সভাৰ জৰিয়তে তেখেতৰ কাৰ্যকালত যিবোৰ দাবী চৰকাৰৰ ওচৰত স্থাপন কৰা হৈছিল সেইবোৰ প্ৰায়ে কাৰ্যকৰী হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছিল। উদাহৰণস্বৰূপে ১৯৭৪ চনত বড়ো সাহিত্য সভাই চলোৱা ৰোমান লিপি আন্দোলনৰ কথা উল্লিখ্য কৰা পাবোঁ। তেতিয়াৰ অসম চৰকাৰৰ আকোৰগোজ মনোভাৱে বড়ো সাহিত্য সভাৰ ৰোমান লিপি আন্দোলনক বিপথে পৰিচালনা কৰাৰ যি চেষ্টা চলিছিল তাৰ বিপৰীতে বড়ো সাহিত্য সভাৰ বিষয়ববীয়া সকলে সময়োচিত সিদ্ধান্ত নোলোৱাহেঁতেন বড়ো জনসমাজত এক তীব্ৰ বিভীষিকাৰ সৃষ্টি হ'লহেঁতেন। ৩বিহ্বাম বড়োদেৱে বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক হিচাপে সেই বিপদৰ সংকেট সময়ত বুজি যথাবিহিত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছিল। ফলস্বৰূপে বড়ো সাহিত্য সভাৰ ৰোমান লিপি আন্দোলনৰ পৰিসমাপ্তি এক সু-মিমাংসাৰ দ্বাৰা নিষ্পত্তি হয়।

৩বিহ্বাম বড়ো একান্ত সহজ-সবল স্বভাৱৰ লোক আছিল। অথবা জটিল সমস্যা সৃষ্টি কৰি সমাজত অশান্তি সৃষ্টি কৰাটো তেখেতৰ স্বভাৱ বিৰুদ্ধ কথা আছিল। তেখেতৰ কৰ্ম আৰু চিন্তাৰ আঁত ধৰি আমি এটা কথা দৃঢ়ভাৱে ক'ব পাৰোঁ যে তেখেতৰ জীৱনৰ আদৰ্শ আছিল—স্বজাতিৰ বা গোষ্ঠীৰ জাতীয় সংস্কৃতিৰ বিকাশ সাধন কৰি জাতিটোক উন্নত কৰাৰ লগে লগে অন্যান্য জাতি বা গোষ্ঠীৰ সৈতে সমমৰ্যাদাৰে সহ-অৱস্থান কৰা। তেখেতে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ উন্নতিৰ কথাৰে প্ৰধানতঃ চিন্তা কৰিছিল যদিও সামগ্ৰিক অসমীয়া জাতিৰ কথাও তেখেতে চিন্তা নকৰাকৈ থকা নাছিল। সেইবাবে বড়োদেৱে অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ সমন্বয়ৰ বাবে এক উমৈহতীয়া মঞ্চ গঠন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰি “ভাষা সমন্বয় মঞ্চ” নামাকৰণেৰে এক নতুন অনুষ্ঠান তেখেতৰ উদ্যোগতে গঢ়ি উঠিছিল। এই উমৈহতীয়া মঞ্চৰ অংশীদাৰসকল আছিল—অসমৰ সাহিত্য সভা, বড়ো সাহিত্য সভা, ৰাভা সাহিত্য সভা, মিছিং সাহিত্য সভা, কাৰ্বি সাহিত্য সভা, তিয়া সাহিত্য সভা তথা টাই সাহিত্য সভা। অসমৰ যিকোনো জাতীয়

সংকটৰ সময়ত উমৈহতীয়াভাৱে চিন্তা-চৰ্চা কৰিব পৰাকৈ এই মঞ্চৰ কাৰ্যক্ৰমণিকা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। সেই মৰ্মে বিভিন্ন জাতীয় সংকটৰ সময়ত শুভেচ্ছামূলক দল গঠন কৰি সমস্যা জৰ্জৰিত এলেকাও মঞ্চৰ বিষয়ববীয়া সকল সময়ত ভ্ৰমণ কৰিছিল। এনেকুৱা গঠনমূলক তথা ঐক্য, শান্তি আৰু সম্প্ৰীতিৰ বাবে ৩বিহ্বাম বড়োৱে সদায় আগ-ভাগ লৈছিল। অসমৰ কোনো জনগোষ্ঠীয়ে পিচপৰি থকাটো তেখেতে নৈতিকভাৱে মানি ল'বলৈ টান পাইছিল। বড়ো জনগোষ্ঠীৰ অনুন্নত অৱস্থাই বড়োদেৱক যথেষ্ট মনোকষ্ট দিছিল। সেয়ে তেখেতে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ অনুন্নতৰ কাৰণবোৰ অধ্যয়ন কৰিছিল আৰু সেইদৰে কাৰ্যব্যৱস্থাও প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছিল। ২০২ (স)

বড়ো জনগোষ্ঠীৰ ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতিৰ লগে লগে বিভিন্ন সাংস্কৃতিক দিশবোৰৰ কথাও পৰ্যালোচনা কৰাৰ যথেষ্ট অৱকাশে দেখা দিছিল। সেইকথা ৩বিহ্বাম বড়োদেৱে উপলব্ধি কৰিছিল। সেই-কাৰণে তেখেতে বড়ো সমাজত আধ্যাত্মিক দৰ্শনৰ কিছু চিন্তা-চৰ্চাৰ আভাস দিবলৈ বড়ো সমাজৰ প্ৰাচীন বাথৌ ধৰ্মীয় দৰ্শনৰ ওপৰত এক গৱেষণামূলক পুথি “গিবিবিথায়” প্ৰণয়ন কৰিছিল। এই পুথিখনেই বড়ো সমাজত সৃষ্টি হোৱা প্ৰথম ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ বুলিলেও অত্যাতি কৰা নহ'ব। পুথিখনত যিবোৰ বাথৌ ধৰ্মীয় দৰ্শনৰ তত্ত্ব দাঙি ধৰা হৈছে সেইবোৰ গভীৰ গৱেষণাৰ বিষয়বস্তু। পুথিখনে পাঠকক যথেষ্ট মৌলিক চিন্তাৰ খোৰাক জগাব পাৰে। বড়োদেৱৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভা এইখন পুথিয়েই সম্পূৰ্ণভাৱে দাঙি ধৰিছে। লগতে বড়ো সমাজৰ ধৰ্মীয় দৰ্শনৰ মৌলিক সিদ্ধান্ত কিছুমানত আলোকপাত কৰি-বলৈ যে তেখেতে সক্ষম হৈছে; সেইটোও এই “গিবি-বিথায়” পুথিখনে প্ৰমাণ কৰে। “গিবি-বিথায়”ৰ প্ৰথম খণ্ডহে বৰ্তমান প্ৰকাশ হৈছে। দ্বিতীয় খণ্ড হাতেলিখা অৱস্থাতে আছে বুলি জানিব পাৰিছোঁ। এই পুথিখন প্ৰকাশ পালে বড়ো-সাহিত্য ভঁৰালত এটি বিশেষ সংযোজন হ'ব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

৩বিহ্বাম বড়ো বড়ো-সাহিত্যৰ এজন জনক তথা পথপ্ৰদৰ্শক

আছিল। তেওঁৰ সাহিত্য কৰ্মই বড়ো সমাজক যথেষ্ট প্ৰেৰণা যোগাইছিল। তেখেতৰ জাতীয় চেতনা আৰু কৰ্ম প্ৰতিভা বড়ো সমাজৰ ইতিহাসত চিৰদিন জিলিকি ৰ'ব। সমগ্ৰ বড়োগোষ্ঠীক এক জাতীয় চেতনাত জাগ্ৰত কৰি উন্নতিৰ পথত আগুৱাই নিয়াই আছিল ৭বড়োৰ মূলমন্ত্ৰ। সেয়েহে তেখেতে সদায় এটি উক্তি অনুকিয়াইছিল — "If the Bodos are united they will stand and if they are divided they will fall" (খোসেবা জাঁং থাংগান, গাওশ্ৰাবা জাঁং থৈগান) অৰ্থাৎ ঐক্যবদ্ধ হ'লে আমি তৰিম; বিভক্ত হ'লে মৰিম।

৭বিহ্বাম বড়োদেৱে মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তলৈকে বড়ো সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা ৰচিত বড়ো অভিধানৰ প্ৰকাশণ, বড়ো ভাষাক সাহিত্য একাদেমীৰ স্বীকৃতি কবোৱা আৰু বড়ো ভাষা-সাহিত্যৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিভিন্ন সমস্যাৰ সমাধানৰ বাবে দিনে বাতিয়ে প্ৰচেষ্টা চলাই গৈছিল। তেখেতে ব্যক্তিগত কামতকৈ বড়ো সাহিত্য সভাৰ কামবোৰত বেছি গুৰুত্ব দিছিল। তেওঁৰ একমাত্ৰ চিন্তা আছিল যে বড়ো জাতিৰ আৰ্থ-সামাজিক, ভাষা সাহিত্য তথা সংস্কৃতি কেনেকৈ উন্নতি সাধন হ'ব। অসমৰ ঐক্য সংহতি বন্ধাৰ দায়িত্ব কোনে গ্ৰহণ কৰিব। এইবোৰ চুঃচিন্তাৰ মাজত থাকোঁতেই এদিন হঠাৎ আততায়ীৰ গুলিত মৃত্যুবৰণ কৰিব লগা হ'ল বিহ্বাম বড়োৱে। তেখেতৰ মৃত্যুৱে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ কিদৰে ক্ষতি সাধন কৰিলে তাক হয়তো ভাষাৰে বুজাব নোৱাৰিম; কিন্তু অসমবাসীয়ে হেৰুৱালে এজন নিষ্ঠাবান জাতীয় চিন্তানায়ক তথা সংহতিৰ প্ৰতীকক।

৭বিহ্বাম বড়োদেৱে সদায় হিংসা আৰু সন্ত্ৰাসবাদৰ বিপৰীতে মাত মাতিছিল। আলাপ আলোচনাৰ মাৰ্গেৰে যিকোনো সমস্যাৰ সমাধান সূত্ৰ উলিওৱাত তেখেতে অগ্ৰাধিকাৰ দিছিল। যিকোনো সমস্যাবে আন্দোলন গণতান্ত্ৰিক পদ্ধতিৰে হোৱাতো তেখেতে হাড়ে-হিমজুৰে আশা কৰিছিল। সাম্প্ৰদায়িকতাৰ প্ৰতি তেখেত আছিল সম্পূৰ্ণ বিৰাগ ভাজন। ইয়াৰ উদাহৰণ তেখেতৰ ব্যক্তিগত পাৰি-

বাৰিক জীৱনে দাঙি ধৰে। কাৰণ তেওঁ নিজে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ লোক হৈয়ো অনা বড়ো জনগোষ্ঠীৰ ছোৱালীৰ সৈতে বৈবাহিক সম্বন্ধ স্থাপন কৰিছিল। ইয়াৰ দ্বাৰাই ৭বিহ্বাম বড়ো মানবীয় উদাৰতা তথা জ্ঞানৰ উমান ল'ব পাৰে।

৭বিহ্বাম বড়োৰ হৃদয় অত্যন্ত সবল আছিল। যুক্তিবলেৰে আত্মপক্ষৰ সমৰ্থনত পতিয়ন নিয়াৰ নোৱাৰিলে তেখেতক প্ৰায়ে বিচলিত হৈ সৰু ল'ৰাবদৰে কাতৰ হৈ কন্দাও দেখিছিলোঁ। কৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত তেখেতক কেতিয়াও বিচলিত নাইবা হতাশ হোৱা দেখা নাছিলোঁ। নিজে যিকাম ন্যাৰ্য বুলি ভাবিছিল তাক যিকোনো প্ৰকাৰে কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ আশ্ৰয় চেষ্টা কৰিছিল।

৭বিহ্বাম বড়োদেৱে যোৱা ১৯৯০ ইং চনৰ ২৭ ছেপ্তেম্বৰ তাৰিখত দৰং জিলাৰ বোতা চাৰিআলিৰ নিজ বাসভৱনৰ নাতিদূৰত বোতা চাৰিআলি টাউনৰ মাজ মজিয়াতে দিনৰ ২ বজাত আততায়ীৰ নিষ্ঠুৰ গুলিত কৰুণভাৱে নিহত হৈছিল। তেখেতৰ মৃত্যুৰ বাতৰি বনজুইৰ দৰে নিমিষতে অসমৰ চাৰিওফালে বিয়পি পৰি সমগ্ৰ অসমত এক আলোড়নৰ সৃষ্টি হৈছিল। তেখেতৰ প্ৰতি থকা অসমবাসীৰ শ্ৰদ্ধাৰ চানেকী বিভিন্ন সংবাদ মাধ্যমত প্ৰকাশ পাইছিল। তেখেত আজি আমাৰ মাজত নাই, কিন্তু তেখেতৰ কৰ্মবাজি আমাৰ মাজত বিদ্যমান আৰু ই ভৱিষ্যতলৈকে জিলিকি থাকিব। তেখেতৰ বিদেহী আত্মাই পৰম ঈশ্বৰৰ ওচৰত চিৰ শান্তি লাভ কৰক এয়ে আমাৰ পৰমেশ্বৰৰ ওচৰত সবল প্ৰাৰ্থনা।

কৰ্মবীৰ বিহুৰাম বড়ো : এটি সৌৰৰণ

শ্ৰীৰামদাস বড়ো

বিহুৰাম বড়ো বড়ো সাহিত্য সভাৰ এটি অবিচ্ছেদ্য আৰু অবিমৰ্ষণীয় নাম। তেলক'লীয়া বৰণৰ হটঙা চেহেৰা, মোটা ডাল ডাল চুলি, মুখমণ্ডলত সুস্পষ্ট মঙ্গোলীয় পৰিচয়, আকৰ্ষণীয় ক'লা চকুখৰি, গহীন গম্ভীৰ স্বৰ আৰু মুখখনিত অনবৰত লাগি থকা হাঁহিৰে এইজন মানুহ প্ৰতিজন সহকৰ্মী আৰু বন্ধুৰে অতি মৰমৰ আছিল। বড়ো সাহিত্য সভাই আছিল তেওঁৰ কৰ্মক্ষেত্ৰ আৰু সাহিত্য সভাৰ কামেই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ কাম। ধন-ঐশ্বৰ্য্য, সা-সম্পত্তিৰ প্ৰতি তেওঁৰ কোনো চিন্তা নাছিল। নিজে আৰু পত্নীয়ে শিক্ষকতা কৰি যি সামান্য উপাৰ্জন হয় তাৰে টুক-টাক আৰু শান্তিৰে চলি গৈছিল তেওঁলোকৰ সৰু পৰিয়ালটি। অল্পভাষী তথাপি বসিক এইজন মানুহ বন্ধুমহলত সদায় আনন্দৰ এটি উৎসাহ আছিল।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ বিগত ইতিহাস সৃজনক নহয়। বিশেষকৈ ১৯৬২ ইং চনৰপৰা পিছৰ কালছোৱা সমস্যাৰহুল আৰু জটিল। এইখিনি সময়ত বড়ো সাহিত্য সভাই এটি সংগ্ৰামী সংগঠনৰূপে কাম কৰিবলগীয়া হয়। জয় পৰাজয়ৰ তহবিলত বড়োসকলে লাভ কৰে শিক্ষাৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈকে শিক্ষাৰ মাধ্যম স্বৰূপে আৰু স্নাতক মহললৈকে প্ৰধান ভাষা বিষয় স্বৰূপে বড়ো ভাষাৰ স্বীকৃতি।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যকাল তিনি বছৰীয়া। বিহুৰাম বড়ো এই সভাৰ সম্পাদক নিৰ্বাচিত হয় প্ৰথম ১৯৭১ ইং চনত লক্ষীমপুৰৰ শিমলুগুৰি অধিবেশনত। মাজত মাথোঁ তিনি বছৰৰ বিৰতি। তাৰ পিছত ১৯৭৭ ইং চনত কোক্ৰাঝাৰ অধিবেশনত তেওঁ

পুনৰ সম্পাদক নিৰ্বাচিত হয় আৰু মৃত্যুৰ সময়লৈকে এই দায়িত্বত থাকে। তেওঁ মুঠ পাঁচটা কাৰ্যকালৰ বাবে বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক নিৰ্বাচিত হৈছিল। তেওঁৰ বাহিৰে কোনো লোক ইমান দীঘলীয়া কাৰ্যকালৰ বাবে এতিয়ালৈ নিৰ্বাচিত হোৱা নাই।

আজিও মোৰ এটি কথা মনত পৰে। বিহুৰাম বড়োৰ সম্পাদকৰ দায়িত্বৰ পৰা মাজত তিনি বছৰৰ বিৰতি মোৰ বাবে হৈছিল। ১৯৭৪ ইং চন। তেতিয়াৰ দৰং জিলাৰ খেলমাটিত ১৫ৰ পৰা ১৭ মাৰ্চলৈ বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন অনুষ্ঠিত হৈছে। এই অধিবেশনত কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যনিৰ্বাহক কমিটি বদলোৱাৰ কথা। ১৬ মাৰ্চৰ শেষ নিশালৈকে প্ৰতিনিধি সভা চলিছে। আলোচনা হৈছে নতুন সভাপতি বচা বিষয়লৈ। প্ৰতিনিধিসকলৰ মাজত কেবাটিও দলে সভাপতিৰ নাম লৈ গুণা-গঁথা কৰিছে।

এইখন অধিবেশন এটা কাৰণত অতিশয় গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। বড়ো ভাষাৰ কাৰণে ৰোমান আখৰক কৰা দাবীয়ে তেতিয়া চৰম পৰ্যায় পাইছিলগৈ। চৰকাৰৰ ওচৰত কৰা আবেদন নিবেদনবোৰে কোনো ফল নধৰাত পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন অপৰিহাৰ্য হৈ পৰিছে। এই আন্দোলনৰ গুৰি ধৰিব লাগিব নব গঠিত কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যনিৰ্বাহক কমিটিয়ে।

সভাপতিৰ নাম প্ৰস্তাৱ কৰাৰ সময় সমাগত। মাননীয় সভাপতি শ্ৰীগৌৰীকান্ত ব্ৰহ্মৰ অনুমতি লৈ প্ৰতিনিধি সদনক উদ্যোতী মই এটা সমূহীয়া আবেদন দাঙি ধৰিলোঁ। মোৰ এই আবেদনৰ মূল কথাটো আছিল এইটো—ৰোমান আখৰৰ দাবীৰ ফলত উদ্ভৱ হ'ব পৰা আগন্তুক যিকোনো বলিষ্ঠ নেতৃত্ব দিবৰ কাৰণে নিতান্ত প্ৰয়োজন হ'ব এজন সৰ্বসন্মতিক্ৰমে বাচি লোৱা সভাপতিৰ। এতেকে সভাপতি জন বাচনিৰেহে হ'ব লাগে, নিৰ্বাচনেৰে নহয়। মোৰ এই আবেদনৰ প্ৰতি সঁহাৰি পোৱা গ'ল। সভাপতি পদৰ কাৰণে সদনত প্ৰস্তাৱ আছিল শ্ৰীৰামদাস বন্ধুমতাৰীৰ নামটো। লগে লগে বিপুল হুৰু ধ্বনিৰে প্ৰস্তাৱটো গৃহীত হ'ল। পিছৰ পৰ্যায়ত আছিল উপ-সভা-

পতিৰ বাচনি। এই পদটোৰ কাৰণে ময়ে প্ৰস্তাৱ কৰিলোঁ বিহুৰাম বড়োৰ নামটো। সদনত একেই হৰ্ষ ধ্বনিৰে গৃহীত হ'ল এই নামটোও। একে ধৰণেই সম্পাদকজনো বচা হ'ল শ্ৰীবানেশ্বৰ বসুমতাৰীক।

অৱশ্যে পিছত গম পালোঁ বিহুৰাম বড়ো উপ-সভাপতি পদৰ সূখী নহ'ল। সভাপতি পদৰ কাৰণেও তেওঁ কোনো দিন আগ্ৰহী নাছিল। সেয়ে শ্ৰীবানেশ্বৰ বসুমতাৰীৰ কাৰ্যকালৰ অন্তত তেওঁ পুনৰ বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক নিৰ্বাচিত হ'ল।

সাহিত্য সভাৰ অতি জটিল আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় আৰু সময়বোৰত তেওঁ দেখুৱা কৰ্তব্য-নিষ্ঠা, অসীম ধৈৰ্য আৰু অদম্য বৰ্ম-শক্তিয়ে প্ৰমাণিত কৰিলে তেওঁ সঁচাকৈয়ে উপযুক্ত সম্পাদক আছিল। তেওঁৰ এই নিষ্ঠা, ধৈৰ্য আৰু বৰ্ম-শক্তিৰ বাবে মই ওবিহুৰাম বড়োক বড়ো সাহিত্য সভাৰ কৰ্মবীৰ আখ্যা দিছোঁ। তেওঁৰ বিদেহী আত্মাই চিৰ শান্তি লভক, প্ৰভুৰ ওচৰত এয়ে মোৰ প্ৰাৰ্থনা।

:::

প্ৰয়াত বিহুৰাম বড়োক সোঁৱৰি—দুআধাৰ

ড° কামেশ্বৰ ব্ৰহ্ম

ওবিহুৰাম বড়োৰ ল'ৰালি কাল সম্পৰ্কে মোৰ নিজাকৈ জ্ঞান নাথাকিলেও বিশ্বাসযোগ্য সূত্ৰৰ পৰা জনা মতে ওবড়ো অতি কষ্টেৰে ডাঙৰ দীঘল হৈছিল। মেধাৱী ল'ৰা আছিল বুলিয়েই হাজাৰ হাজাৰ বাধা দিবিমি অতিক্ৰম কৰি উচ্চ শিক্ষা পৰ্যায়লৈ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিব পাৰিছিল। লাহ-বিলাসৰ মুখ ওবড়োৱে গোটেই জীৱনত প্ৰকৃততে দেখা নাপালে। কৰ্মই জীৱন বোলা কথাষাৰ ওবড়োৱে নিজৰ কৰ্মৰ মাধ্যমেদি দেখুৱাই গ'ল।

ওবড়োৰ চাকৰি জীৱনো অতি সুখময় নাছিল। প্ৰয়াত বড়োই ১৯৬৭ চনতে ভকতপাৰা বে-চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ত চাকৰি জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল। ১৯৭৬ চনত বোঁতাত অস্থিত দণ্ড চহৰীয়া উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয় প্ৰাপ্তগতে ওবড়োৱে এখন বড়ো মাধ্যমৰ উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয় স্থাপন কৰে আৰু উক্ত বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ গুৰু দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। নৱ স্থাপিত বড়ো মাধ্যমৰ বিদ্যালয়খনৰ নামাকৰণ ওবড়োই প্ৰাক্তন শিক্ষামন্ত্ৰী আৰু বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম সভাপতি ওজয়ভদ্ৰ হাগজেৰৰ নামত কৰিছিল। ইয়াতে ক্ষান্ত হৈ নাথাকি বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হৈ কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰাৰ সময়তে গুৱাহাটীত নৱ নিৰ্মিত বড়ো সাহিত্য সভাৰ ভৱনটো ওহাগজেৰৰ নামতে নামাকৰণ কৰে। ওবড়োৰ এইবোৰ চিন্তা ধাৰা আৰু কাৰ্যপন্থা গুণী ব্যক্তিৰ প্ৰতি থকা গভীৰ আৰু পবিত্ৰ শ্ৰদ্ধা বা ভক্তিৰ পৰিচয় দিয়ে।

১৯৬৮ চনত নলবাৰীত অনুষ্ঠিত বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধি-
বেশনত ৩৭বড়োৰ কৰ্মদক্ষতাৰ ওপৰত বিচাৰ কৰিয়েই বড়ো সাহিত্য
সভাৰ কৰ্মকৰ্তা সকলে ৩৭বড়োক বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক
হিচাবে নিৰ্বাচন কৰে। ভাষা-জননীৰ প্ৰতি গভীৰ প্ৰেম আৰু
শ্ৰদ্ধা থকা ৩৭বড়োক বড়ো বাইজে বড়ো ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতিৰ
হকে কাম কৰি যাবলৈ সুযোগ দিছিল। সেই মতেই গধুৰ দায়িত্ব
মূৰ পাতি লৈ বড়ো ভাষা-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ উন্নতি কৰে
৩৭বড়োই আজীৱন কাম কৰি গ'ল আৰু মানৱ সমাজত এটি সু-আদৰ্শ
থৈ গ'ল।

চাকৰি জীৱন অতিবাহিত কৰোঁতেও ৩৭বড়োৱে সাংগঠনিক
কামত নিজকে নিয়োজিত কৰিছিল। ১৯৭৩ চনত বানাস্থৰ সমবায়
ছপাশাল খুলি তাৰে মেনেজাৰ হিচাবে থাকি 'বনজাৰ' নামৰ এখন
সাপ্তাহিক বড়ো ভাষাৰ সংবাদ পত্ৰ উলিয়াই নিজকে সংবাসেৱী হিচাবে
পৰিচয় দিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

১৯৭৩-৭৫ চনৰ সময়ছোৱা বড়ো সমাজৰ কাৰণে অতি ভয়ানক
আন্দোলনৰ সময় আছিল। উক্ত সময়ছোৱাত বড়ো সকলৰ লিপি
আন্দোলন (Script Movement) চলিছিল। সেই সময়ছোৱাত
বড়ো বড়ো সাহিত্য সভাৰ উপ-সভাপতি আৰু শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰী
সভাপতি হিচাবে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। সমাজৰ কাম কৰিবলৈ যোৱাত
৩৭ বড়ো পুলিচৰ হাতত বন্দী হ'বলগা হৈছিল। লিপি সমস্যাটো
লৈ বহুত আপত্তি-বিপত্তিৰ সন্মুখীন হ'বলগা হৈছিল বড়ো। অক্লান্ত
সমাজকৰ্মী আৰু মাতৃ-ভাষা প্ৰেমী ৩৭ বড়োৱে যুক্তিৰ মাজেদিয়েই
বহুত বাধা বিপত্তি অতিক্ৰম কৰি নিজ কৰ্তব্য দৃঢ়তাৰে পালন কৰি
যাব পাৰিছিল।

৩৭ বড়োদেৱ এজন সমাজ সংস্কাৰক হিচাবেও খ্যাতি আৰ্জিছিল।
বড়ো সমাজত ধৰ্মীয় ঐক্যৰ অভাৱ তেওঁ গভীৰভাৱে অনুভৱ কৰিছিল।
সেয়েহে, বড়ো সকলৰ আদিম ধৰ্ম 'বাখৌ পূজা'ক সকলোৰে গ্ৰহণ-
যোগ্য কৰি বড়ো সমাজত ধৰ্মৰ একতা আনিবৰ বাবেও বড়োৱে
চেষ্টা কৰিছিল। বাখৌ ধৰ্মৰ শাওঁদাৰি বিভিন্ন স্থানৰ বিভিন্ন জনৰ

পৰা বুটলি আনি, সংগ্ৰহ কৰি, নিজাকৈ আৰু কিছুমান শাস্ত্ৰ সৃষ্টি
কৰি 'গিবি বিখায়' নামৰ এখনি অমূল্য গ্ৰন্থ সৃষ্টি কৰি বড়ো সাহিত্যৰ
ভঁৰাল টনকিয়াল কৰি থৈ গ'ল শাস্ত্ৰকাৰ বিহ্বাম বড়োৱে। এতিয়া-
লৈকে বড়ো ভাষাৰ এখনি পূৰ্ণাঙ্গ অভিধান হৈ উঠা নাই। ৩৭প্ৰমোদ
চন্দ্ৰ ব্ৰহ্মই ৪৫০০০ শব্দ যুগুতাই বড়ো অভিধান ৰচনা কৰোঁতে
বড়োৱে যথেষ্ট অবিহণ আগবঢ়াইছিল আৰু তাৰবাবে দিনে ৰাতি
দেহেকেহে খাতিছিল।

অকল বড়ো ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতিহে তেওঁৰ
শ্ৰদ্ধা আৰু ভাল পোৱা আছিল এনে নহয়, ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ অইন
অইন জনগোষ্ঠীৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতিও সমান শ্ৰদ্ধা
আৰু ভাল পোৱা তাৰ বড়োৰ কাম কাজত ফুটি উঠিছিল। ওচৰ
চুবুৰীয়াৰ সদিচ্ছা, সন্মত, আন্তৰিকতাৰ প্ৰয়োজন বোধ ৩৭ বড়োৰ
আছিল। কাৰণ, এইবোৰৰ অবিহনে সমাজ এখন অকলে জীয়াই
থাকিব নোৱাৰে। বড়োৱে তেখেতৰ কৰ্ম জীৱনত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ
সাহিত্য সভা, সাংস্কৃতিক সন্মিলন আদি অনুষ্ঠানৰ মধুৰ সম্পৰ্ক
গঢ়ি তুলিছিল।

ভাষা, কৃষ্টি, সাংস্কৃতি প্ৰেমী ৩৭ বড়োৰ অকাল বিয়োগত
আমি সকলোৰে মৰ্মাহত হৈছোঁ। সমাজত এটি শূণ্যতাৰ সৃষ্টি হ'ল।
এই শূণ্যতা সহজে পূৰণ কৰিব পৰাটো সম্ভৱ নহয়। অৱশ্যে ৩৭
বড়োৰ আদৰ্শৰে কান কৰি যাব পাৰিলেহে তেখেতৰ প্ৰতি বড়ো
সমাজৰ যথা-যথ শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰা হ'ব। ৩৭ বড়োৰ লগত নিচেই
ওচৰত থাকি কাম কৰিবলৈ সুযোগ পোৱা নাছিলোঁ যদিও মাজে
সময়ে বড়ো সাহিত্য সভা স্থলত, বৈঠকাদিত একেলগ হৈ আলো-
চনা বিলোচনা কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিলোঁ। তাতে মোৰ ধাৰণা
হৈছিল যে—৩৭ বড়ো এজন একেধাৰে আদৰ্শৱান শিক্ষক, সমাজ সংস্কাৰক,
ধৰ্ম সংস্কাৰক, বড়ো ভাষা, সাহিত্যপ্ৰেমী, গদ্যকাৰ, কবি, শাস্ত্ৰকাৰ,
ভাষা তত্ত্বজ্ঞানী পণ্ডিত আছিল তাত সন্দেহ কৰাৰ কোনো থল
নাই।

বিহ্বাম বড়োদেৱৰ জীৱনী

ললিতা বড়ো

প্ৰয়াত বড়োদেৱৰ সহধৰ্মিনী

মই এই সামান্য মগজুৰে লিখিব লৈছোঁ মোৰে স্বামীগুৰু বিহ্বাম বড়োদেৱৰ মোৰ লগত অতিবাহিত হোৱা ২৪ বছৰৰ জীৱন কাহিনী।

তেওঁ আছিল এজন মাতৃভাষা প্ৰেমী। নিজেৰ পিচ পৰা জাতিটোক কেনেকৈ শিক্ষাৰ পোহৰলৈ আনুৱাই নিব পাৰিব এই চেষ্টাই আছিল জীৱনৰ প্ৰধান লক্ষ্য। সেই মহান লক্ষ্যকেই আগত লৈ বীৰব দৰে আগবাঢ়িছিল প্ৰতিটো বাধা বিঘিনি অতিক্ৰম কৰি। তেওঁ কথা আৰু কামত বৰ নেৰা নেপেৰা আছিল আৰু সকলো কামতে কৃতকাৰ্য হোৱা দেখিছিলোঁ। তেওঁৰ এই উচ্চ আকাঙ্ক্ষা, উচ্চ এটি জীৱনৰ সমাপ্তি ঘটুৱাইছিল; যিজন মানুহে সেই জাতি ভাইৰ বাবে দিনে নিশাই মনে প্ৰাণে চিন্তা কৰিছিল সেই সকলেই তেওঁৰ এই জাতি ভাইৰ প্ৰতি কৰা স্মৃতিহাৰে ভৰা মাথাটোক গুলিৰে উৰুৱাই পেলাইছিল; ১৯৯০ চনৰ ২৭ চেপ্তেম্বৰৰ ২ বজাত।

এই জনা ব্যক্তিৰ কথা কলমেৰে লিখি হয়টো প্ৰকাশ কৰিব মই নোৱাৰিম। তথাপি সকলো কালৰে পৰা লগ পোৱা হিচাবে মই লিখিব লৈছোঁ। তেওঁক মই মোৰ জন্ম ঠাই ভকতপাৰাত লগ পাই। তেওঁ তেতিয়া এম, ই স্কুলৰ ৬ষ্ঠ মানৰ ছাত্ৰ। মই এল, পি স্কুলত পঢ়োঁ। খেলা-ধুলাও বৰ পাকৈত আছিল। বল, গলকৌপাৰ হৈ খেলিলে গল হোৱাই দেখা নাছিলোঁ। তেতিয়াৰে পৰা তেওঁ ভকতপাৰাত প্ৰিয়-পাত্ৰ হৈ উঠে। এম, ই, স্কুলত পঢ়ি থকাৰ সময়ত ঘৰৰ অৱস্থা বৰ

শোচনীয় আছিল। সেয়েহে তেওঁ হোষ্টেলত থাকি শিক্ষক এজনৰ ভাত বান্ধি খোৱা খবৰ উলিয়াইছিল। এম, ই ফাইনেলত প্ৰথম বিভাগত পাছ কৰি দলগাঁও হাইস্কুলত Class VII ত ভৰ্তি হয়। দলগাঁওত পঢ়ি থকা সময়তো ঘৰৰ পৰা সহায় নোপোৱাত তেওঁ ল'ৰা-ছোৱালী টিউচন কৰিব লয়। তেওঁ হেনো ইমান চোকা মগজুৰ আছিল যে, Class IX ত পঢ়ি থকোঁতে Class X ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক গণিত, ইংৰাজী শিকাব পাৰিছিল। দলগাঁও হাইস্কুলৰ হেডমাষ্টাৰে হেনো টকা-পইছাৰেও বহু সহায় কৰিছিল। দলগাঁওৰে এবাৰ বঙালী মানুহৰ ঘৰত ল'ৰা-ছোৱালী টিউচন পঢ়োৱাৰ দাহিত্ব লৈ থাকিব লয়। হাইস্কুলত পঢ়া সময়ছোৱাত দূৰ-দূৰণীলৈ টুৰ্ণামেণ্ট খেলিব গৈ স্কুলৰ সুনাম কৰিছিল।

১৯৬২ চনত দলগাঁও হাইস্কুলৰ পৰা প্ৰথম বিভাগত মেট্ৰিক পাচ কৰে। মেট্ৰিক পাচ কৰি গুৱাহাটী কটন কলেজত বিজ্ঞান আখাত ভৰ্তি হয়। পঢ়া-শুনাৰ প্ৰতি ইমান হেপাহ থকা সত্ত্বেও টকা পইছা দিওঁতা অভিভাৱক কোনো নাছিল। উপায় নাপায় তেওঁ মাৰোৱাৰী ছাত্ৰ-ছাত্ৰী টিউচন কৰিব বাধ্য হয়। কটন কলেজৰ হোষ্টেলত থকা ছাত্ৰৰ বহুত বস্তুৰ প্ৰয়োজন আছিল কিন্তু প্ৰয়োজনীয় কিতাপ পত্ৰও হেনো নাছিল। কাপোৰ কানি বুনিবলৈ মা.ক বৈ দিয়া বেইখনমান কাপোৰ। পুহ, মাঘ মাহৰ ঠেংগা ঠাণ্ডাত খালি তলপাষ্টত শুই থকা দেখি তেওঁৰ লগৰ ককাটে হেনো কৈছিল, “তুমি এজন লোহমানৰ”। কলেজৰ পৰা দূৰ-দূৰণীলৈ খেলিব গৈ কলেজৰ সুনাম আনিছিল।

১৯৬৪ চনত তেওঁ কটন কলেজৰ পৰা পি, ইউ তৃতীয় বিভাগত পাচ কৰে। তেওঁ মনে ভবাৰ দৰে বিজাল্ট নোহোৱাত খেলি পোৱা চীল্ড, বাপৰোৰ “ব্ৰহ্মপুত্ৰ” পেলাই প্ৰতিজ্ঞা কৰে—“আজিৰ পৰা মই নেখেলোঁ।” তেওঁ সেইসময়ত মেডিকেল ইঞ্জিনিয়াৰিং এয়াৰ ফোৰ্চ সকলোতে পঢ়িব চিট পাইছিল কিন্তু খৰছ পাতি দিয়াৰ অভিভাৱক নাছিল। উপায় নাপাই গুৱাহাটীৰ পৰা ঘূৰি আহিব বাধ্য হয়। ভকত-পাৰাত নতুন হাইস্কুল পাতিছিল তাতেই তেওঁক মাতি আনি কমিটিয়ে চাকৰি দিয়ে।

ভকতপাৰাত হাইস্কুলত চাকৰিত সোমায়ৈ তেওঁ মঙ্গলদৈ কলেজত ডিগ্ৰীত ভৰ্তি হয়। ভকতপাৰাত শিক্ষক হৈ থকাৰ সময়ত তেওঁ নিজক উচৰ্গা কৰিছিল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিক্ষা দান দিয়াত। বিনা পইছাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক স্কুল বহাৰ আগত স্কুল ছুটীৰ পিছত পঢ়ুৱাইছিল। কেৱল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিক্ষা দানেই নহয় তেওঁ বিভিন্ন খেলা ধূলা শিক্ষাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ব্যস্ত কৰি ৰাখিছিল। তেওঁ নিজে নাটক লিখিছিল। সেই নাটকবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অভিনয় কৰিব শিকাইছিল। সেই নাটকবোৰৰ ভিতৰত মোৰ এখন নাটকৰ নাম মনত আছে “ভাড়াঘৰ”।

তেওঁৰ ব্যস্ততা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক গঢ় দিয়াৰ অভিপ্ৰায় দেখি মোৰ সঁচাকৈয়ে এই মানুহজনৰ প্ৰতি ভক্তিৰে মূৰ দোখাইছিল। সেই তেতিয়াই এই মহান ব্যক্তিজনক চিনি পাইছিলোঁ এজন সৎমানৱ বুলি।

১৯৬৬ চনত মোৰ মেট্ৰিক পৰীক্ষা দিয়া বছৰতেই আমাৰ বিয়া তেজপুৰ কোৰ্টত হৈ যায়। তেতিয়া তেওঁ ডিগ্ৰী 2nd year ৰ ছাত্ৰ। এই বিয়াত মোৰ ঘৰ, বংশ পৰিয়াল, গাঁওৰ সমাজ সকলো বিৰুদ্ধ আছিল। গাঁওৰ সমাজে মোৰ দেউতাৰ পৰিয়ালখন সমাজৰ পৰা এঘৰীয়া কৰে। বিয়াৰ ছনাই পিছতে মোৰ পূজনীয় পিতৃ ৮৭বমাকান্ত বৰুৱাৰ মৃত্যু হয়। দেউতাৰ আদ্যাশ্রাদ্ধত গাঁওৰ বাইজে মোক আৰু মোৰ স্বামীক নিমন্ত্ৰণ কৰিবলৈ নিষেধ কৰিলে। মনৰ দুখ-বেজাৰত আমি থকা ভাড়া ঘৰতে দেউতাৰ আত্মাৰ সংগতিৰ অৰ্থে শ্ৰাদ্ধ পাতি মনত শাস্ত্যনা লভোঁ। ১৯৬৭ চনত আমাৰ প্ৰথম সন্তান ছিমাংছাৰ জন্ম হয়।

১৯৬৭ চনত তেওঁ মঙ্গলদৈ কলেজৰ পৰা B.A পাচ কৰে। সমাজৰ মাজত আমি অৱহেলিত ঘূৰি হ’বলগীয়া হোৱাত মনত খুউৰ আঘাট পাইছিলোঁ। সেই সময়ত বড়োভাষাক দোৱান বুলিহে কৈছিলে। মানুহে নিজৰ ভাষাৰ কথা ক’ব লাজ কৰিছিল। সেয়েহে মাতৃ ভাষা প্ৰেমী দৰদী ব্যক্তিজনে প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হৈছিল আৰু কৈছিল “এই বড়ো দোৱানক ভাষাত ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰিম।” সেই কথাত মইও উৎসাহিত কৰিছিলোঁ। সেই সময়ৰে পৰা তেওঁ এজন বড়ো সাহিত্য সভাৰ কৰ্মী হিচাবে আগবাঢ়িছিল। ডিগ্ৰী লোৱাৰ

পিছত ছিলঙত এটি ভাল চাকৰিও পাইছিল কিন্তু স্কুল মেনেজিং কমিটিয়ে তেওঁক যাব নিদিলে। চাকৰিত গ’লে বড়ো সাহিত্য সভাৰ কামত অস্থবিধা হ’ব বুলি ভাবি তেওঁ যোৱাটো বাদ দিয়ে।

১৯৬৭ চনত আমি ভকতপাৰাৰ পৰা বোতা চাৰিআলিলৈ ঘূৰি আহি ক্ৰীষ্ণেশ্বৰ ব্ৰহ্মৰ ঘৰত আশ্ৰয় লওঁ। তেওঁ দণ্ড চহৰীয়া হাইস্কুলত শিক্ষক হিচাবে যোগদান কৰে। প্ৰথম তেওঁৰ চেষ্টাতেই দৰং জিলাত বড়ো সাহিত্য সভা গঠন হয়। সাহিত্য সভাৰ কামত মাজে মাজে ঘূৰি ফুৰিব লগীয়া হৈছিল। সেয়েহে চহৰীয়া হাই-স্কুলৰ মেনেজিং কমিটিয়ে তেওঁক স্কুলত নবখাৰ প্ৰস্তাৱ লয়। সেই কথা গম পোৱাৰ লগে লগে তেওঁ চাকৰিৰ পৰা পদত্যাগ পত্ৰ দাখিল কৰে। তেওঁ চাকৰি পদত্যাগ কৰি মনত বৰ দুখ পাইছিল; কাৰণ আমাৰ সংসাৰখন চলাৰ বাস্তা একোয়েই নাছিল। দণ্ড চহৰীয়া হাইস্কুলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰে তেওঁক স্কুলত নবখাৰ প্ৰস্তাৱ লোৱা কথা শুনাৰ লগে লগে এসমূহালৈ ধৰ্মঘট কৰিছিল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰে ধোঁগান গালে “আমাক বড়ো চাকৰ লাগে” অভিভাৱক সকলৰ অনু-যোজিতো তেওঁ পুনৰ ঘূৰি নগ’ল।

ভগৱানৰ দয়াৰে তেওঁ বড়ো ভাষা সেৱা কৰাৰ সুবিধা আহি পৰে। ১৯৬৮ চনৰ ২৬ নবেম্বৰ তাৰিখে জিলা বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন দৰঙৰ নকৰাবীত হয়। সেই অধিবেশনত তেওঁক সম্পাদকৰ ভাৱ দিয়ে। তেওঁ নিতিঙত থকাৰ সময়ত মোৰ দ্বিতীয় সন্তান জন্ম হোৱাৰ সময় আছিল। উপায় নাপায় মোক ভকতপাৰাৰ মাৰ ঘৰত থৈ আছে। নিতিঙৰ শেষৰ দিনা মাজু ল’ৰা বিবাহছাৰ জন্ম হয়।

জিলা বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক হৈ থকাৰ সময়ত ৰাজধানী ছিলঙত আছিল। সাহিত্য সভাৰ কামৰ বাবে চিলঙলৈ ঘনাই যাব লগা লগীয়া হৈছিল। চিলং ঠাণ্ডা ঠাই। ছিলঙলৈ যাবলৈ গৰম কাপোৰৰ প্ৰয়োজন হয়। কিন্তু এই মানুহজনৰ গাত সামান্য এজোৰ ধুতি, চাৰ্ট, হাৱাই চেণ্ডেল, গাত গৰম কাপোৰ বুলিবলৈ এতি চাদৰৰ নাহিবে গৰম কাপোৰ নাছিল। তাকে পিন্ধিয়েই মনৰ উল্লাহেৰে

এসপ্তাহৰ বাবে ছিলঙলৈ গৈছিল। আমাৰ পৰিয়ালটিৰ অস্থা বৰ শোচনীয় আছিল। ঘৰৰ পিতৃ সম্পত্তি যি অলপ আছিল ককায়েকক দিছিল। জিলা বড়ো সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰীধৰেন্দ্ৰ স্বৰ্গীয়াৰী ধনভৰালী শ্ৰীমিলচন দৈমাৰীদেৱ সকলে মোক প্ৰাইমাৰী স্কুলত নিযুক্তি দিবলৈ চেষ্টা কৰে।

১৯৭১ চনত তেওঁক বেছিমাৰী হাইস্কুলৰ হেডমাষ্টাৰ হিচাবে কমিটিয়ে লৈ যায়। ভেনচাৰ হাইস্কুলত ২ বছৰ হেডমাষ্টাৰৰ বাব লৈ থাকে। ১৯৭২ চনত নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন কাৰ্বি আলং লাংহিন তিনিআলিত হয়। সেই অধিবেশনত তেওঁ সম্পাদকৰ দায়িত্ব ল'বলগীয়া হয়। ১৯৭৩ চনত মোৰ বালিসিহা প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত নিযুক্তি হয়। মোৰ চাকৰি হোৱাৰ পিছত তেওঁ সমাজৰ কামত মন দিবলৈ সুবিধা পায়।

১৯৭৩ চনত তেওঁ ওদালগুৰিত এটা কো অপাৰেটিভ প্ৰেছ খোলে। সেই প্ৰেছৰ নাম “বানাসুৰ প্ৰেছ”। সেই প্ৰেছৰ বাবে ৰাইজৰ পৰা চান্দা তুলি অনেক কষ্ট কৰে। তেওঁ প্ৰেছৰ মেনেজাৰ হয় আৰু “বনজাৰ” নামৰ এখন বড়ো ভাষাৰ সাপ্তাহিক বাতৰি কাকত উলিয়াই। এই বনজাৰ বাতৰি কাকতৰ সম্পাদক আৰু প্ৰকাশক তেওঁ নিজেই আছিল। এই বনজাবে শুই থকা বড়ো সকলক পোহৰৰ বাস্তা দেখুৱাই।

১৯৭৪ চনত বোতা চাৰিআলি এৰি বেছিমাৰী গাঁৱলৈ যাবলগীয়া হয়। কাৰণ বড়ো মাধ্যমৰ স্কুল ওচৰত নাই আমাৰ ল'ৰা দুজনক স্কুলত দিয়াৰ সময় হৈছিল। প্ৰেছৰ কামৰ বাবে তেওঁ বেছিমাৰীৰ পৰা ওদালগুৰিলৈ (১৯ কি. মিঃ) চাইকেলেৰে অহা যোৱা কৰিছিল। ১৯৭৫ চনত বড়ো লিপি সমস্যা আহি পৰে। বড়ো ভাষাৰ লিপি ইংৰাজী লিপি হ'লে সুবিধা হয়। সেয়েহে ইংৰাজী লিপি চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী কৰে, কিন্তু চৰকাৰে মানি নলয়। সেই সময়ত শ্ৰীশৰৎ চন্দ্ৰ সিংহ মুখ্যমন্ত্ৰী আছিল। নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক তেওঁ নিজেই আছিল। সভাপতি

শ্ৰীৰামদাস বসুমতাৰীদেৱ আছিল। সাহিত্য সভাই ইংৰাজী লিপিৰ দাবীত আন্দোলন কৰিব বাধ্য হয়। আন্দোলনৰ সময়ছোৱাত তেওঁ ঘৰ এৰি হাবিয়ে বননিয়ে পলাই থাকিবলগীয়া হয়। গুৱাহাটীৰ পৰা ঘৰলৈ ঘূৰি আহোঁতে মজলদৈত শ্ৰীজীউৰাম বড়ো আৰু তেওঁক পুলিচে গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। আন্দোলনৰ লগে লগে আমাৰ দৰমহা পাতিও অনিৰ্দিষ্ট কাললৈ বন্ধ হয়। সৰু সৰু ল'ৰা-ছোৱালী তিনি-জনেৰে মোৰ সংসাৰ অচল হৈ পৰে। উপায় নাপায় ল'ৰা-ছোৱালী কেইটিক ছুবেলা ছুমুঠি খুৱাবলৈ মই গাঁৱৰ মানুহৰ ঘৰত চাউল, তৰকাৰী খুজিব বাধ্য হওঁ। ৰাইজে আমাৰ অৱস্থাৰ কথা গম পায় সকলো ধৰণে মোলৈ সহায় আগবঢ়ায়। তথাপি মই বিচলিত নহৈ মোৰ স্বামীক ভাষা জননীৰ সেৱা কৰিবলৈ মুক্ত অন্তৰেৰে উৎসাহ আগবঢ়াইছিলোঁ।

সেই সময়ত বড়ো ভাষাবে শিক্ষা দিয়া দণ্ড চহৰীয়া হাই-স্কুলত ক্লাচ VI লৈ পাইছিল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰে বৰ অসুবিধাৰে স্কুলত ক্লাচ কৰিবলগীয়া হৈছিল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ছবৰস্থাৰ কথাটো তেওঁ উপলব্ধি কৰে। সেয়েহে তেওঁ বড়ো মাধ্যমৰ হাইস্কুল এখনৰ কথা চিন্তা কৰে। তেওঁ ভবাৰ দৰেই কাম কৰিব পৰা ক্ষমতা আছিল। ১৯৭৬ চনত শ্ৰীমগেন্দ্ৰ নাৰ্জাবীক সভাপতি পাতি এখন কমিটি গঠন কৰে। ৰাইজৰ সহায়-সহানুভূতিৰে এবছৰতেই মাটি কিনি জুপুৰী ঘৰ এটি বান্ধি ঘৰৰ চেয়াৰ টেবুলেৰে “জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ” হাইস্কুল আৰম্ভ হয়। হাইস্কুলৰ হেডমাষ্টাৰ তেওঁ নিজে হয়। লাহে লাহে দণ্ড চহৰীয়া হাইস্কুলৰ বড়ো শাখা এম, ই খণ্ডটো হাগজেৰ স্কুললৈ আনে। বিনা দৰমহা পাতিৰে কষ্ট কৰা বৰ্তমান হাইস্কুলৰ হেডমাষ্টাৰ শ্ৰীঅলবাৰ্ট বসুমতাৰীদেৱও। সাহিত্য সভাৰ গুৰু দায়িত্ব থকা সত্ত্বেও তেওঁ ল'ৰা-ছোৱালীক স্কুলত শিকাইছিল। বন্ধৰ দিন-বোৰত তেওঁ সময় উলিয়াই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক স্কুলত পঢ়াইছিল। স্কুলৰ বিজাৰ্ণ্টও বছৰে বছৰে ভাল হৈছিল। চৰকাৰৰ পৰা তেওঁ বুদ্ধি কৌশলেৰে অনুদান আনি হাইস্কুলৰ বিল্ডিং বান্ধে।

১৯৭৮ চনত তেওঁ বিধান সভাৰ মাজবাট সমষ্টিৰ পৰা নিৰ্দলীয় প্ৰাৰ্থী হিচাবে এম. এল. এত থিয় দিছিল। অলপ ভোটৰ ব্যৱধানত তেওঁ পৰাজিত হ'বলগীয়া হৈছিল। ১৯৮০ চনত তেওঁ মঙ্গলদৈ B. T. কলেজৰ পৰা B. T. পাছ কৰে। ১৯৮৩ চনত গহ-পুৰত বড়ো আৰু অনাবড়োৰ মাজত সাম্প্ৰদায়িক অশান্তি আহে। এই অশান্তি অসমৰ চুকে কোনে বিয়পি পৰে। তেওঁ সেই সময়ত ঠায়ে ঠায়ে নেতা সকলক লগ ধৰি শান্তি কমিটি পাতে। এই শান্তি কমিটিৰ জৰিয়তে মানুহৰ পুনৰ শান্তি ঘূৰি আহে।

তেওঁ সম্পাদক হৈ থকা সময়তেই ১৯৮৫ চনৰ ৪ এপ্ৰিল তাৰিখে বড়ো ভাষা অসমৰ সহকাৰী ভাষা হিচাবে আদৰি লয়। সাহিত্য সভাৰ কামতে আবদ্ধ নাথাকি তেওঁ নিজৰ পিছপৰা জাতি-টোৰ ধৰ্মৰ বাবেও চিন্তা কৰিছিল। চেদেলী-ভেদেলী হৈ থকা বড়ো সমাজৰ কোনো ধৰ্মৰ ঠিক নাছিল। এখন ঘৰতে কোনোবা খ্ৰীষ্টান, কোনোবা শঙ্কৰী, কোনোবা অনুকূল বিভিন্ন মতৰ বাবে সমাজৰ একতা নাছিল। নিজৰ ধৰ্ম গুৰু থকা বাবে মানুহবোৰে আনৰ ধৰ্মৰ প্ৰতি যুগ্ম হৈছিল। বড়ো সকলৰ পূৰ্ব পুৰুষৰ পৰা চলি অহা “বাথো” ধৰ্মটো জীয়াই ৰাখিবলৈ তেওঁ বহু সাধনাৰে “গিবি বিথাই” নামৰ এখন কিতাপ ১৯৮৪ চনত ছপাই উলিয়াই। বড়ো নিয়ম-নীতিবোৰো কোনো বান্ধোন নাছিল সেয়েহে তেওঁ “আচাৰবা” নামৰ কিতাপখনো উলিয়ায়। এই কিতাপ দুখন উলিয়াই তেওঁ বহি থকা নাছিল। তেওঁ ঠায়ে ঠায়ে বাথো কমিটি পাতি ঠায়ে ঠায়ে বাথো ধৰ্মৰ চেমিনাৰ পাতি সমাজত বাথো ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ কৰিছিল। কিছুমান গাঁৱৰ মানুহে নাগাৰা নাম কীৰ্তন কৰিছিল। নিজৰ ধৰ্মৰ বীতি নীতিকেই পাহৰি গৈছিল। কিন্তু তেওঁৰ চেষ্টাতেই পাহৰি যোৱা পূৰ্ব পুৰুষৰ “বাথো” ধৰ্ম সজীৱ হৈ উঠে। মানুহে “বাথো” ধৰ্মৰ প্ৰতীক “ছিঙো” গছ চোতালত ৰুই “বাথো” নামত চাকি ধূপ ধূনা দিয়াৰ নিয়ম কৰে। তেওঁ “গিবি বিথাই” দ্বিতীয় খণ্ড লিখি সম্পূৰ্ণ কৰিছিল। কিন্তু হাতে লিখা পাণ্ডুলিপিখন এতিয়ালৈ বিচাৰি পোৱা নাই। ইয়াৰ

বাহিৰেও বিভিন্ন আলোচনীত তেওঁৰ লিখনিবোৰ অসমীয়া ভাষা, ইংৰাজী ভাষা, বড়ো ভাষাত লিখা। তেওঁৰ লিখনিবোৰ প্ৰধাত: Enthological বা Etymological.

১৯৮৬ চনত বড়ো ছাত্ৰ সন্থাৰ অধিবেশন বোতা চাৰিআলিত হয়। সেই অধিবেশনত ছাত্ৰ সন্থা দুটা ভাগত ভাগ হয়। উপেন্দ্ৰ ব্ৰহ্ম গোট আৰু নীৰেন হৈনাৰী গোট হয়। উপেন্দ্ৰ গোট ছাত্ৰ সন্থাই তেওঁক বেয়া পায়। তেওঁৰ বিৰুদ্ধে নানা অপপ্ৰচাৰ আৰম্ভ কৰে। তেওঁলোকৰ “গোদান খোৰাং” এখন বাতৰি কাকতত লিখে “সম্পাদক” বিহু বড়োই সাহিত্য সভাখন পিতৃ সম্পত্তি পাইছে, তেওঁৰ সহধৰ্মিনী জনীও অনাবড়ো তেওঁৰ ল'ৰা-ছোৱালী ইংৰাজী মাধ্যম পঢ়ুৱাইছে আৰু বহু কথা। সেইদিনা বাতি কিবা লিখা পঢ়া কৰি আছিল। মাজবাতি মোক তেওঁ কয় শুনিছা “এইয়া আমাৰ বিৰুদ্ধে এইবোৰ কি লিখিছে চোৱা” মই বিচনাৰ পৰা উঠি বাতৰি খন চাইছিলো আৰু তেওঁক শান্তনা দিছিলো। “ল'ৰামতীয়া বয়সৰ ল'ৰালি লিখনি। সেইবোৰ বাদ দিয়া সিহঁতে ভুলতে লিখিব পাৰে।” মই তেওঁক সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক বাবৰ পৰা বেহাই ল'ব কৈছিলো। তেওঁ বেহাই বিচাৰি মিটিংবোৰত অনুৰোধ কৰিছিল। ওদালগুৰি বছৰেকীয়া অধিবেশনত মই সাহিত্য সভাৰ সভাপতি আৰু সদস্য কেইজনমানক মোৰ স্বামীক সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক বাবৰ পৰা বেহাই দিব অনুৰোধ কৰিছিলো। মোৰ অনুৰোধত তেওঁলোকে উত্তৰ দিছিল “বড়ো অভিধানখন লিখা সম্পূৰ্ণ হ'লে তেওঁক সম্পাদক বাবৰ পৰা বেহাই দিম আৰু দুটা বছৰ কষ্ট কৰা।” বড়ো অভিধানখন সোন কালে শেষ কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে অভিধান লিখক ৩ প্ৰমোদ ব্ৰহ্মক আমাৰ ঘৰতে ৰাখে। দিন বাতি তেখেতক লিখিবলৈ সুবিধা দিয়া হয়। তেওঁৰ এই নেৰা-নেপেৰা চেষ্টাৰ ফলত অভিধানৰ পাণ্ডুলিপি হৈ উঠে। ১৯৮৮ চনত ৪৫,০০০ হাজাৰ শব্দৰ অভিধানৰ পাণ্ডুলিপি হৈ উঠে। (Central Institute of indian Languages (C I I L) Mysore, Reader আৰু Research officer শ্ৰীযুত ৰামাধৰ

সিং দেৱক মাদ্ৰাজত গৈ লগ ধৰে আৰু তেখেতৰ হাতত অভিধানৰ পাণ্ডুলিপি অ নি কৰে। তেওঁ সম্পাদক হৈ থকা সময়তেই বিশ্ব-বিদ্যালয়ত বড়ো Department খুলিবলৈ চৰকাৰৰ লগত আলোচনা চলে। বড়ো Department খুলিব হ'লে বড়ো ভাষাৰ এম, এ লাগে। পৰীক্ষাত ৫২.৫% নম্বৰ পোৱা প্ৰফেচাৰ নাই।

তেওঁ সাহিত্য সভাৰ কামৰ বাবে দিনক ৰাতি বাতৰি দি কৰিব পাৰিছিল। গুৱাহাটীৰ “জয় ভদ্ৰ হাগজৈৰ” সাহিত্য সভাৰ বিলডিংটো তেওঁৰ তহাৰখানতেই আধা বন্ধা হয়। ঘৰৰ কামত তেওঁৰ সিমান দায়িত্ববোধ নেদেখিছিলোঁ। কিন্তু সাহিত্য সভাৰ কামৰ বাবে তেওঁ নিজকে উৰ্গা কৰিছিল। ১৯৮৮ চনত আমাৰ ঘৰত সন্ধিয়া ৬ মান বজাত ছবুত সোমায়। সিহঁতৰ এজনে মোৰ বুকুত বন্দুক বহুৱাই মাৰিব সাজু হয়। মই বুকু পাতি থিয় দিছিলোঁ। মই ভাবিছিলোঁ “মোক মাৰিলে কিজানি মোৰ স্বামীক সিহঁতে জীয়াই ৰাখিব।” মোৰ স্বামী জীয়াই থাকিলে সমাজৰ, সাহিত্যৰ, ধৰ্মৰ উন্নতি হ'ব। ল'ৰা-ছোৱালী কেইটাক মানুহ কৰিব পাৰিব। কিন্তু সিহঁতে মোৰ বুকুৰ পৰা বন্দুক আঁতৰাই স্বামীক বিচাবে। তেওঁ সেই সময়ত ঘৰত নাছিল বজাবলৈ ওলাই গৈছিল। ইমানখিনি কৰাৰ পিছতো মই ভবা নাছিলোঁ; মোৰ স্বামীক সিহঁতে মাৰিব বুলি।

১৯৮৮ চনত অসমত সাম্প্ৰদায়িক অশান্তি আছে। লগে লগে বৌতা ওপলত সেই চোৱে মানুহৰ মন জ্বলাই তোলে। মুছলমানসকলে হিন্দু গাঁও জ্বলাই হিন্দুৱে মুছলমানৰ অপকাৰ কৰে। ফলত লাইলংপাৰা গাঁওত জুই জ্বলে। বৌতাবাসী মানুহ ভয়ত দূৰ-দূৰণীৰ আত্মীয়ৰ ঘৰত আশ্ৰয় ল'বলগীয়া হয়। সেই উত্তপ্ত সময়ছোৱাত এই মানৱ প্ৰেমী ব্যক্তিজনে সকলো সম্প্ৰদায়ৰ মাজত বুজা পৰা কৰি ঠায়ে ঠায়ে শান্তি কমিটি পাতে। ঘৰ, বাৰী পোৰা পৰিয়াল সকললৈ বাইজৰ পৰা চাউল, টকা উঠাই সুহায় আগবঢ়াইছিল।

১৯৯০ চনৰ ২৭ তাৰিখ বৃহস্পতিবাৰ অষ্টমী দুৰ্গা পূজা। তেওঁক ৰাতি-

পুৱাৰে পৰা বৰ ব্যস্ত দেখিছিলোঁ। স্কুলৰ অফিচৰ কামত ৰাতিপুৱাৰে পৰা তেওঁ আছিল। মাজতে ঘৰত আহি চাহ খাই আকৌ স্কুলৰ কামত ব্যস্ত হৈ আছিল। ১ মান বজাত ঘৰত আহে আৰু ভাত খাই অলপ জিৰণি লয়। ১-৩০ মান বজাত চাৰিআলিলৈ যাবলৈ মোৰ পৰা টকা খোজে। চাউল কিনি আনিব বুলি মোৰ পৰা ৫০০.০০ টকা লৈ গৈছিল।

গেলামালৰ দোকানত চাউলৰ কথা কৈ বাতৰি আনিব শৰ্মাৰ দোকান পাইছিল। বাতৰিখন লৈ চকু ফুৰাওঁতেই তেওঁক পিষ্টলেৰে মূৰত গুলিয়ায়। তেওঁৰ থিতাতে মৃত্যু হয়। তেজৰে ৰাঙলী হৈ চিৰদিনৰ বাবে তেওঁ পৰি ৰয়।

বড়ো সাহিত্য সভা, ভাষাজননীৰ বাবে জীৱনৰ আধা সময় ত্যাগৰ মালাধাৰী আছিল—“পিষ্টলৰ গুলি”। মই এজনী অসমীয়া ভাষী ঘৰৰ জীয়ৰী; স্বামী বড়োৰ বাবে মইও সম্পূৰ্ণ বড়ো বোৱাৰী বুলি স্বীকাৰ কৰিছিলোঁ। বড়ো ভাষাজননীৰ বাবে ২৪ বছৰৰ ত্যাগৰ বিনিময়ত মোক প্ৰতিদান দিলে “মোৰ হাতৰ শাখা ভঙা গ'ল, মোৰ শিৰৰ সেন্দূৰ চিৰদিনৰ বাবে মচ গ'ল, মোক বগা সাজ পিন্ধালে। মোৰ সৰু সৰু ল'ৰা ছোৱালী মাওবীয়া হ'ল।

তেওঁ পুৰি পুৰি মৰি গ'ল, কিন্তু বড়ো সাহিত্য ভাষা জননী আজি অমৰ। মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ নামত চৰকাৰে এটি স্মৃতি হ'ল বাকিলে—“Bihu Ram Boro Auditorium” অসম গণ পৰিষদ চৰকাৰৰ মন্ত্ৰী শ্ৰীযুত জয় নাথ শৰ্মাই শ্ৰাদ্ধৰ মিটিংত কয়, বিহু বড়ো জ্বলি জ্বলি মৰি গ'ল কিন্তু বড়ো সমাজক আন্ধাৰৰ পৰা পোহৰ কৰি থৈ গ'ল।”

.....

প্ৰয়াত কৰ্মবীৰ বিহ্বাম বড়োৰ সোঁৱৰণিত

—ৰামদাস বসুমতাৰী
প্ৰাক্তন সভাপতি
বড়ো সাহিত্য সভা

১৯৭১-৭২ চনৰ পৰা ১৯৭৫ চনলৈ আৰু ১৯৭৭-৭৮ চনৰ পৰা একেৰাহে ১৯৮৯ চনলৈ পোন্ধৰ বছৰ কাল নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্বভাৰ বহন কৰি সোঁ দিদিনাখন ২৭-৯-৯০ ইং তাৰিখে আঁততায়ীৰ হাতত নিহত হোৱা প্ৰয়াত বিহ্বাম বড়োৰ সৈতে ১৯৬৫ চনত মহলপুৰত অনুষ্ঠিত হোৱা নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনৰ পৰাই আমাৰ পৰিচয় আৰম্ভ হৈছিল। ১৯৭০ চনত পশ্চিম-বঙ্গৰ জলপাইগুৰি জিলাৰ মহাকাণ্ডাৰ অনুষ্ঠিত একাদশ অধিবেশন পৰ্যন্ত বড়ো ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশৰ আলোচনাৰ মাজেদি এগৰাকী সুশিক্ষিত ব্যক্তি, সু-সাহিত্যিক আৰু অক্লান্ত সনাতনকৰ্মী হিচাপে তেওঁক বুজিবলৈ আমি যথেষ্ট সুযোগ পাইছিলোঁ। ১৯৭১-৭২ চনত উত্তৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ শিমলুগুৰী অধিবেশনত বড়ো সাহিত্য সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণৰ পিছত তেওঁৰ সৈতে আমাৰ সাহচৰ্য আৰু ঘনিষ্ঠত্ব হৈছিল। ১৯৭৪-৭৫ চনত আমি বড়ো সাহিত্য সভাৰ দায়িত্বভাৰ বহন কৰাৰ সময়ত প্ৰয়াত বড়োই উপ-সভাপতি হিচাপে থাকি সভাৰ গুৰুদায়িত্ব পালনত আমাক যিদৰে সহায় কৰিছিল সেয়া আমাৰ মানসপটত চিৰস্মৰণীয়।

গণতান্ত্ৰিক ভাবাদৰ্শৰ প্ৰতি স্বৰ্গীয় বড়োৰ আস্থা বৰ গভীৰ আছিল। ১৯৭৪-৭৫ চনত বড়ো সাহিত্য সভাৰ ৰোমাণ হৰক আন্দোলনৰ শেষ পৰ্যায়ত ন্যস্তস্বার্থ জড়িত ৰাজনৈতিক চক্ৰৰ প্ৰবোচনাত যেতিয়া আমাৰ

স্বচ্ছাসেৱক সকলে অতি উত্তেজিত হৈ পুলিচৰ গুলি বুকুপাতি মৃত্যুৰ প্ৰতিযোগিতাত অৱতীৰ্ণ হৈছিল তেতিয়া তেওঁ বৰ আবেগিক ভাবে বড়ো ভাষাত কেইবাৰমান কথা আমাৰ আগত ব্যক্ত কৰিছিল। কথাখিনিৰ ভাবানুবাদ তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

“সভাপতি ডাঙৰীয়া; আমাৰ আন্দোলন ন্যস্ত স্বার্থজড়িত ৰাজনৈতিক চক্ৰৰ দ্বাৰা বিপথগামী হৈছে। আমাৰ স্বচ্ছাসেৱক সকলে উত্তেজনাৰ বশৱৰ্তী হৈ পুলিচৰ গুলি বুকুপাতি মৰাৰ প্ৰতিযোগিতা আৰম্ভ কৰিছে। এই মৃত্যুলীলা বন্ধ কৰি নতুন গণতান্ত্ৰিক কৌশল অৱলম্বনৰ বাবে আপুনি সম্প্ৰতি আন্দোলন স্থগিত ৰাখক।” তেখেতৰ এই পৰামৰ্শই আমাৰ মন আৰু অন্তৰত গভীৰ বেথাপাত ৰবিছিল। এই উক্তিৰ পৰা বড়োসকলৰ যিকোনো আন্দোলনৰ প্ৰতি তেখেতৰ গণতান্ত্ৰিক মূল্যবোধ যে কিমান গভীৰ আছিল তাক সহজে ঠাৱৰ কৰিব পাৰি।

৩ বড়ো “জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ নিৰ্মাতা প্ৰধান শিক্ষক আছিল। অবিভক্ত অসমৰ প্ৰাক্তন বিধায়ক ও শিক্ষামন্ত্ৰী ৩ জয়ভদ্ৰ হাগজেৰদেৱ ১৯৫৩ চনৰ পৰা একেৰাহে ১৯৬৬ চনলৈ নিখিল বড়ো সাহিত্য সভাৰ সভাপতি আছিল। বড়ো সাহিত্য সভাৰ তেতিয়া সুদৃঢ়কৰণ আৰু ইয়াৰ সংগঠন সম্প্ৰসাৰণৰ দিশত ৩ হাগজেৰদেৱৰো দান অতুলনীয়। সেয়ে সমগ্ৰ বড়োভাষী ৰাইজৰ লগতে ৩ হাগজেৰদেৱৰ প্ৰতি প্ৰয়াত বড়োৰ শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তি আছিল অতীৰ গভীৰ। সেয়ে নিজে আগবঢ়ুৱা হৈ প্ৰতিষ্ঠা কৰা বিদ্যালয়খন তেওঁ ‘জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ’ নামেৰে অভিহিত কৰিছিল। ৩ হাগজেৰদেৱৰ প্ৰতি বড়ো জাতিৰ শ্ৰদ্ধাঞ্জলীৰ নিদৰ্শন স্বৰূপে গুৱাহাটীৰ গণেশগুৰীত “জয়ভদ্ৰ হাগজেৰ মেমোৰিয়েল হল” বন্ধাৰ প্ৰস্তাৱো প্ৰয়াত বিহ্বাম বড়োৰে আছিল। এয়া হ’ল গুণীজনৰ প্ৰতি প্ৰয়াত বড়োৰ অন্তৰত থকা পবিত্ৰ শ্ৰদ্ধা, ভক্তি আৰু সমাদৰৰ উজল দৃষ্টান্ত। এজন শ্ৰদ্ধাবান কৃতী শিক্ষকৰ উপৰিও প্ৰয়াত বড়ো আছিল এগৰাকী বড়োভাষাৰ তহবিল পণ্ডিত আৰু সুসাহিত্যিক। বাছকবানিয়া শব্দ বুটলি, লৈ লিখানিত প্ৰয়োগ কৰা আৰু আৱশ্যকীয় বিজ্ঞান সম্বন্ধত ন-ন শব্দ

সৃষ্টি কৰি ভাৱ গধুৰ বচনাৱলীকো বসময় আক বসনীয় সাজ পিন্ধাই সম্পাদন কৰা কৌশলটো তেওঁৰ আছিল এটা বিশেষ নিজস্ব সাহিত্যিক প্রতিভা। বড়োভাষাৰ লগত ঘনিষ্ঠ মিল থকা ডিমাছা, কক-ববক আদি সমগোত্ৰীয় জনজাতীয় ভাষাৰ শব্দ-প্ৰয়োগ তেওঁৰ বচনাৱলীৰ আন এটা বৈশিষ্ট্য।

সাংগঠনিক কামত অহৰহ ব্যস্ত থাকিও ওদালগুৰিৰ পৰা 'বনজাৰ' কাকত সম্পাদন কৰি বড়ো সাংবাদিকতাৰ অভাৱ পূৰণ কৰিবলৈ ৬ বড়োই অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছিল। বড়ো ভাষা আক সাহিত্য পুণৰ্জীৱিত কৰণত প্ৰয়াত বড়োৰ শাৰীৰিক শ্ৰম আক মানসিকতাৰ দান যিদৰে অতুলনীয় বড়ো সকলৰ পৱিত্ৰ আদি ধৰ্ম 'বাথো'ক বিজ্ঞান সম্মতভাৱে পুনঃ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ লোৱা তেওঁৰ প্ৰয়াসটোৱো আছিল তেনে অতুলনীয়। আশাসুখীয়া প্ৰয়াসৰ ফলশ্ৰুতি হিচাপে তেওঁৰ ৰচিত শাস্ত্ৰীয় গ্ৰন্থ 'গিবি বিথায়' তেওঁৰ কাব্যিক প্ৰতিভা আক পাণ্ডিত্যৰ এক অনৰ নিদৰ্শন দিলাখা (ববক), সুণ্ডাউবী চৰিত্ৰ-হীনা গাভৰু), খুথায় (গেচ), জাংথায় (উজ্জলতা), জাংথায়গিবি (জ্যোতিৰ্দ্দ), গুলুমা (মহাপ্ৰায়), দাবজিথায় (সৃষ্টি), উমিয়া বমিয়া (দুখ-ভুগতি) আদিৰ লেখিয়া মধুৰ আক অৰ্থ বাক্যক শব্দ সম্ভাৱেৰে পৰিপুষ্ট প্ৰয়াত বড়োৰ দ্বাৰা ৰচিত 'গিবি বিথায়'খন 'কীৰ্তন' 'দশম' স্বৰূপে এখন শাস্ত্ৰীয় বড়ো মহাগ্ৰন্থ।

অসমৰ বাহিৰে ভিতৰে ভিন ভিন জনগোষ্ঠীৰ সাহিত্য সভা আক সাহিত্যিক সকলৰ সৈতে যোগাযোগ ৰাখি বড়ো সাহিত্য আক সাহিত্য সভাৰ বিকাশ সাধনৰ বাবে লোৱা তেওঁৰ প্ৰয়াস আক পদক্ষেপবোৰ আছিল সাহিত্যিক বিকাশত সময়ৰ আৱশ্যকতাৰ প্ৰতি থকা তেওঁৰ বাস্তৱ উপলব্ধিৰ অভিব্যক্তি।

একাধাৰে এগৰাকী আদৰ্শ শিক্ষক, বড়ো গদ্যকাব, পদ্যকাব আক শাস্ত্ৰকাব সুসাহিত্যিক, বড়ো ভাষা আক ধৰ্মৰ তত্ত্বজ্ঞানী পণ্ডিত, ওকালত সমাজকৰ্মী আক সংস্কৃতিৰ মহান পূজাৰী বিহ্বাম বড়োৰ আত-তাৰীয়া হাতত হোৱা দুৰ্ভাগ্যজনক অকাল বিয়োগত জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে

আমাৰ সকলোৰে আজি যি ক্ষতি হ'ল সিহে কেতিয়াবা আক পূৰণ হ'ব তাক আশা কৰিব নোৱাৰি।

সৰ্বশেষত প্ৰয়াত বড়োৰ সাহাৰ্ঘতে আমাৰ মনত বৈ থকা এটা স্মৃতিৰ কথা উল্লেখ কৰি আমাৰ লিখনিৰ সামৰিব বিচাৰিছোঁ।

১৯৮১ৰ পৰা ১৯৮৩ চন পৰ্যন্ত আমি বড়ো সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হৈ থকা কালত ৬ বড়োক আমি সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে পাইছিলোঁ। সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে তেওঁৰ চৈতন্য, প্ৰেৰণা, কৰ্ম প্ৰতিভা আক যোগ্যতাৰ কথা সকলোৰে বিদিত। তাক পুনঃ দোহাৰিবৰ প্ৰয়োজন নাই। কেৱল তেখেতৰ বিয়োগৰ পিছত আজি বড়ো সকলৰ চূড়ান্ত ৰাজনৈতিক ভাগ্য বিপৰ্যয়ৰ সময়ত যি কথা বাবে বাবে আমাৰ মনলৈ আহিছে তাকে শেষত দোহাৰিব বিচাৰিছোঁ। সাধাৰণ সম্পাদক ৬ বিহ্বাম বড়ো, সভাৰ তৎকালীন কোষাধ্যক্ষ শ্ৰীধানেশ্বৰ বড়ো আক আমি তিনিও লগ লাগি বড়ো সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয়ৰ পৰা প্ৰকাশ কৰা প্ৰচাৰ পত্ৰ আদিত বড়োজাতিৰ বাবে এটা শ্লোগান ব্যৱহাৰ কৰাৰ কথা গুৱাহাটীৰ ট্ৰাইবেল বেঞ্চ হাউচত বহি এদিন চিন্তা কৰিছিলোঁ। পৰম্পৰাগতভাৱে আমাৰ জনসমাজত চলি থকা এটা শ্লোগানৰ পৰামৰ্শ দাঙি ধৰিছিল কোষাধ্যক্ষ শ্ৰীধানেশ্বৰ বড়োৱে আক সেয়া আছিল—"United we stand, divided we fall" কোষাধ্যক্ষ বড়োৰ পৰামৰ্শটোৰ অনুমোদন প্ৰয়াত বড়োৰ পৰা বিচৰাত তেখেতে বেঞ্চ হাউচৰ ড্ৰেছিং আইনাখনৰ আগত থিয় হৈ মূৰ ফীয়াই থকা অৱস্থাতে তপৰাই উত্তৰ দিছিল—"Yes, yes, that is the most appropriate slogan for the Bodo race. If the Bodos are united they will stand and if they are divided they will fall" শ্লোগানটো বড়ো ভাষাত অনুবাদ কৰি তেতিয়াৰ পৰা বড়ো সাহিত্য সভাৰ প্ৰচাৰ পত্ৰ আদিত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল এই বুলি—"খোসেবা জাং থাংগান, গাওশ্ৰাবা জাং বৈগান।" অৰ্থাৎ ঐক্যবদ্ধ হ'লে আমি তৰিম, বিভক্ত হ'লে মৰিম।

প্ৰয়াত বিহ্বাম বড়ো আজি আক আমাৰ মাজত নাই।

টিবকালৰ বাবে আততায়ীৰ আঘাতত তেওঁ আমাৰ পৰা আঁতৰি যোৱাৰ পিছত বড়োজাতিৰ বাবে তেওঁ অনুমোদন কৰি যোৱা শ্লোগান-টোৰ ওপৰত গুৰু দি জাতি, ধৰ্ম, নিৰ্বিশেষে আমি আটায়ে লগ লাগি ৰাজনৈতিক কাৰণত সম্প্ৰতি বড়ো সকলৰ মাজত উত্তৰ হোৱা আত্মবিভেদৰ যদি অন্ত পেলাব পাৰোঁ তেতিয়াহে প্ৰয়াত বড়োৰ বিদেহী আত্মাৰ শান্তিৰ বাবে ভগৱানৰ ওচৰত জনোৱা আমাৰ সমূহীয়া প্ৰাৰ্থনা সাৰ্থক হ'ব।

৭ বড়োৰ বিদেহী আত্মাৰ শান্তি কামনাৰে।

★★★

বড়ো জাতিৰ মহান সন্তান

বিহ্বাম বড়োৰ পৱিত্ৰ স্মৃতিত

—খুদিৰাম কছাৰী

সদৌ অসম জনজাতি ছাত্ৰ সন্থাৰ গতিবিধি বৰ লেহেম। তাকে দেখি গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বড়ো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী মিলি বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ Students' Welfare Home ত সদৌ অসম বড়ো কছাৰী ছাত্ৰ সংগঠন গঢ়ি তোলা হ'ল। এইটো এটা অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান বুলি ক'ব পৰা যায়; কিয়নো তাৰ পৰৱৰ্তী কৰ্ম পদ্ধতিয়ে সমূহ ভৈয়াম জনজাতিৰ যুৱ-মানসৰ দিক নিৰ্ণয় কৰা হৈছিল।

অসমৰ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ আদিম জনগোষ্ঠীৰ পূৰ্ণ বিকাশৰ বাবে যি পদ্ধতিৰে আত্ম প্ৰচেষ্টাৰ প্ৰয়োজন সেয়া সদৌ অসম জনজাতি ছাত্ৰ সংগঠনৰ দ্বাৰা নহয়, সেইহেতুকে নিৰ্দিষ্ট জনগোষ্ঠীয়ে একাত্মক পদ্ধতিৰে আত্ম প্ৰতিষ্ঠা কৰা বাঞ্ছনীয়। সেইয়া আছিল গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বড়ো কছাৰী ছাত্ৰ সংগঠন প্ৰতিষ্ঠাৰ মূল উদ্দেশ্য।

১৯৬৭ চনৰ মাঘ-ফাগুনৰ বতৰ। সেই সময়ৰেই এটি শুভক্ষণত অবিভক্ত দৰং জিলাৰ বোঁতা আৰু দলগাঁৱৰ মধ্যস্থ স্থল লাইলাং-পাৰা গাঁৱত আয়োজন কৰা হৈছিল সদৌ বড়ো-কছাৰী ছাত্ৰ সন্মিলন, নাত্ৰ এদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে। এই অনুষ্ঠানত আমন্ত্ৰিত ব্যক্তি সকলৰ ভিতৰত আছিল ভবেন নাৰ্জী, হিৰালাল পাটোৱাৰী, অধ্যাপক ধানেশ্বৰ বড়ো ইত্যাদি। যিমানদূৰ মনত পৰে উদ্যোক্তা সকলৰ ভিতৰত আছিল—মৰমৰ দলেখৰ বড়ো, বেগুখৰ বড়ো আৰু বামেশ্বৰ বড়ো।

গতানুগতিকভাৱে সভাৰ কাম আৰম্ভ হ'ল, নিৰ্দিষ্ট বক্তাৰ পাল পৰিল। বিষয় আছিল ইতিহাস সম্পৰ্কীয় বানৰজা আৰু নৰকানুৰ সম্পৰ্কে। দায়িত্বত থকা ব্যক্তিজনে বৃহৎ বৃহৎ আকাৰৰ কেইবাখনো পুথি হাত বুকুছা বান্ধি লৈ বক্তৃতা মঞ্চৰ টেবুলৰ সন্মুখত থিয়

হ'লহি। মানুহজনৰ চেহেৰা হতঙা ক'লা মাগুৰ বৰণীয়া স্বাস্থ্য নিপো-
টল। আৰম্ভণিতেই তেওঁ সকলোকে বিনম্ৰ নমস্কাৰ জনালে। তাৰ
পিছত নিজৰ বিষয়বস্তুৰ ওপৰত বক্তৃতা মালা সব, সবকৈ তেজস্বী
ভাষাৰে কেতিয়াবা অসমীয়া কেতিয়াবা ইংৰাজীত অনৰ্গল হিচাবে সম্পূৰ্ণ
তথ্যপাতিবে দাঙি ধৰিছিল। অসমৰ অনাৰ্য আৰু আৰ্য সকলৰ
বিশেষত্বৰ কাহিনী। মানুহজনৰ বক্তৃতা ভঙ্গিমা আৰু সমৃদ্ধ তথ্য-
পাতিবোৰ শুনি সভাস্থল অদাৰ, নিজম আৰু আগ্ৰহ হৈ পৰিছিল।
সেইজন মানুহেই আছিল ৬ বিহ্বাম বড়ো। প্ৰতিপাত জনাওঁ শতাব্দ
তোমাৰ পবিত্ৰ আত্মাৰ প্ৰতি।

সেইজন মানুহকেই মই পুনৰবাৰ ভগ পোতাৰ সৌভাগ্য ঘটিছিল
১৯৬৮ চনত দুখনৈত বহা সদৌ বড়ো সাহিত্য সভাৰ পূৰ্ণাঙ্গ অধি-
বেশনত। প্ৰতিনিধিমূলক সভাবোৰত তেওঁ অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল।
প্ৰতিনিধি সভাৰ বিষয়বস্তু আছিল—কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি গঠন। ময়ো
গোহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ প্ৰতিনিধি হিচাবে কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ
সদস্য হিচাবে বিনা বাক্ বিতন্দ্ৰাবে স্থান লাভ কৰাৰ পৰম সৌভাগ্য
ঘটিছিল। প্ৰত্যেকখনি জিলাৰ পৰা (মহকুমা) নিৰ্দিষ্ট সংখ্যাৰ সভ্য
সেই জিলাৰ প্ৰতিনিধিৰ পৰা নাম প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰাৰ দায়িত্ব পৰিল।
এটা সময়ত মঙ্গলদৈ জিলাৰ পাল পৰিল। তৎমূহুৰ্ত্তেই এজন উল্লে-
খনীয় বাক প্ৰৱণ ব্যক্তি শ্ৰীযুত মঙ্গলচণ্ডী ব্ৰহ্মই প্ৰস্তাৱ কৰিলে “বিহ্বাম
বড়ো; মোৰ মঙ্গলদৈ জিলা বড়ো সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক এখেতক
কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্য হিচাবে গ্ৰহণ কৰিলে আমাৰ বড়ো
সাহিত্য সভাৰ আৰু সমূহ জাতিৰ মঙ্গল হ'ব। সেইবাবে তেওঁৰ
নাম মই প্ৰস্তাৱ কৰিলো।” লগে লগে জাউৰিয়ে জাউৰিয়ে হাত
চাপৰি পৰিছিল। উল্লেখনীয় যে সেই প্ৰথম সভাতেই সহবাৰী
সম্পাদক হিচাবে নিৰ্বাচিত হ'ল।

সেই সময়ৰ পৰাই মই তেওঁৰ লগত কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ
সদস্য হিচাবে কাম কৰাৰ সৌভাগ্য ঘটিছিল। মাজতে এটা নিৰ্দিষ্ট
কালছোৱাত শ্ৰীযুত যোগেন্দ্ৰ কুমাৰ বসু-তাৰী সভাপতি আৰু মই
উপ-সভাপতি আছিলোঁ আৰু তেখেত সম্পাদক হৈ আছিল। ★

ফেৰেদা দাও

—বনশ্ৰী ডবজি

হিৰন্ময়েন পাত্ৰেন সত্যসাপিহিতং মুখম,
তৎ ত্বং পুষ্পপাবুণ সত্যধৰ্মায় দৃষ্টায়ৈ ॥

উপনিষদত ভক্তই এইদৰে সূৰ্যক আৰাধনা কৰি আহ্বান কৰিছে।
হে পুষ্প (সূৰ্য) তোমাৰ জ্যোতিমণ্ডল সোণৰ আৱৰণেৰে ঢাকি ৰাখিছা।
উন্মত্ত কৰি ভক্তক সত্য-ধৰ্মৰ পথ দেখুৱা। আমি আজি ঘিজনৰ আলোচনা
কৰিবলৈ ওলাইছো তেওঁ আমাৰ বহু নিলগত। তথাপিও তেখেতে জীৱিত
কালত এই সমাজৰ কাৰণে যি অসাধ্য সাধন কৰি গ'ল তাক আমি
শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰোঁ।

মানুহ মৰণশীল হ'লেও তেওঁৰ কৰ্মই তেওঁক অমৰ কৰি ৰাখে।
সেয়ে স্বৰ্গীয় বিহ্বাম বড়োৰ আজি মৃত্যু দিনত ক্ষুদ্ৰ প্ৰৱন্ধেৰে গভীৰ শ্ৰদ্ধাত
মূৰ নত কৰিছোঁ। মৃত্যু হোৱা হ'লে আমাৰ ক্ষোভ নাথাকিল হয়।
কিন্তু তেখেতক যি পন্থাৰে নিঃশেষ কৰি দিয়া হ'ল সি অমানৱীয়। এনে
হুকুমৰ প্ৰতি আমাৰ ঘৃণা হয়। যুগে যুগে মহাত্মাসকলৰ এনে চৰম
পৰিণতি হয়। কিন্তু কিয়? ভগবান যীচুৱে, মহাত্মা গান্ধীয়ে, আব্ৰাহাম
লিংকনে, মাৰ্টিন লুথাৰ কিঙে কি সমাজৰ অহিত চিন্তিছিল? আততায়ীৰ
আচৰণতে আমাৰ সন্দেহ হয়। ৬ বিহ্বাম বড়োৰ জন্ম বা মৃত্যু তাৰিখেই
আচল কথা নহয়। তেখেতৰ সমাজৰ প্ৰতি যি অৱদান সামাজিক মানৱীয়
দায়বদ্ধতাৰ প্ৰতি যি অনুৰাগ সঞ্চিত মহত্ব সিহে অনুজ সকলৰ অনুকণীয়।
আমি তেখেতৰ অপূৰণীয় কামখিনি সম্পূৰ্ণ কৰিলেহে প্ৰকৃততে তেখেতক
শ্ৰদ্ধা জনোৱা হ'ব।

শ্ৰদ্ধেয় বড়ো ডাঙৰীয়া মোৰ অনুজ হ'লেও তেখেত মোৰ পৰম হিতৈষী আৰু অন্তৰঙ্গ বন্ধু। বহু সময়ত আমাৰ বিতৰ্ক হৈছিল যদিও তেখেতৰ অগাধ পাণ্ডিত্যক স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব। আমি ছয়ো মঙ্গোলীয় মানুহ যেতিয়া ইজনে সিজনৰ প্ৰতি আন্তৰিক টান থকাতো স্বাভাৱিক। তেখেত বড়ো ভাষা সাহিত্যত অগাধ পণ্ডিত এনে নহয়। অসমীয়া, বঙালী, বড়ো, তাই, মিচিং সাহিত্য বুৰঞ্জী তেখেতে খৰচি মাৰি পঢ়িছেও আৰু ভাষাগত বুৎপত্তি সঞ্চয় কৰিছিল। যিকোনো ভাষাৰ এখন কিতাপ লগত আছিল। বড়ো ভাষাৰ অগাধ পণ্ডিত হোৱাৰ ইয়ো এটা মূল কাৰণ। কাৰণ অন্য ভাষা সাহিত্যৰ ভালখিনি সংগ্ৰহ কৰি নিজৰ ভাষাক চহকী কৰা পন্থা পৃথিৱীত বিৰল নহয়। ইংৰাজীৰো এনেকৈয়ে উদ্ভৱ হৈছিল। অসমত তাইসকলে যেতিয়া বুৰঞ্জী লিখিছিল তেতিয়া ভাৰততে কিয়, ইউৰোপতো লিখা নাছিল। তেখেতক সকলো সাহিত্য সভালৈ নিমন্ত্ৰণ কৰে। যায়ও। নিখুঁত ভাষণ দিয়ে। বঙ্গাইগাওঁ সাহিত্য সভাত দিয়া তাৰে কিছু অংশ আপোনালোকৰ জ্ঞাতাৰ্থে তুলি দিয়াৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলোঁ।

ভাষণ প্ৰসঙ্গত কৈছিল—“এসমৰ বৰ্ণন্য ভাষা সংস্কৃতিৰ ঐতিহাসিক সমল বাজি এইদৰে ভুলুঙিত হোৱাটো আমি কামনা নকৰোঁ। এই সকলো বোৰ লুইতৰ বুকুত উত্তুৱাই দি আমি লাওলোৱা হ'ব নোখোজোঁ। বৰঞ্চ আমি আমাৰ বাবেবৰণীয়া স্বকীয় ভাষা-সংস্কৃতিৰ বৈচিত্ৰময় স্ককীয়া সহাবে লুইতৰ চাপৰি বিধৌত কৰি কঁহুৱা ফুলাৰ খোজোঁ। সেয়ে আমি উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ ইণ্ডো-মঙ্গোলীয় জনগোষ্ঠীয়ে আমাৰ মাতৃভূমি অসমত স্বকীয় ভাষা সংস্কৃতিৰে জীয়াই ৰাখিবলৈ সংকল্পবদ্ধ। বড়ো সাহিত্য সভা, মিচিং আগম কাং, পূৰ্বাঞ্চলীয় তাই সাহিত্য সভা, বাভা সাহিত্য সভাৰ ভাষা সাহিত্যৰ অনুষ্ঠান জন্ম দি সিবিলাকৰ পতাকাৰ তলত দৃহচিত্তে সমবেত হৈছোঁ।”

আমি আৰ্থিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক দিশত অৱহেলিত আৰু প্ৰবঞ্চিত। আমাক দললৈ বিচাৰে দল টানিবলৈহে। মাগুৰ, কাৱৈ ভগাবৰ সময়ত আমি হৈ পৰো অপূৰ্ণ। সাগৰ মন্থনত বাসুকীৰ ফনাত ধৰিবলৈ

আমাক লাগে। অমৃত বৰ্তনত আমালৈ নুকুলাই। স্বৰাজ আন্দোলন, অসমীয়া ভাষা আন্দোলনত আমি আছিলোঁ পৰম অনুগত যোদ্ধা। যুদ্ধান্তৰত আমি কি পালোঁ কি হেৰালোঁ আপোনালোকেই তাৰ সাক্ষী। আমাৰ অগ্ৰজ সকলেই যেতিয়া আমাক প্ৰবঞ্চনা কৰিলে সেই দুখ ক'ত ৰাখিম।

পূৰ্বাঞ্চলীয় তাই সাহিত্য সভা ২৩, ২৪ আৰু ২৫ চেপ্তেম্বৰ ১৯৮৩ খেৰাজী অধিবেশনলৈ তেখেতলৈ বিশিষ্ট অতিথি হিচাবে শৰাই আগবঢ়াইছিল। সেই সভাত আমি ছয়ো যোগ দিছিলোঁ। মই বক্তা নহয়। শ্ৰোতাহে। ভাষণত তেখেতে অন্য ভাষা-ভাষীক হীন ভাবে নলৈ শ্ৰদ্ধা প্ৰদৰ্শন কৰাতো তেখেতৰ নিৰ্মল চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য। খেতিয়কেহে শ্ৰমৰ মৰ্যদা বুজে। সেইদিনা তেখেতে ভাষণ প্ৰসঙ্গত কৈছিল—“আমি অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰগছৰ তলত বড়ো, মিচিং, তাই, বাভা সাহিত্য পোখা মোকোলাইছেহি। ধুমুহা বতাহ, বৰষুণৰ পৰা আমাক ৰক্ষা কৰক। আমাৰ এয়ে বাঞ্চা। আমাক সাৰ পানী, উন্মুক্ত ব'দ-বতাহৰ বেঙণিৰে আঠুলোৱাৰ পৰা খোজ কাঢ়ি দৌৰিব পৰা কৰক। আমাক মাহী আইব চুমা নেলাগে। মাতৃত্বৰ আপত্য স্নেহৰ আশ্বাদ দিয়ক। সহযোগিতাৰ হাত আগবঢ়াই দিয়ক। আপোনালোকৰ আশ্ৰয়তে আমি উজায় যাও।

মানৱতাৰ প্ৰতি অন্তৰত গভীৰ ভালপোৱা, আন্তৰিকতা নাথাকিলে এনে সহজ ভাষাৰে কোনেও ক'ব নোৱাৰে বুলি মোৰ বিশ্বাস। এই কথাখিনি অসমীয়া ভাষা সাহিত্যক লৈয়ে যে কৈছে এইটোও ধুকপ।

আগতে ওদালগুৰিৰ যাতায়াত ব্যৱস্থা একেবাৰে শোচনীয় আছিল। পুৱা ওলোৱা গধূলি সোমোৱা। মই বেচিভাগ অফিচৰ কামত বোতা হৈ বাহিৰলৈ যাব লগা হয়। সোনকালে আহিলে বোতাত খাপ পাতিব লাগে। তেতিয়া ৩০ বড়োদেৱৰ ঘৰেই গতি। কিতাপ পত্ৰ পঢ়িবলৈ পোৱা যায়। লগ নেপালেও তেখেতৰ পৰিবাৰে চাহ নোখোৱাকৈ কেতিয়াও আহিবলৈ নিদিয়। নিজৰ ককাই-ভাইয়ে এনে আদৰ পায়নে সন্দেহ। এদিন সোনকালে ঘূৰি তেখেতক লগ পাই বহিলোঁ। তেখেত কিবা লেখাত ব্যস্ত। চাহ অহাৰ লগে লগে মোৰ ফালে ঘূৰি আবন্ত কৰিলে—

“আপোনালোকৰ অসম বুৰঞ্জী বিলাক তাই ভাষাৰ পৰা ভাঙি কৰোঁতে আহোম ইন্দ্ৰৰ ঔৰসত হোৱা, অসমান ঠাইৰ পৰা অসম হোৱা সঁচানে?”

মোৰ অসম বুৰঞ্জীৰ গভীৰ অধ্যয়ন নাই। তথাপি ক’লো—তাই সকলৰ বুৰঞ্জী লিখাটো এটা ৰাজকীয় অনুষ্ঠান। চীনত থাকোঁতেই তেওঁলোকে এই অভ্যাস কৰিছিল। ভুলকৈ লিখিলে তাক দাহ কৰা হৈছিল। কৰ্ণবিউছিয়াচ আৰু তেখেতৰ ৬৩০ জন অনুগামীক এই অপৰাধত পোৰা হৈছিল। অসমতো বকতিয়াৰ ঘৰৰ কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাই এনে কৰিছিল। এতিয়া বজা নাই যেতিয়া আমি মাতিলে আমাকহে দাহ কৰিব।

তেখেতে মূৰটো লাহে লাহে লবাই চুলিখিনি কপালৰ পৰা আতাই নিৰ্মল হাঁহি বিৰিঙাই ক’লে—“আৰু অসম।”

মোক যেতিয়া তেওঁৰ নাগপাশত সুমুৱালে মই এটা উত্তৰ দিব লাগিবই। তাকো যথা-যথ সত্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰা হ’ব লাগিব। ক’লো: “আহাম বড়ো সকলৰ উপাসা দেৱতা। আলহীকো বড়ো-কছাৰী সকলে ঈশ্বৰ জ্ঞান কৰে। তাই সকল কামৰূপলৈ আহি সৌম্যৰত প্ৰথমতে বৰহী (বড়ো), খামট, নবা চিকৌ, আইতন, কাঁকি-য়াল সকলকহে পাইছিল। এই সকলৰ ভিতৰত বড়ো সকলৰ সংখ্যা বেছি আৰু সমতল অঞ্চলতহে বসবাস কৰিছিল। চুকায়া ৰাজনীতিত চতুৰ আছিল বুলি তেওঁৰ শাসনৰ পৰাই বুজিব পাৰি। তেখেতে দেখিলে, বড়ো সকলৰ লগত সহযোগিতাৰ আশ্ৰয় বিচাৰিলে আলহী হিচাবে। সেইহেতু তেওঁলোকক বড়ো সকলে আহাম বুলিলে আৰু বৈবাহিক সূত্ৰে একে হৈ পৰিল। আহাম সকলে শাসন কৰা অঞ্চলকে আহাম আৰু পৰ্যায়ক্ৰমে অসম হোৱাটোহে স্বাভাৱিক। তাই সকলো এই আপাহতে আহোমলৈ প্ৰমোচন পালে।

আনহাতে তাই সকলৰ ভাষা কোনেও বুজুে। প্ৰশাসনৰ কাৰণেই তেওঁলোকক এটা সমূহীয়া ভাষাৰ প্ৰয়োজন। সেইহেতুকে আঞ্চলিক সকলো ভাষাৰ পৰা শব্দ আহৰণ কৰি তাই শব্দও যোগ কৰি ৰাজকীয় ভাষাৰ এটা ৰূপ দিলে। অসমীয়াত বড়ো ভাষাৰ

শব্দ প্ৰাচুৰ্যই বেছি বুলিব পাৰি। আহাম, অসমৰ পৰাই অসমীয়া ভাষা বুলিব পাৰি। ভাৰতৰ প্ৰথম অভিধান সংস্কৃতত “অমৰকোষ।” তাৰ পাছতেই তাই সকলে কৰা “বৰঅম্ৰ” আৰু “লতি অম্ৰ”। অসমৰ তাই ভাষাত অম্ৰ মানে শব্দ ভাঙাৰ।

বড়োদেৱৰ মূৰটো অলপ অলপকৈ লৰি বাওঁফালে হালি যোৱাত মই অকাত্য প্ৰমাণ পালো যে তেখেতৰ কথাখিনি মনঃপুত হৈছে। ক’লে “এইবিলাক আপুনি ক’ৰ পৰা পাওলিলে।” সত্যৰ অপলাপ হ’লে খেছাৰত ভৰিব লাগিব—বুলি তেখেতে ঢেকঢেকাই হাঁহি চিঞৰিলে। “হেৰা তামোল লৈ আহা।” শ্ৰীমতী হংস গামীনি প্ৰৱেশ কৰিলে।

পখীসৰ উৰয় পখা অনুসাৰে। আমাৰ বড়ো, তাই, মিচিং, ৰাভা সাহিত্যৰ ভাষা চালুকীয়া। ডেউকাৰ যোৰ যিমান সিমানহে উৰিব পাৰি। যেতিয়ালৈকে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য পুৰঠ, টনকিহাল নহয় আমাক আলম আৰু আশ্ৰয় লাগিবই বুলি তেখেতে ভাবে। বড়ো ভাষাৰ স্বকীয় ৰূপ লোৱাত তেখেতে যি অক্লান্ত, পৰিশ্ৰম, নিষ্ঠা, ঐক্যাত্মিক স্পৃহা আৰু অবিহণা তাক মই বহু দিনৰ পৰা লক্ষ্য কৰিছিলোঁ। তেখেতে কেতিয়াও শাস্তিৰে খোৱা, শোৱা, কোৱা দেখা নাই। কলুৰ দৰে অন্তৰত বড়ো ভাষাৰ প্ৰতি সমান্তৰালভাৱে এটি চিন্তা ভাৱ প্ৰবাহিত হৈছিল কাৰণে কেতিয়াও শাস্তিৰে ব’ব নোৱাৰিছিল। ইমান ব্যস্ততাৰ মাজতো সকলো সভা-সমিতিত যোগ দিছিল আৰু ভাষণ বিলাক বিষয় অনুযায়ী খাপখোৱা আৰু সাৱলীল। বহুত বক্তাই স্থান কাল পাহৰি যায়। এনে ক্ষেত্ৰত তেখেত একমেৰে দ্বিতীয়।

ওদালগুৰিত বড়ো সাহিত্য সভা হওঁতে তেখেতৰ পৰিকল্পনা মতে অবড়ো সকলকো সৰু হ’লেও একোটা পদ যাচিছিল যাতে প্ৰত্যেকই বড়ো ভাষাক মৰ্যদাৰ চকুৰে চায়। তেখেতৰ বিশ্বাস যি কোনো অনুষ্ঠান জীয়াই থাকিবলৈ হ’লে ওচৰ চুবুৰীয়াৰ সদিচ্ছা, সন্মতি, আত্মিকতাৰ একান্ত প্ৰয়োজন। “এলায়ে দেখিবা যাক শত্ৰু নেভাবিবা

তাক” বড়োদেৱে হাৰে হিমজুৰে মানি চলিছিল কাৰণে অন্যান্য ভাষা-ভাষী লোকে শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰে। সেই সভালৈ তাই সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক চাও পুষ্প গগৈ বিনিষ্ট অতিথি হিচাবে আহিছিল। ৩ বিহু বড়োদেৱে মোক একাধৰীয়া কৈ মাতি নি ক’লে—“শ্ৰদ্ধেয় গগৈ দেৱক আপোনাৰ তত্ত্ববানত এৰিবলৈ পায় মই নিচিন্ত হ’লোঁ। ওদালগুৰিৰ বড়ো সাহিত্য সভাৰ সন্মান নিশ্চয় অটুত থাকিব।” তেখেতৰ প্ৰত্যেক নিমন্ত্ৰিত আলহীৰ প্ৰতি এনে নিষ্ঠা দেখি মই অতিভূত হৈছিলোঁ। তেখেতক অকালত হেৰুৱাব বেদনা বাক মই ক’ত ৰাখিম? “আ নো ভদ্রা কৃতবে যন্তঃ বিশ্বতঃ।” বিশ্বৰ সকলো দিশৰ পৰা আমালৈ শান্তিৰ ধাৰা বোৱক প্ৰভু! মোৰ এয়ে প্ৰাৰ্থনা।

আগতে ওদালগুৰিৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ মাত্ৰ এখন ট্ৰেনচপট গাড়ী। দৈফাঙত শ্ৰদ্ধেয় লৰেক ইংতি ডাঙৰীয়া উঠিছে। আসন ময়ে ওদালগুৰিৰ পৰা বিজাৰ্ভ কৰি নিছিলোঁ। তেখেত আগতে মোৰ অগ্ৰজ অফিচাৰ। আহিছিল আমাৰ জোনাকী বাইদেউৰ তালৈ। আমাৰ লোকে “মাদাৰ টেৰেছ।” ইংতি চাহাববো বায়েক। বৌতাত বাছ বাথোতে ছবমুৰকৈ মানুহ উঠিছে নামিছে। বড়ো ডাঙৰীয়াক দেখি মোৰ ওচৰৰ পৰা নামি যোৱা জনৰ আসনখন ৰাখিলোঁ। আমি জামি বড়োদেৱ উঠিল কিন্তু আসন নাই। মোৰ চকুৰে চকুৰে পৰাত তেখেতক টিপতে মাতিলোঁ। কাষতে বহি কটাক্ষ হানিলে—“জ্ঞানী হ’লে শত্ৰুও ভাল।” মেঘনাদৰ শক্তিশেল যে মোলৈকে বুজি গোনাম’হৰ দৰে ফেঁপেৰি পাতি ধৰিলোঁ।

মই মনতে আঘাট পোৱা বুলি ভাবি নম্ৰভাৱে ক’লে—বৌতাত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে সত্ৰ পাতিছিল। তাৰ পাছত গাজোমখাত। আপুনি নিশ্চয় শ্ৰদ্ধেয় মহেশ্বৰ নেওগৰ “শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ” পঢ়িছে। নাই পঢ়া যদি পঢ়িব। সেই পৱিত্ৰ বৌতাত মই থাকোঁ। মোৰ ওপৰত থং কৰিলে “বুমেবাং” হৈ আপোনাকহে আঘাট হানিব।” মই তেখেতৰ হৃদয়তাত একেবাৰে মাটিত মিলি যোৱা যেন পালোঁ। অধ্যয়ন পুষ্ট মানুহৰ লগত কথা পতাৰ আমেজেই বেলেগ। তথাপি

মই পৃষ্ঠভঙ্গ নিদি অন্যকালৰ পৰা আক্ৰমণ কৰিলোঁ। তেতিয়াহ’লে শঙ্কৰদেৱৰ বৰ্ণমালা এৰি কিয় দেৱনাগেৰী ল’লে। ই পৰোক্ষভাৱে অনুজ বংশধৰৰ ভৱিষ্যত ছন্দিহান। বৰঞ্চ বোমান লিপিয়েই ভাল আছিল। অনুজ সকলৰ কথা এই কাৰণেই কৈছোঁ তেওঁলোকে অসমীয়া নিশিকিলেও সকলোৱে ক’ব পাৰে। গাঁৱত যি এজনে পঢ়া পাৰে তেওঁলোকেটো দেৱনাগেৰী বৰ্ণমালাৰ লগত পৰিচয় নাই হেতু ল’ৰা-ছোৱালীক একো সহায় কৰিব নোৱাৰিব।

আনহাতে চাওক, বঙালী লিপিব লগত আমাৰ মিল হোৱাৰ কাৰণে ভাল বঙালী কিতাপ আমি পঢ়োঁ। আপুনিও পঢ়ে। যিহেতু অসমীয়াত খুব ভাল কিতাপ পৰ্যাপ্ত নহয়। ই আমাৰ প্ৰকাৰতৰে নজনাক জনাব সুবিধা কৰি দিছে। এতিয়া দেখিছোঁ উঠি অহা চামে খবৰ কাগজখনকে পঢ়িব নোৱাৰিব। পঢ়িব পাৰিলেও ভাষা লুৰ্জিব। এনে এটা পৰিস্থিতি জানো ভৱিষ্যতে দেখা নিদিব। অধ্যয়ন পুষ্ট নহ’লে জানো আমাৰ বংশধৰে আমাৰ লগত ফেৰ মাৰিব পাৰিব?

শ্ৰদ্ধেয় বড়ো ডাঙৰীয়াই কপালৰ চুলি কেইদাল আতৰাই মোৰ কালে শিশু সুলভ চাৱনিৰে পিঠিত হাত থৈ ক’লে—বন্ধু এইবিলাক আলোচনা ইয়াত অবান্তৰ। তথাপিও কওঁ—আমি এই বিষয়ে সভাত আলোচনা নকৰা নহয়। আমাৰো তেনে এটা পৰিস্থিতি হ’ব বুলি সমাজত বহুবাৰ উত্থাপন কৰিছিলোঁ। মোৰ ইচ্ছাই সকলো কথা নহয়। সেই সময়ত Public Sentiment টো অসমীয়া ভাষাৰ আৰু লিপিব প্ৰতি এটা অহেতুক ক্ৰোধ খকা কাৰণে এনে হ’ল। সেই দোষে আমাক চুলেও আমাৰ উপায় নাছিল। বুৰঞ্জীয়ে ইয়াৰ উত্তৰ দিব।

আমাৰ থকাখুন্দাখন দেখি মাননীয় ইংতি ডাঙৰীয়াই সহ্য কৰিব নোৱাৰি মাত দিলে—হেৰা, ঘোৰাখোৱা আহোম, লেটাখোৱা কছাৰীৰ লগত কি পাব পাৰা। ময়ো তোমালোকৰ মধ্যস্থতাকাৰী হ’ব নোৱাৰোঁ। তথাপি কওঁ সন্মিল-মিলেইহে আচল কথা। এৰাধৰাৰ মাজত থাকিলে সকলো শান্তিৰে বতিব পাৰিব। Sentiment is detrimental for a Society. সমাজ বৰ্তী থাকে আন্তৰিকতাতহে। বুজিছা। ইতিমধ্যে

গাড়ী আহি মোৰ গন্তব্যস্থান দলগাঁও পোৱাত প্ৰতি নমস্কাৰ বিনিময় কৰি নামি গ'লোঁ।

স্বৰ্গীয় বড়ো ডাঙৰীয়াৰ বড়ো ভাষাৰ একান্ত সেৱক, সাধক আৰু বৰ্তমান মানদণ্ডলৈ ভাষাক অনা পিতৃ পুৰুষ বুলিব পাৰি। কোনো ৰাজনৈতিক মতবাদত তেখেত সাঙোৰ খাব নুখুজিছিল। একান্ত ভক্তক কোনো নামঘৰ নেলাগে। অন্তৰৰ ফুলিঙ্গই তেখেতৰ দৃষ্টা। ৰাজনৈতিক মতবাদৰ প্ৰতি অনিহাই তেওঁ কাল হ'ল বুলিব পাৰি। ৰাজনৈতিক শক্তি লাগে। সাহিত্যিক সমাজসেৱীক লাগে সহযোগিতা। সমাজৰ নিম্ন শ্ৰেণীক বঞ্চনাৰ পৰা মুক্তি পাবলৈ। মুক্ত বতাহ ল'বলৈ। নতুন পথ-নিৰ্দেশ দিবলৈ। আমি ভাবো তেখেতৰ গতি কেতিয়াও ভুল পথ নহয়। যিসকলে ভুল বুলি ভাবি তেখেতক এই পৃথিৱীৰ পৰা মুচি দিলে, বুৰঞ্জী সাক্ষী হৈ ৰ'ব।

মনৰ ক্ষোভত দুঃখত তেখেত নিহত হোৱা চাবলৈ মই সাহস গোটাৰ পৰা নাছিলোঁ। আনহাতে, তেখেতৰ পৰিবাৰ, এমাডিমা সন্তানক মই নগন্য বন্ধু এজন হৈ কি বুলি শাস্তনা দিম। তাতোকৈ ডাঙৰ কথা তেতিয়া পৰিস্থিতি উত্তপ্ত। দলং-বাস্তা সকলো শেষ। কোনো যান-বাহনৰ আহ যাহ নাই। আৰু শুনিবলৈ পালো তেখেতে যি লিখনিৰাজী অক্লান্ত পৰিশ্ৰমেৰে সঞ্চয় কৰিছিল তাকো দাহ কৰা হ'ল। এনে চৰম দুৰ্যোগতেই থাকেপেটিয়া হৈ শ্ৰীযুত ৰামেশ্বৰ বড়োৰ লগত গৈ তেখেতৰ পুখুৰী পাৰত অন্ধাৰৰ যি ৰূপ দেখিলো মোৰ অন্তৰ আৰু ক'লা পৰি গ'ল। তেখেতৰ সেই শিশু সুলভ সন্মোহনী মুখলৈ মোৰ কল্পনা কৰিবলৈ সাহস হেৰাই গ'ল। এচাতি কাল বতাহে তেখেতক উৰাই নিলেও আমাৰ অন্তৰত তেখেত চিৰ প্ৰৱাহমান ফল্গু নিবন্তৰে বৈ আছে।

প্ৰভু যীচুক যেতিয়া তেওঁৰে লগৰীয়াই ক্ৰছবিদ্ধ কৰিছিল তেও মাত্ৰ বিৰ-বিৰ্কৈ উচ্ছাৰণ কৰিছিল—“ইলাই, ইলাই লামা চাবাস্তানি।” হে প্ৰভু, হে প্ৰভু মোক ত্যাগ নকৰিবা। আমিও কওঁ- হে বন্ধু, তুমি মৰিও আমাক যি অমৃতৰ সন্ধান দিলা সিয়েই আমাৰ আগত প্ৰজন্মৰ পথেয় হৈ বওক ॥

.....

শিক্ষক বন্ধু প্ৰয়াত বিহ্বাম বড়োক মই কিমান জানো (?)

শ্ৰীমতী অনিমা ৰায়ন
ওদালগুৰি

১৯৯০ চনৰ ২৭ চেপ্তেম্বৰ। সন্ধ্যা ৭ বাজি ৩০ মিনিটত টি, ভিৰ বাতৰি শুনিম বুলি চুইচটো অন কৰি দি বহিছোঁহে মাথো হঠাতে এটা বাতৰি শুনি মৰ্মাহত হ'লোঁ। বিহ্বাম বড়োৰ মৃত্যু হৈছে। কোন বিহ্বাম বড়ো? মনত প্ৰশ্ন হ'ল। মই জনা সেই ধীৰস্থিৰ, শান্ত, গহীন-গম্ভীৰ, মৃত ভাষী মানুহজনলৈ মনত পৰিল। বহু গুণেৰে বিভূষিত এজন ব্যক্তি। যিজন একেধাৰে সু-সাহিত্যিক, দেশপ্ৰেমীক, সমাজ সংস্কাৰক, ভাল বক্তা আৰু এজন নিষ্ঠাবান শিক্ষক। প্ৰয়াত বড়োদেৱৰ শিক্ষক হিচাপেহে মোৰ লগত বন্ধুত্ব আছিল। আজি ২৭ চেপ্তেম্বৰত তেখেতৰ মৃত্যুৰ পূৰ্ণ্য তিথিত মই মোৰ শিক্ষক বন্ধুক কিদৰে জানো তাকেহে লিখিব খুজিছোঁ।

দৰং জিলাৰ বেছিমাৰী গাঁৱত এটা খেতিয়ক পৰিয়ালত ১৯৪১ চনৰ মাঘ বিহুৰ দিনা তেখেতৰ জন্ম হয়। সিদিনা হয়তো গাঁৱৰ বা ঘৰৰ পৰিয়ালৰ কোনেও ভবা নাছিল যে সেইদিনা জন্ম পোৱা এই শিশুটোৱে এদিন নিজৰ জাতি, ভাষা, সংস্কৃতিৰ বাবে বহু কিবা কিবি কৰিব। সৰুৰে পৰা বড়োদেৱ অতি মেধাৱী ছাত্ৰ আছিল। মেট্ৰিক পাছ কৰাৰ পিছত আই, এচ, চি পাচ কৰি কলা বিষয়ত স্নাতক হৈ শিক্ষকতা কৰিব লয়। শিক্ষক হৈ পাছত সুখ্যাতিৰে বি, টি পাছ কৰে। বোতাৰ জে, বি, হাগজেৰ বড়ো মাধ্যম বিদ্যালয়ৰ তেখেত প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান শিক্ষক। প্ৰতিষ্ঠাপক

প্ৰধান শিক্ষক হিচাপে তেখেতৰ কাৰ্যদক্ষতা বেচ শলাগিবলগীয়া। বিকামত লাগে কৰিহে এৰে। জে, বি হাগজৈৰ বিদ্যালয়খনৰ প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান শিক্ষক ৰূপে থাকি বিদ্যালয়খনক অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে প্ৰাদেশীকৰণ কৰাৰ উপৰিও দেহে-কেহে খাটি সৰ্বাঙ্গ সুন্দৰ বিদ্যালয়ৰূপে গঢ় দিয়ে। এই বিদ্যালয়ৰ বহুত আগতে প্ৰতিষ্ঠিত বিদ্যালয় কিছুমান “ভেনচাব” স্তৰতে থাকিল কিন্তু জে, বি হাগজৈৰ বিদ্যালয়খন উন্নতৰ অৱস্থাৰ পৰা উন্নতৰ অৱস্থালৈ আগবাঢ়িল। এবাৰৰ কথা, মই আমাৰ বিদ্যালয়ৰ কিবা কামৰ বাবে শিক্ষাধিকাৰৰ অফিচলৈ গৈ শিক্ষাধিকাৰক লগ পোৱাৰ অপেক্ষাত দিনৰ দিনটো অফিচৰ বাবান্দাত বোন্দাপৰ দি থাকোঁ। মোৰ লগত অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ পৰা অহা বহু মানুহ বৈ থাকে। পিয়নে কাকো ভিতৰ সোমাব নিদিয়। হঠাৎ তা.ত ৩ বিহ্বাম বড়োদেৱৰ লগত মোৰ সাক্ষাত হ’ল। তেখেতে মোক দেখি ক’লে—“বাইদেউ, ভিতৰলৈ যাব নেকি?” মই হয়, বুলি কোৱাত নিজৰ নামটো লেখি পিয়নৰ হাতত দিলে। অলপ পিছতে শিক্ষাধিকাৰে তেখেতক ভিতৰলৈ মাতি পঠালে। বড়োদেৱে মোক ইঙ্গিত দিলে। মই সেই সুযোগতে তেখেতৰ লগত ভিতৰলৈ গ’লোঁ। সেই সৰু ঘটনাৰ পৰা মই বুজিব পাৰিলোঁ শিক্ষাধিকাৰৰ অফিচত বড়োদেৱৰ ভৱাগতি দেখি মই আচৰিত হ’লোঁ।

১৯৬৬ চন। অসমৰ বিদ্যালয়সমূহত বড়ো ভাষা প্ৰৱৰ্তনৰ প্ৰৱণতা। ৩ বিহ্বাম বড়োও নিজভাষা প্ৰৱৰ্তনৰ বাবে ব্যস্ত কেৱল ব্যস্ত। তেখেতসকলৰ হাড়ভাঙা কষ্টৰ ফলস্বৰূপে প্ৰথমে কোক্ৰাঝাৰত বড়ো ভাষাৰ প্ৰচলন হ’ল। নিজৰ জিলা দৰঙাটো নিজ ভাষা প্ৰৱৰ্তনৰ বাবে তেওঁ উঠি-পৰি লাগিল। ভাত নাই, টোপনি নাই, তেখেতে ঘূৰিছেহে ঘূৰিছে। শেষত শ্ৰমৰ সুফল ফগিল। দৰঙাৰ বিদ্যালয়-সমূহত ১৯৬৮ চনত বড়ো ভাষা প্ৰৱৰ্তন হ’ল। গুৰিৰোঁতা কিন্তু এই ৩ বিহ্বাম বড়ো বুলিয়েই মই ভাবোঁ। বিদ্যালয়সমূহত বড়ো শিক্ষক নিযুক্তি, বড়ো পদ মঞ্জুৰী আদিৰ ক্ষেত্ৰতো তেখেতে এক

বলিষ্ট পদক্ষেপ দিছিল। তেওঁ যহতে হাইস্কুলৰ হেডহক পদত থকা বড়ো শিক্ষক সকলে নতুন নিৰ্বাচিত দৰঙা ল’ব পাৰিছে যিটো অসমীয়া মাধ্যমত এতিয়াও হোৱা নাই। আমাৰ বিদ্যালয় ওদালগুৰি ছোৱালী হায়াৰ টেকেণ্ডাৰী স্কুলত বড়ো মাধ্যম প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ সময়ত মই তেওঁৰ ওচৰলৈ গৈ দিহা-পৰামৰ্শ লওঁ। এই বিষয়লৈ তেওঁৰ সৈতে কেইগাৰোৰো শিক্ষাধিকাৰৰ অফিচলৈ যাওঁ।

ইয়াৰ উপৰিও ৩ বিহ্বাম বড়োই বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত শান্তি-সম্প্ৰীতি আনিবলৈ অশেষ চেষ্টা কৰিছিল। তেখেতৰ এই প্ৰচেষ্টাও শলাগিবলগীয়া। ১৯৮৩ চনত অসম আন্দোলন আৰু ১৯৯০ চনত বড়ো আন্দোলনৰ সময়ত বড়োদেৱৰ নিঃস্বার্থ ভূমিকাও এক উল্লেখনীয় দিশ। তেখেতে অসম সাহিত্য সভা, বড়ো সাহিত্য সভা, বুদ্ধিজীৱি, নেতৃস্থানীয় লোক আদিৰ লগত ‘শান্তি মিচন’ খুলি অসমৰ গাঁৱে-ভূঞে, নগৰে-চহৰে ঘূৰি ঘূৰি শান্তি প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ অশেষ যত্ন কৰিছিল। বড়োদেৱৰ এনে যত্ন আদৰ্শনীয়।

৩ বিহ্বাম বড়ো এগৰাকী সু-সাহিত্যিকো আছিল। তেখেতে বড়ো ভাষাত দুখন কবিতা পুথি লেখিছে—“গিৰি বিথাই” আৰু “আচাৰৰ”। অসমীয়া ভাষাত হাতেলিখা—“বড়ো জনজাতিৰ ইতিবৃত্ত” তেওঁৰ প্ৰকাশিত পুথি। ইয়াৰ বাহিৰেও বিভিন্ন আলোচনীৰ জৰিয়তে মূল্যবান প্ৰৱন্ধ, কবিতা আদি প্ৰকাশ কৰে। বড়ো সাহিত্য সভাৰ তেখেত একেলৈঠাৰিয়ে ১৯৮৮ চনৰ পৰা ১৯৮৯ চনলৈ সম্পাদক আৰু এবাৰ উপ-সভাপতি পদত থাকি বড়ো ভাষাৰ উন্নতিৰ বাবে বহু কাম কৰি গ’ল। বড়ো ভাষাৰ উন্নতিয়ে তেখেতৰ জীৱনৰ লক্ষ্যস্বৰূপ আছিল।

তেখেতক মই শেষবাৰৰ বাবে ২১/৯/৯০ তাৰিখে দৰং জিলাৰ বিদ্যালয়ৰ প্ৰধানসকলৰ সভা “একাডেমীক কাউন্সিলত” লগ পাওঁ। তাত আমাৰ দুয়োৰো মাজত শিক্ষা বিষয়ে বহু কথা আলোচনা কৰোঁ। তেখেতে কৈছিল—“বাইদেউ, পৰীক্ষাৰ কাম নিয়াৰীকৈ চলাবৰ বাবে আমি অক্টোবৰৰ ৭ তাৰিখে বোঁতাত এখন পৰীক্ষা

বোৰ্ড গঠন সম্পৰ্কে মিটিং পাতিম তাত আপোনালোকেও সহায়
সহযোগ কৰিব।" বৌতাত পৰীক্ষা বোৰ্ড গঠন হ'ল কিন্তু ৬ বিহ্বান
বড়োই সেই বোৰ্ডত ভাগ ল'ব নাপালে। ১৯৯০ চনৰ ২৭ চেপ্তেম্বৰ
দিনৰ ২ বাজি ১৫ মিনিটত তেখেতে অকাল মৃত্যুক সাৱতি ল'বলগা
হয়। আজি তেখেতৰ পুণ্য মৃত্যু তিথিত ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা
কৰিছোঁ যাতে তেখেতে স্বৰ্গত চিৰশান্তি লাভ কৰে।

202 (51)